T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

KUTSAL KİTAPLARDAKİ TUFAN OLAYI'NIN TARİHİ TEMELLERİ

MASTER TEZİ

Hazırlayan

Engin EROĞLU

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Salim KOCA

Ankara 2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

.... ait ....
.... adlı çalışma, jürimiz tarafından
.... Anabilim/anasanat
Dalında DOKTORA/SANATTA YETERLİK/ YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak
kabul edilmiştir.

(İmza)
Başkan ....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)
Üye...
Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)
Üye...
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihi boyunca, hafızalardan silinmeyecek bazı büyük olaylar meydana gelmiştir. Bunlardan bir tanesi de tezime konu olan Nuh Tufanı'dır. Bu olay, bünyesinde birtakım olağan üstü özellikler taşımaktadır. Ancak, sadece Tufan'ın cereyanı ile ilgili kısmı için bu geçerlidir. Neden ve sonuçları itibariyle ise, olağan ve sosyal nitelikler içermektedir. Bununla birlikte zamanla bazı toplumlar, Tufan Olayı'na, kendilerine göre olağan üstü birtakım özellikler de eklemişlerdir. Bunun nedeni, insanların dünyevi hayata yönelik istek ve arzularını, bu denli etkileyici bir olayla ifade etme eğilimleridir. Bununla birlikte Tufan'ın birçok psikolojik, sosyolojik, dini ve tarihi yönü bulunmaktadır.

Bu nedenle insanlık tarihi açısından ibret verici bir gerçek olan Tufan'ın, kendi bünyesinde taşıdığı olağan üstülüklerle, özellikle bazı tarihi belgelerde gördüğümüz sonradan eklenmiş olağan üstülüklerin birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir. Böylece Tufan Olayı'nın amaç, neden ve sonuçları daha iyi anlaşılacaktır. Bu tez çalışması bu duygu ve düşüncelerle hazırlanmıştır.

Bu tez çalışmamda, ilgisinden dolayı kıymetli hocam Prof. Dr. İlhami Durmuş'a ve değerli zamanlarını ayırarak, tavsiyeleri ile bana yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Salim Koca'ya teşekkür ederim.

Engin EROĞLU

İÇİNDEKİLER

III.BÖLÜM

DİNİ VE TARİHİ
METİNLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

GİRİŞ

"Mezopotamya" Grekçe "ırmakların ortasındaki ülke" anlamına gelmektedir.[1] Eski Mısır ve Arap kaynaklarında da Mezopotamya, aynı anlama gelen sözcüklerle ifade edilmiştir. Dicle ve Fırat nehri arasındaki bu bölgeye, Eski Mısır kaynaklarında "Naharina" Arap kaynaklarında ise, iki nehir arası anlamında "Beyne'n-nehreyn", denilmekteydi. En eski Sumerler de kültürlerini oluşturdukları bu bölgeye "Kengi" adını vermişlerdir. Verimli topraklara sahip olan Mezopotamya coğrafyası sık sık istilalara maruz kalmıştır. Bu nedenle yeni gelenlerle birlikte yer adları da sürekli değişmiştir.[2]

Diğer taraftan Ortaçağ İslam coğrafyacıları, Aşağı Mezopotamya'ya Irak, Yukarı Mezopotamya'ya ise El-Cezire demişlerdir. İslam ordularının bölgeyi fethetmesiyle birlikte de, Aşağı Mezopotamya için Sevâd[3] (kara) adı kullanılmaya başlanmıştır. İslami fetihlerin tamamlanmasından sonra ise, Aşağı ve Yukarı Mezopotamya ile birlikte, İran'ın batı yaylasına kadar uzanan toprakların tümüne Irakeyn (iki Irak) denilmiştir. Bölgenin, Selçuklu hakimiyetine girmesiyle de Yukarı Mezopotamya için Irâk-ı Acem, Aşağı Mezopotamya için ise, Irâk-ı Arab isimleri kullanılmıştır.[4]

Mezopotamya doğuda İran, kuzeyde ise, Anadolu platolarını oluşturan dağ sıralarıyla, bir hilali andıracak biçimde çevrilmiştir. Güneyde ise, Suriye ve Arabistan çölleri uzanmaktadır. Dağlık olan kuzey kısma Kuzey Mezopo-

---

[1] Salim Koca, Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet, Türk Yurdu, c. 12, Ank. 1992, s. 38 ; V. Dıakov - S. Kovalev, İlkçağ Tarihi I, çvr. Ö. İnce, Ank. 1987, s. 88.

[2] Füruzan Kınal, Eski Mezopotamya Tarihi, Ank. 1983, s. 9 - 10 ; M. Şemsettin Günaltay, Yakın Şark Elam ve Mezopotamya, Ank. 1987, s. 198 ; Salim Koca, Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet, Türk Yurdu, c. 12, Ank. 1992, s. 38.

[3] Abdüsselam Ergene, Toprak Biliminin Esasları, Erz. 1987, s. 124. Bu adın verilmesinin nedeni, bölgedeki tarıma elverişli toprakların koyu renkli görüntüsüdür.

[4] İslam Ansiklopedisi, c. 19, İst. 1999, s. 85 vd.

tamya, ova özelliği gösteren güney kısma ise, Güney Mezopotamya denilmektedir. Güney Mezopotamya'nın ova özelliği göstermesinin nedeni, Dicle ve Fırat nehirlerinin sularının bu bölgeye ulaşmasıdır. Eğer sular bu bölgeye ulaşmasaydı, muhtemelen burası da Suriye Çölünün bir devamı olacaktı. Mezopotamya coğrafyası için hayati önem taşıyan Dicle ve Fırat nehirlerinin yatakları, doğa olayları nedeniyle zamanla değişmiştir. Önceleri bu iki nehrin arasındaki mesafe 80 km. iken sonraları bu mesafe 150 km.'ye ulaşmıştır.[5] Nehir yataklarının değişmesine bağlı olarak yerleşim birimleride sürekli yer değiştirmiştir.

Mezopotamya, ılıman iklimi nedeniyle yerleşime uygun bir bölgedir. İklimin genel olarak olumlu yapısından dolayı M.Ö. 6. ve M.Ö. 5. binyıllarda Mezopotamya'da görülen kültürel gelişim seviyesine, o tarihlerde buzullarla kaplı olan Avrupa'da M.Ö. 1. binde ancak ulaşılmıştır.[6]

Mezopotamya, iklim ve fiziki yapısından dolayı Kuzey (Yukarı) ve Güney (Aşağı) Mezopotamya diye iki bölüme ayrılmıştır. Dağlık olan Kuzey Mezopotamya, ova özelliği gösteren Güney Mezopotamya'dan daha önce iskan bölgesi olmuştur. Bunun nedeni, yeterince yağış alan kuzey kısmın, kuru tarım yapmaya elverişli olmasıdır.[7] Arkeolojik bulgulara göre Güney Mezopotamya'da ilk yerleşimler, M.Ö. 6. binin ortalarından itibaren ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu tarihten önce burası, topraklarının büyük bir kısmı bataklık olduğu için, tarımcı bir nüfusu besleyecek yeterlilikte değildi. Bataklık olmayan, küçük bir kısım toprak ise, oldukça verimli idi. Bu özellikleriyle güney kısım, önceleri toplayıcı topluluklar için oldukça cazip bir bölge olmuştur. Aşağı Mezopotamya'da hurma ağacı dışında hiçbir ağaç türü yetişmiyordu. Maden konusunda da oldukça fakir bir bölge idi. Ağaç ihtiyacı İran, Lübnan dağları, kuzey İran ve Güney Anadolu'dan (Amanos dağları) sağlanırdı. İhtiyaç duyulan madenler ise, Anadolu

[5] Kınal, a.g.e., s. 11.

[6] Kınal, a.g.e., s. 11-12.

[7] H. J. Nıssen, Ana Hatlarıyla Mezopotamya, çvr. Z. İlkgelen, İst. 2004, s. 68 - 69.

(Kapadokya), İran ve Arabistan gibi bölgelerden temin edilirdi. Önceleri ticari yollarla diğer ülkelerden temin edilen bu ihtiyaç maddeleri, daha sonraki dönemlerde savaş ganimeti olarak elde edilmiştir.[8]

Sıcak bir iklim yapısına sahip olan Güney Mezopotamya'da, yapay sulama kanalları ve onun ekonomik sonuçları tarihsel süreç üzerinde daima etkili olmuştur. Aşağı Mezopotamya'da ihtiyaç fazlası tarım ürünü elde edilebilmesi, ancak yapay sulama kanallarının yapılması ve bataklık arazilerin kurutulmasıyla sağlanabilmiştir. Bu bölgede M.Ö 6. binin ortalarından itibaren yerleşimlerin görülmesinin temel sebebi, insanların toplu yaşamayı benimsemeleridir. Böylece Fırat ve Dicle nehirlerinden kaynaklanan taşkınları önleyecek setlerin yapımı için gerekli insan gücü elde edilmiştir. Setlerin yapımı ile birlikte taşkınların, tarım alanlarına zarar vermesi ve toprakları bataklık haline getirmesi önlenmiştir. Toplu halde yaşamanın diğer bir sonucu ise, sulama amaçlı kanalların yapılması için gerekli insan gücünün sağlanması olmuştur.[9]

Güney Mezopotamya'ya ilk yerleşenler Sumer halkı değildir. Dicle ve Fırat nehirlerinin çivi yazılı okunuşları olan "İdiglat" ve "Buranun" adlarının Sumerce olmaması bunu kanıtlamaktadır.[10] Ayrıca Eridu, Ur, Larsa, İşin, Lagaş, Nippur, Kiş gibi Sumer'in en önemli kent merkezlerinin isimleri de Sumerce değildir. Yine Sumerce'de kullanılan âlet isimleri, meslek isimleri vb. kültür öğelerini simgeleyen bazı kelimeler farklı bir dilin mevcudiyetini ortaya koymaktadır. Genel olarak iki heceli kelimelerden oluşan bu dil, Proto-Fırat adıyla anılmaktadır.[11]

Kuzey Mezopotamya'da yapılan kazılarda eski taş devrine ait yerleşim ka-

---

[8] N. K. Sanders, Gılgamış Destanı, çvr. S. Kutlu - T. Duralı, İst. 1973, s.17.

[9] Pavel Dolukhanov, Eski Ortadoğu'da Çevre ve Etnik Yapı, çvr. S. Aydın, Ank. 1998, s. 356.

[10] Samuel Noah Kramer, Sümerler, İst. 2002, s. 61.

[11] Benno Landsberger, Mezopotamya'da Medeniyetin Doğuşu, Ank. 1944, s. 421.

lıntıları bulunmuştur. Ortaya çıkan iskeletlerden, bu bölgede yaşayan insanların uzun kafalı (dolikesefal) ve Akdeniz tipli insanlar oldukları sonucuna varılmıştır. Bu insanlar, haklarında herhangi bir yazılı kaynak bulunamadığından, Presumeriyenler (Ön Sumerler) adıyla anılmışlardır. Bazı araştırmacılar da Fırat nehri kenarında oturduklarından dolayı, bunlara Protofıratlılar demişlerdir. Ayrıca bunlar, Ubeyd halkı olarak da tanınmaktadırlar.[12] Evlerini daire şeklinde taş zemin üzerine hazır malzemeyle inşa eden bu kavimler, mabedlerini ise, eşkenar planlı olarak yapmışlardır. Elleri ile şekil verdikleri çanak çömleklerini kırmızı ve siyah boyayla boyadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Tel-halaf boyalı seramiğiyle anılan "Orta Kalkolitik" ve Güney Mezopotamya'daki El-Ubeyd kültürü diye anılan "Geç Kalkolitik" medeniyetlerinin mimarları olarak görülürler.[13]

Güney Mezopotamya'nın Ur ve Uruk şehirlerinde yapılan kazılarda El Ubeyd kültürüne ait eski tabakalar fazlaca buluntu vermemiştir. Büyük ihtimalle o dönemlerde buralarda yaşayan insanlar, ülkelerinde bulunmayan yapı maddelerini (kereste, taş ve diğer madenler) takas yoluyla alabilme gücüne sahip değillerdi. Tel- Halaf kültürü, El Ubeyd kültüründen daha önce ortaya çıkmış ve daha zengin bir kültürdür. Obsidian madeninin kullanılması bu dönemi önemli kılan özelliklerden bir tanesidir. Hububat yetiştirme, çanak ve çömlekçilik, şehirlerin oluşması, takı eşyalarındaki çeşit zenginliği gibi gelişmeler, Yeni Taş devrinden sonraki büyük gelişmelerdir. Bu da gösteriyor ki, medeniyet nehir vadilerinde değil, dağ eteklerinde gelişmiştir.

Sonraları bu gelişmişlik nehir kenarlarında yaşayan kavimlere yararlı hale gelmiştir. Buna sebep olarak ; nehir vadilerinde, dağ kavimlerinde bulunan madenleri, takas yoluyla alabilecek yeterlilikte ürünün yetiştirilmeye başlamasını gösterebiliriz.[14]

---

[12] Kramer, a.g.e., s. 63.

[13] Kınal, a.g.e., s. 16 - 17.

[14] Landsberger, a.g.e., s. 420.

Bu dönem konut mimarisi hakkında fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Muhtemelen evler kerpiçten ve kamıştan yapılmaktaydı. Ubeyd döneminin en göze çarpan mimari özelliği, anıtsal formda yapılan tapınak binalarıdır. Eridu kentinde birbiri üzerine inşa edilmiş on üç tapınak tespit edilmiştir. Bu tapınaklar 10 x 20 m. boyutlarında platformlar üzerine oturtulmuştur. Tapınaklar, büyük bir odanın etrafına daha küçük odaların dizilmesiyle oluşturulan bir plan dahilinde yapılmıştır. Duvarlar ise, uzun prizmatik kerpiçlerden yapılmıştır. Tapınak kalıntıları içerisinde, küçük hayvanlara (balık vb.) ait iskeletler bulunmuştur. Bunların tapınaklarda yapılan törenlerde kullanılan adaklar olduğu düşünülmektedir. Ubeyd tapınakları, daha sonraki dönemlerde Sumer tapınakları için model olmuşlardır. [15]

Geç Ubeyd çağında, silindir mühürler üzerine karmaşık simgesel sahneler işlenmiştir. Mühürler yada kil üzerine kazılmak suretiyle oluşturulan bu bezekler, kab yada çuvallardaki malların ağızlarını mühürlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu da bize, siparişe yönelik bir ticaret sisteminin geliştiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Ubeyd döneminin diğer bir özelliği ise, kilden yapılmış olan heykelciklerdir. Bu heykelcikler, yılan başlı, dik duruşlu, uzun yapılı erkek ve kadın figürler şeklinde işlenmiştir.[16]

Kazı sonuçlarına göre dünya tarihinde ilk defa yazıyı kullanan ve zengin bir medeniyete sahip olan Sumerler, Mezopotamya'ya Uruk kültür katının ortalarına doğru (M.Ö 3500'lerde) gelmişlerdir. Nereden geldikleri hala merak konusudur. Diller arasında yapılan mukayeseler, Sumerler'in Güney Mezopotamya'ya sonradan geldiklerini göstermektedir. Sumerler'in konuştukları dil olan Sumerce, yapı bakımından "eklemeli" veya "bitişken" bir dildir. Kelimeler, eklerin birleştirilmesiyle oluşmaktadır. Bu yönü ile Ural – Altay dil grubun-

---

[15] Dolukhanov, a.g.e., s. 359 - 360.

[16] Dolukhanov, a.g.e., s. 360.

dan Türkçe, Macarca ve bazı Kafkas dilleri ile yapısal benzerlikler göstermektedir.[17]

Eski Türkçe ve Sumerce arasındaki benzerlikler, sadece yapı bakımından bitişken dil gurubuna dahil olmalarıyla sınırlı değildir. Bunun yanında iki dil arasında ses ve anlam bakımından benzerlik gösteren kelimelerde bulunmaktadır. Bu yönde yapılan araştırmalarda, 350 civarında kelimenin ses ve anlam yönünden benzeştiği tespit edilmiştir. Bu kelimelerden bazıları şunlardır: Birinci kelimeler Sumerce olmak üzere; Dingir-Tengri (Tanrı), kapkagag-kapkacak, men-men (ben), sag-sag (sağ,salim,iyi), tibira-temür (demir), tin-tin (hayat, ruh), giş-yış (orman, dağ, ağaç), gişig-eşik, gud-ud (öküz), tir-yir (yer, toprak), nigin-yıgın (yığın, küme), zibin-cibin (sivrisinek), urugal-korıgan (mezar) gibi.[18]

Kazılarda ortaya çıkan iskeletlere bakıldığında Sumerler yuvarlak başlı (brakisefal) insanlarlardı. Kral heykellerini de fiziksel özelliklerine uygun olarak yuvarlak başlı, geniş yüzlü ve orta boylu olarak yapmışlardır.[19]

Sumerler, kutsal mekanlarını ise, genellikle yüksek yerlere ve kat kat kuleli olarak yapmışlardır. Ayrıca heykellerde görüldüğü gibi giysilerinin yünlü olması, soğuk bir yerden göç ettiklerini göstermektedir. Bu giysiler Mezopotamya'nın sıcak ikliminin gerektirdiği elbise tipi değildir. Bunun yanında Sumerler'in madencilikte ileri olmaları, geldikleri yerde madenlerin çok olduğunu ve işletildiğini göstermektedir. Bütün bu bilgiler, Sumerler'in Orta Asya'dan gelen bir kavim olduğu düşüncesini güçlendirmektedir.[20]

---

[17] Emin Bilgiç, Sümerliler'in Tarihleri, Kültürleri ve Medeniyetleri, D.T.C.F. Dergisi, s. 84 ; Kınal, a.g.e., s. 17-18 ; Koca, a.g.e., s. 41.

[18] Salim Koca, Türk Kültürünün Temelleri II, Ank. 2003, s. 32.

[19] Kınal, a.g.e., s. 18 ; Günaltay, a.g.e., s. 198.

[20] Kınal, a.g.e., s.18 ; Günaltay, a.g.e., s. 200 ; Koca, Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet, Türk Yurdu, s. 38.

Mezopotamya’da kentler daha çok su kenarlarında toplanmıştır. Güney Mezopotamya’da gününümüzdeki Nasıriye yakınlarında kurulmuş olan en eski Sumer kenti Eridu (Abu Şahreyn), Ur (Tel el Mugayir) ve onun kuzeyinde El Ubeyd kenti de su kenarında kurulan kentlerdendi. Nasıriye’den, nehrin sağ kıyısını takip ederek kuzeye çıkıldığında Larsa (Senkreh), onun da kuzey batısında Uruk (Varka) şehri bulunmaktaydı. Dicle ve Fırat nehirlerini birbirine bağlayan uzantının doğu kıyısında Umma, kuzeyinde Şuruppak (Fara), daha kuzey batıda ise, İsin (Niffer) kenti vardı. Dicle ve Fıratın birbirine en çok yaklaştığı, Bağdat civarındaki bölgede Sippar, Tel Ugair, Eşunna (Tel Asmar), Hafaca (Tutup), İşçalı (Neriptum) gibi kentler sıralanmıştır. Balık nehrinin Fırat’a karıştığı noktaya kadarki en büyük kent Mari (Tel Hariri)‘dir. Fıratın daha yukarı mecrasında ise Terga (Tel Aşerah) yerleşimi bulunmaktaydı.[21]

M.Ö. 3. binin ortalarında Aşağı Mezopotamya’da birçok küçük şehir devleti bulunmaktaydı. Şehirler “Ziggurat” adı verilen dikdörtgen planlı tapınaklar etrafında kurulmuş olup, her şehrin kendine ait bir tanrısı vardı. Ziggurat, Mezopotamya’ya özgü içinde boşluk bulunmayan tepesi kesik ve düz olan, basamaklı piramidi andırır biçimdeki tapınak kulesine verilen addır. Şehir devletlerinin başında “Patesi” (Ensi) yada “Lugal” (bey) adı verilen bir hükümdar bulunuyordu. “Patesi” genel olarak belirli bir soylu aileden seçilirdi. Yerine ise, çoğu kez kendi oğulları geçerdi. “Patesi” nin yönetmek dışında baş rahip ve tanrıların vekilliği gibi görevleri de vardı. Tapınağın ekonomisi de “Patesi” lere bağlı idi.[22]

Kentlerde halk meclisleri ve yaşlı kurulları bulunmaktaydı. Hükümdarı da bu kurullar seçerdi. Aşağı Mezopotamya‘da toplumsal sınıfların ve devletin ortaya çıkışı, köleler ve efendiler arasında büyük bir mücadeleye neden olmuştur.[23]

---

[21] Kınal, a.g.e., s. 12.

[22] Nazmi Özçelik, İlkçağ Tarihi ve Uygarlığı, Ank. 2002, s. 48 ; Altay Gündüz, Mezopotamya ve Eski Mısır, İst. 2002, s. 12.

[23] Özçelik, a.g.e., s. 48.

Tarım arazileri, ülke ekonomisinde önemli bir yer tutuyordu. M.Ö. 3. binlerin ortalarına doğru, Lagaş tapınakları, krallığın işlenen topraklarının yarısına yakın bölümüne sahip bulunuyordu. Köleler ve özgür tarımcılar üzerinde egemenlik, şiddet yoluyla kurulmaya çalışılmıştır. Bu durum bazen üretimi sağlayanların hak aramak amacıyla direnmelerine neden olmuştur. Tapınakların toprakları iki türlü işletiliyordu. Bu topraklardan bir bölümü özgür çiftçilere kiralanıyordu. Diğer kısmı ise, doğrudan tapınaklar tarafından işletilmekteydi. Tapınaklar tarafından işletilen arazilerdeki işleri köleler yapardı. Yüksek ruhban sınıfı hem kölelerin hem de özgür insanların işlediği topraklardaki üründen pay alırdı. Yüksek ruhban sınıfı, soylulardan oluşmaktaydı. Ayrıca soylular, tapınağa getirilen hediyelerden de büyük paylar alırlardı. Böylece tapınak mülkleri, doğuştan soyluların iktidarını daha da pekiştirmiştir.[24]

Çivi yazısını buldukları ve geliştirdikleri kabul edilen Sumerler, edebiyatta etkili biçimin yanında zengin bir içerik de oluşturmuşlardır. Ancak henüz tam olarak bilinmeyen Sumer mitolojisinin yansımalarını, daha çok Babil edebiyatında görüyoruz.

M.Ö. 2000'lerden itibaren Sumer öykü ve efsaneleri, Babilliler tarafından kaynak olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak alınan öğeler üzerinde, tahrip derecesine varan değişiklikler yapılmıştır. Örneğin ölümü yenme düşüncesi Sumer mitolojisinde görülmezken, Babil (Sami) mitolojisinde sıkça işlenen bir konudur. [25] Bu düşünce, Babil döneminde yazılan Gılgameş destanını da etkilemiştir. Destanda Gılgameş adlı kahraman, ölümsüzlüğe ulaşmak için sürekli uğraş vermektedir.

Sumerler, Orta Asya'dan Mezopotamya'ya geldikten sonra gökteki yıldız-

---

[24] Dıakov – Kovalev, İlkçağ Tarihi I, s. 97.

[25] Samuel Noah Kramer, Sümer Mitolojisi, s. 64 ; Samuel Henry Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, çvr. A. Şenel, Ank. 1995, s. 47.

lara ilgi duymuşlardır. Yıldızları bazı guruplara ayırarak benzediği nesneye göre onları isimlendirmişlerdir. Bu isimler genelde insan ve hayvan adlarından oluşmaktaydı. Bu doğrultuda yıldızların hareketi ile yeryüzündeki önemli olaylar arasında bağ kurmaya çalışmışlardır. O dönemdeki bu düşünce kahinlerin çoğalmasına neden olmuştur.[26] Bu da gösteriyor ki, Sumerler bu bölgeye geldiklerinde, yıldızlara tapınma geleneği hâlâ devam etmekteydi.

Arkeolojik, jeolojik ve tarihi çalışmalar Mezopotamya adıyla anılan bu coğrafyada, büyük bir Tufan olayının meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Tarih öncesi devirlerde, yağmur suları nedeniyle olduğu düşünülen bu tufanın hatıraları Sumerler arasında asırlarca devam etmiştir.[27]

Tufan sözcüğü farklı kültürlerde farklı kelime ve anlamlarla ifade edilmiştir. Örneğin Sumer kaynaklarında “tufan” kelimesininin karşılığı “amuru” iken Babilce belgelerdeki karşılığı ise, yağmur seli yada yağmur fırtınası anlamına gelen “abubu”dur. Tufan, helak olmak anlamındaki “tavh” kelimesi ile de anlam yönünden benzerlik göstermektedir. Sözlüklere baktığımızda ise tufan, şiddetli yağmur veya sel anlamında kullanılmıştır. Ancak bazı araştırmacılar “Nuh Tufanı” hadisesinden dolayı bu anlamın yüklendiğini düşünmektedirler. Bazen de tufan kelimesi ile birlikte “tuğyan” kelimesi kullanılmıştır. Tuğyan, suyun taşması anlamına gelmektedir.[28]

Eski çağlarda yaşamış birçok uygarlığa ait tabletlerde ve elde edilen birçok tarihi belgede tufan olayı, kişi ve yer isimleri farklılık gösterse de, çok büyük benzerliklerle anlatılmış ve sapkın bir kavmin başına gelenler bir ibret kaynağı olarak çağdaşlarına ve sonraki nesillere ulaştırılmıştır.

---

[26] M. Şemsettin Günaltay, Yakın Şark Elam ve Mezopotamya, s. 435.

[27] Günaltay, a.g.e., s. 209. ; Norman Cohn, Noah’s Flood, London 1999, s. 1vd.

[28] Bilal Aksoy, Nuh’un Gemisi ve Tufan, Ank. 1987, s. 8 vd.

Tufan olayı, Kuran-ı Kerim, Tevrat ve İncil'in dışında Sumer, Babil ve Hitit kayıtlarında; Hint destanlarında, İngiltere'nin Galler yöresinde anlatılan bazı efsanelerde, Yunan destanlarında, Kızılderili efsanelerinde ve Çin kaynaklı öykülerde birbirine çok benzer şekilde anlatılır. Birbirinden ve Tufan bölgesinden hem coğrafi hem de kültürel olarak bu kadar uzak bölgelere, Tufanla ilgili bu denli detaylı ve uyumlu bilginin nasıl yayıldığı hâlâ merak konusudur.

Eski dönemlerde birbirleriyle ilişki kurmaları imkansız olan bu toplumların yazıtlarında da aynı olaydan bahsedilmesi, aslında bu insanların aynı kaynaktan beslendiklerini gösteren açık bir kanıt durumundadır. Tarihin en büyük helak olaylarından biri olan tufan, farklı uygarlıklara gönderilen birçok peygamber tarafından insanlara ders olsun diye anlatılmış ve bu şekilde tufanla ilgili bilgiler çeşitli kültürlere yayılmış olmalıdır. Peygamberlere inanan insanların dünyanın birçok yerine dağılmalarıyla birlikte, bu yayılmanın daha da hızlandığı söylenebilir. Bununla birlikte, Tufan Olayı birçok kültürde ve tarihi kaynakta anlatılmasına rağmen, kaynakların tahrif edilmesi veya yanlış aktarılması sebebiyle birçok değişikliğe uğramış, aslından uzaklaştırılmıştır.[29] Yapılan araştırmalar, temelde aynı olayı anlatan ancak aralarında birtakım farklılıklar bulunan tufan hikayeleri içerisinde, eldeki bilimsel bulgulara en uygun anlatımın, Kuran'daki anlatım olduğunu göstermektedir.[30]

Tufan olayının kahramanı Hz. Nuh, Kutsal kitaplarda büyük peygamberler arasında gösterilmiştir. Kahramanın adı Sumerce'de Ziusudra, Akadça'da Uta-Napiştim, Gılgameş destanında Utnapişti, İbranice'de Noah, Eski Yunanca'da xisoukhros, Eski Türkçe'de Nama'dır. Kuran'da ise, Nuh olarak geçmektedir.[31]

---

[29] Maurice Bucaille, Tevrat İnciller ve Kur'an, çvr. M. A. Sönmez, Ank. 1991, s. 341 vd.

[30] Bucaille, a.g.e., s. 347 vd.

[31] Mümin Köksoy, Nuh Tufanı ve Sümerlerin Kökeni, Ank. 2002, s. 67.

Hz. Nuh'un, insanlık tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Hz. Adem'den sonra onun çevresindeki sınırlı sayıda kimse ile insanlık yeniden yer yüzünde yayılmış ve çoğalmıştır. Peygamber olarak gönderildiği kavim, "Nuh Tufanı" olarak bilinen büyük bir olay sonucunda yok olmuştur. Ayrıca Allah'a ibadeti terkedip, tapınmak için kendilerine putlar edinen ve böylece yeryüzünde ilk defa dinde yanlışa düşen bir kavmi doğruya döndürmek için gönderilen peygamberlerin birincisi Hz.Nuh'tur.

Nuh peygamber'in kavmi putlara ibadet eden bir kavim idi. İlahi gücü görmek için güçlerinin yetmeyeceğini düşünen bu kavim, ruhani vasıtalarla bunu yapmaya çalışmıştır. Bu ruhani vasıtalar meleklerdi. "Sabi" adı verilen bu mezhep düşüncesinin bir sonucu olarak ruhani varlıklar heykelleştirilip, bu heykeller ise, gökyüzündeki yedi yıldızla ilişkilendirilmişti. Onlara göre dünyanın düzeni bu yıldızlara bağlı idi. Gündüzleri kaybolan yıldızların yerine, yaptıkları putlara, bu nazar ile bakarlardı. Putlara bakmayla ruhani meleklere bakmanın aynı olduğunu düşünmekteydiler. Böylece onlar ilahi güce, bu putlar vasıtasıyla ulaşılacağını düşünüyorlardı.[32]

İnsanın kendisiyle Allah arasında nurani vasıtaların olduğunu düşünmesi prensibine dayanan bu ruhçu düşünceye "Sabilik" denir. Görünmeyen ruhlara, meleklere, yıldızlara, aya, güneşe ve bunları simgeleyen şekillere tapanlara ise "Sabi" adı verilir. Sabilik, bütün batıl din ve mezheplerin temelini oluşturmaktadır. Dinde bozulmanın diğer bir nedeni ise, sevilen insanlar, kumandanlar ve hükümdarlar için yapılan heykellerdir.[33]

Zamanla yapılış amacı unutulan bu heykeller, birer tapınım aracı olmuşlardır. Bunun yanında batıl dinlerin oluşmasının temel nedeni, insanların mahiyetini anlamadığı şeylere karşı şekil vermeye meyilli bir yapısının olmasıdır.

---

[32] İbnü'l – Esir, El-Kâmil Fi't-Tarih Tercümesi, çvr. A. Ağırakça, c. 1, İst. 1985, s. 59-60

[33] Ahmet Kahraman, Mukayeseli Dinler Tarihi, İst. 1993, s. 55 vd.

Bu nedenle insanlar, kalbi ile duyduğu ve beyni ile düşündüğü ancak gözleri ile direkt göremedikleri yaratıcıyı, hayallerindeki gibi tasvir etmeye çalışmışlardır. Bu düşünce, Allah'ın zatı ve sıfatları hakkında peygamberlerin söylediklerine kulak asmadan, kendi akıllarıyla hüküm vermelerine neden olmuştur. Putperestliğin ortaya çıkışında bu düşüncenin çok büyük bir payı vardır.[34]

Nuh Peygamberin kavmini Allahın dinine döndürmek için verdiği mücadele, Kur'an-ı Kerim'de ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Yirmi beş ayrı surede anlatılan Nuh kıssasının, tufan ile ilgili kısmı özellikle şu surelerde anlatılmıştır: A'raf, Hûd, Mü'minûn, Şu'arâ, Kamer ve kendi adıyla adlandırılmış olan Nûh Suresi.[35]

Tevrat'taki tufan anlatımı ise, Yahvist ve Ruhban rivayetlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Yahvist rivayeti M.Ö. 10. ve 9. yüzyıllar boyunca, Ruhban rivayeti ise M.Ö. 5. yüzyılda Babil esareti sırasında yazılmıştır. Tevrat'taki tufan anlatımında bu iki rivayetin birleştirilmesinden, kaynaklanan tutarsızlıklar vardır.[36] Özellikle, tufanı hazırlayan sebepler tufanın süresi ve gemiye alınan hayvanların sayısı gibi konularda farklılıklar görülmektedir. İlerki kısımlarda değinileceği üzere, tufan metni daha çok ruhban rivayetlerinden beslenmiştir.

"Nuh Tufanı", insanlık tarihi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Giderek efsaneleşen bu olay anlaşılmaz bir hale gelmiştir. Çünkü efsanelerde gerçekle bağdaşmayan, ölçüsüzce bir konu işleyişi vardır. Bundan dolayı bilim adamları kutsal kitaplarda geçen tufan olayı ile ilgili daha somut bilgiler bulmak amacıyla 19.yüzyıldan itibaren arkeolojik kazılar yapmışlardır. Sir Leonard Wolley, bu bilim adamlarından bir tanesidir. Wolley'in Ur kentinde

---

[34] Kahraman, a.g.e., s. 55 vd.

[35] H. Altuntaş – M. Şahin, Kuran-ı Kerim Meali, Ank. 2005, s. 30

[36] Ö. Faruk Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, Hz Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, İst. 1999, s. 16

yaptığı kazılarda, tufanın bu bölgede olduğuna dair bazı bilgilere ulaşılmıştır.[37] Sonraki bölümlerde bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi verilecektir.

Diğer taraftan İngiliz bilim adamı George Smith, 3 aralık 1862 yılında verdiği bir konferansta tufan ile ilgili bir tablet bulduğunu açıklamıştır. Kral Asurbanibal'in (M.Ö.7.yy.) kütüphanesinde yapılan kazılar sonucu bulunan bu tableti, ilk olarak okuyan kişi, George Smith adında bir araştırmacıdır. Yazı dili Akadça olan destan, Babil edebiyatına mal edilmektedir.[38] Günümüzde British Müzesi'nde bulunan, Gılgameş destanına ait bu onbirinci tablet, Tufan Olayı hakkında bilgiler içermektedir.

Gılgameş Destan'ın da anlatılan tufan efsanesinin temeli Sumerlilere dayanmaktadır.[39] Varlığını çok uzun bir zaman dilimi içerisinde, defalarca kopye edilmek suretiyle sürdüren Gılgameş destanında, tarihi gerçeklik aramak mümkün görünmemektedir. Ancak bu metin, dönemin Mezopotamya'sında yaşayan insanların ruh halini göstermesi bakımından önemlidir.

Destan kahramanı Gılgameş'in başından geçenler anlatılırken, dünyevi olaylara karşı büyük bir kötümserlikle bakıldığını görmekteyiz. Bu kötümserliğin temel sebebi, aşırı kaygıya dayalı bir ruh halidir. Aşırı kaygının oluşmasını sağlayan en büyük etken ise, ölüme karşı duyulan korkudur. Bu da bize, destanın oluştuğu dönemdeki Mezopotamya'da, can güvenliğinin ve huzurlu bir yaşam şeklinin olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Destanı oluşturan hikayeler, önceleri ağızdan ağza dolaşarak varlığını sürdürmüşlerdir.

---

[37] Pavel Dolukhanov, Eski Ortadoğu'da Çevre Ve Etnik Yapı, çvr. Suavi Aydın, Ankara 1998, s. 353 ; Aksoy, a.g.e., s. 1 vd.

[38] Samuel Noah Kramer, Tarih Sümer'de Başlar, çvr. M. İ. Çığ, Ank. 1995 s. 158 ; Cohn, Noaah's Flood, s. 20-21

[39] Kramer, a.g.e., s. 128.

Sonraları ise, eklenen bazı öğelerle birlikte yazıya döküldüklerinde, anlaşılmaz bir hâl almışlardır.[40]

Sumer kral listelerine göre tufandan sonra başa geçen birinci hanedan Kiş, ikincisi ise Uruk'tur. Gılgameş ise, Uruk hanedenının beşinci kralıdır.[41] Böylece tarihi bir şahsiyeti konu aldığı anlaşılan Gılgameş destandaki bilgilerin daha anlaşılır olması için, efsaneleştirilmiş kısımlarının tahlil ve tenkit edilmesi gerekmektedir.

Arno Poebel adlı araştırmacı ise, 1914'te Üniversity Museum'un Nippur Kolleksiyonunda bulunan altı sütunlu ve üst kısmı kırık Sumerce yazılmış bir tableti okuyarak yayınlamıştır. Bu tabletin sağlam olan alt kısmında Sumer tufan hikayesi yazılı bulunmaktaydı. Kil bir tablet üzerine işlenmiş bu tufan hikayesi, bulunmuş olan en eski tufan hikayesidir.[42] O günden günümüze kadar yapılan çalışmalarda, bu tabletin benzeri bir parça bulunamamıştır.

M.Ö. 3000'lere tarihlenen, bu tablette sadece Tufan olayı değil, aynı zamanda Tufan öncesi olaylarla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Örneğin tufandan önce beş şehrin var olduğunu, bu kaynaktan öğrenmekteyiz. Bu şehirler: Eridu, Larak, Sippar, Şuruppak ve Badtibira'dır. [43]

Asur Devleti'nin M.Ö 612'de ve Babil Devleti'nin 539'da yıkılmasından sonraki Pers ve Yunan istilaları sırasında da tufan efsaneleri halk arasında mevcudiyetini devam ettirmiştir. Bu dönemdeki tufan efsanelerini ortaya koyan en önemli eser, rahip Berossos tarafından M.Ö. 300'lerde yazılan bir kitaptır. Orjinali günümüze ulaşmayan bu kitabın, kopye edilmiş bazı kısımları

[40] N. K. Sanders, Gılgamış Destanı, s. 24-25 ; Jean Bottero, Gılgamış Destanı, çvr. O. Suda, İst. 2002, s. 26

[41] Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, s. 37 ; Sanders, a.g.e., s. 16.

[42] Kramer, Tarih Sümerde Başlar, s.128 ; Joseph Campbeell, Doğu Mitolojisi, çvr. K. Emiroğlu, Ank. 1993, s. 130.

[43] Kramer, a.g.e., s.128 ; M. İ. Çığ, Kur'an İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, İst. 2005, s. 49.

günümüze ulaşmıştır.[44] Kalan parçalara bakıldığında, Babil tufan efsanelerinin çok çeşitli olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda, çeşitli yönleriyle kısaca üzerinde durduğumuz Tufan Olayı, bu tez çalışmasında ayrıntılı olarak incelenecektir. Bu yapılırken de, dini ve tarihi metinler yorumlarıyla birlikte verilecektir. Ayrıca konuyla ilgili arkeolojik bulgulardan da bahsedilecektir. Sonrasında ise, tarihi ve dini metinlerin karşılaştırması yapılarak, konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

[44] Emin Bilgiç , Tufan, Türk Ansiklopedisi, c. 31, Ank. 1982, s. 445.

I. BÖLÜM

DİNİ METİNLERDE YER ALAN TUFAN OLAYI

A-) TEVRAT'TA TUFAN

Tevrat'ta yaradılış bölümünün altıncı, yedinci ve sekizinci kısımlarında Nuh Tufanı'ndan bahsedilmektedir. Tevrat'taki tufan hikayesi Yahvist ve Ruhban (din adamları) rivayetlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.[45] Bu birleştirme, olayların oluş sırası göz önüne alınarak yapılmıştır. Yahvist rivayeti M.Ö 10. ve 9. yüzyıllar boyunca yapılan çalışmalar sonucunda oluşturulmuştur. Ruhban rivayeti ise, M.Ö. 5. yüzyılda Babil esareti sırasında yazılmıştır. Tevrat'taki tufan hikayesinde bu iki rivayetin birleştirilmesinden kaynaklanan tutarsızlıklar vardır. Özellikle, tufanı hazırlayan sebepler, tufanın süresi ve gemiye alınan hayvanların sayısı gibi konularda farklılıklar görülmektedir. Tufan metni daha çok Ruhban rivayetlerinden beslenmiştir.[46]

1. Yahvist Metin

Tevrat'daki yaradılış bölümünün altı, yedi ve sekizinci bölümünde Yahvist rivayetlerden alınmış cümleler bulunmaktadır. Altıncı bölümdeki Yahvist kay-

[45] Maurice Bucaille, Tevrat İnciller ve Kur'an, Ank. 1991, s. 68.

[46] Ö. F. Harman, Kitâbı-ı Mukkades ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nûh ve Tûfan, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, İst., 1999, s. 18-19.

naklı paragrafta tufanı hazırlayan sebepler, yedinci bölümde tufan olayının gelişimi, sekizinci bölümde ise, tufan sonrası durum hakkında bilgi verilmektedir.

Altıncı bölümde, tufan olayının sebepleri ve tufan öncesi durum şu şekilde ortaya konulmaktadır:

5- Rabb baktı, yeryüzünde insanın yaptığı kötülük çok, aklı fikri hep kötülükte. 6-İnsanı yarattığına pişman oldu. Yüreği sızladı. 7- "Yarattığım insanları, hayvanları, sürüngenleri, kuşları yeryüzünden silip atacağım" dedi, "Çünkü onları yarattığıma pişman oldum."8- Ama Nuh Rabb'in gözünde lütuf buldu.[47]

Yedinci bölümde ise, tufan olayının gelişim safhaları ayrıntılı olarak ele alınmaktadır :

1- Rabb Nuh'a, "Bütün ailenle birlikte gemiye bin" dedi, "Çünkü bu kuşak içinde yalnız seni doğru buldum. 2,3- Yeryüzünde soyları tükenmesin diye yanına temiz sayılan hayvanlardan erkek ve dişi olmak üzere yedişer çift, kirli sayılan hayvanlardan ikişer çift, kuşlardan yedişer çift al. 4- Çünkü yedi gün sonra yeryüzüne kırk gün kırk gece yağmur yağdıracağım. Yarattığım her canlıyı yeryüzünden silip atacağım." 5- Nuh Rabb'in bütün buyruklarını yerine getirdi. 7- Nuh, oğulları, karısı, gelinleri tufandan kurtulmak için hep birlikte gemiye bindiler. 8,9-Tanrı'nın Nuh'a buyurduğu gibi temiz ve kirli sayılan her tür hayvan, kuş ve sürüngenden erkek ve dişi olmak üzere birer çift Nuh'a gelip gemiye bindiler. 10- Yedi gün sonra tufan koptu. 12- Yeryüzüne kırk gün, kırk gece yağmur yağdı. 16b- Rabb Nuh'un ardından kapıyı kapadı. 17b- Çoğalan sular gemiyi yerden yukarı kaldırdı. 22- Kuşlar, evcil ve yabanıl hayvanlar, sürüngenler, bütün insanlar, soluk alan bütün canlılar öldü.[48]

---

[47] Yaradılış, 6. bölüm, 5-8.

[48] Yaradılış, 7. bölüm, 1/ 5 -7 /10 -12-16-17-22.

23-Rabb insanlardan evcil hayvanlara, sürüngenlerden kuşlara dek bütün canlıları yok etti, yeryüzündeki her şey silinip gitti. Yalnız Nuh'la gemidekiler kaldı.[49]

Sekizinci bölümde de tufan sonrası durum, daha çok hikaye edilerek anlatılmaktadır :

2b-Yağmur dindi. 3a-Sular yeryüzünden çekilmeye başladı. 6-Kırk gün sonra Nuh yapmış olduğu geminin penceresini açtı. 7-Kuzgunu dışarı gönderdi. Kuzgun sular kuruyuncaya kadar dönmedi, uçup durdu. 8-Bunun üzerine Nuh suların yeryüzünden çekilip çekilmediğini anlamak için güvercini gönderdi. 9-Güvercin konacak bir yer bulamadı, çünkü her yer suyla kaplıydı. Gemiye, Nuh'un yanına döndü. Nuh uzanıp güvercini tuttu ve gemiye, yanına aldı. 10-Yedi gün daha bekledi, sonra güvercini yine dışarı saldı. 11-Güvercin gagasında yeni kopmuş bir zeytin yaprağıyla akşamleyin geri döndü. O zaman Nuh suların yeryüzünden çekilmiş olduğunu anladı. 12-Yedi gün daha bekledikten sonra güvercini yine gönderdi. Bu kez güvercin geri dönmedi.13b-Nuh geminin üstündeki kapağı kaldırınca toprağın kurumuş olduğunu gördü. 20-Nuh Rabb'e bir sunak yaptı. Orada temiz sayılan hayvanların ve kuşların hepsinden yakmalık (yakmak için ayrılan) sunular sundu.[50]

2. Ruhban Metin

Tevrat'daki yaradılış bölümünün altı, yedi ve sekizinci kısımlarında ruhban metinden alınmış paragraflar bulunmaktadır. Yaradılış kısmının ruhban kaynaklı cümlelerle oluşturulan altıncı bölümündeki paragrafında tufanı hazırlayan sebepler, yedinci bölümünde tufan olayının gelişimi, sekizinci bölümünde ise, tufan sonrası durum konu edilmiştir.

---

[49] Yaradılış, 7. bölüm, 23.

[50] Yaradılış, 8. bölüm, 2/3 -6/13 - 20.

Altıncı bölümdeki Ruhban metinden alınmış paragrafta, geminin yapımı ve tufanın nedenleri şöyle verilmektedir :

9-Nuh'un öyküsü şuydu: Nuh doğru bir insandı. Çağdaşları arasında kusursuz biriydi. Tanrı yolunda yürüdü. 10-Üç oğlu vardı: Sam, Ham ve Yafet. 11-Tanrı'nın gözünde yeryüzü bozulmuş, zorbalıkla dolmuştu. 12-Tanrı yeryüzüne baktı ve her şeyin ne denli bozulduğunu gördü. Çünkü insanlar yoldan çıkmıştı. 13-Tanrı Nuh'a, "İnsanlığa son vereceğim" dedi, "Çünkü onların yüzünden yeryüzü zorbalık doldu. Onlarla birlikte yeryüzünü de yok edeceğim. 14-Kendine gofer ağacından bir gemi yap. İçini dışını ziftle, içeriye kamaralar yap. 15-Gemiyi şöyle yapacaksın: Uzunluğu üç yüz, genişliği elli, yüksekliği otuz arşın olacak. 16- Pencere de yap, boyu yukarıya doğru bir arşını bulsun. Kapıyı geminin yan tarafına koy. Alt, orta ve üst güverteler yap. 17- Yeryüzüne tufanı ben göndereceğim. Göklerin altında soluk alan bütün canlıları yok edeceğim. Yeryüzündeki her şey ölecek. 18-Ama seninle antlaşmamı sürdüreceğim. Oğulların, karın, gelinlerinle birlikte gemiye bin. 19 -Sağ kalabilmeleri için, her canlı türünden bir erkek, bir dişi olmak üzere birer çifti gemiye al. 20- Türlü çeşit kuşlar, hayvanlar, sürüngenler sağ kalmak için çifter çifter sana gelecekler. 21-Yanına hem kendin, hem onlar için yenebilecek ne varsa al, ilerde yemek üzere depola." 22 -Nuh Tanrı'nın bütün buyruklarını yerine getirdi.[51]

Yedinci bölümün ruhban metinden alınmış paragrafında, tufanın evreleri üzerinde durulmaktadır :

6- Yeryüzünde tufan koptuğu zaman Nuh altı yüz yaşındaydı. 11-Nuh altı yüz yaşındayken, o yılın ikinci ayının on yedinci günü enginlerin bütün kaynakları fışkırdı, göklerin kapakları açıldı. 13- Nuh, oğulları

---

[51] Yaradılış, 6. bölüm, 9/22.

Sam, Ham ve Yafet, Nuh'un karısı ve üç gelini tam o gün gemiye bindiler. 16a- Gemiye giren hayvanlar Tanrı'nın Nuh'a buyurduğu gibi erkek ve dişiydi. 17a- Tufan kırk gün sürdü. 18- Sular yükseldi, alabildiğine çoğaldı; gemi suyun üzerinde yüzmeye başladı. 19- Sular öyle yükseldi ki, yeryüzündeki bütün yüksek dağlar su altında kaldı. 20- Yükselen sular dağları on beş arşın aştı. 21- Yeryüzünde yaşayan bütün canlılar yok oldu. 24- Sular yüz elli gün yeryüzünü kapladı.[52]

Sekizinci bölümün ruhban metinden alınmış paragrafında ise, tufan sonrası durum şöyle betimlenmektedir:

1- Sonra Tanrı Nuh'u ve gemideki evcil ve yabanıl hayvanları anımsadı. Yeryüzünde bir rüzgar estirdi, sular alçalmaya başladı. 2-Enginlerin kaynakları ve göklerin kapakları kapandı. 3b- Yüz elli gün geçtikten sonra sular azaldı. 4-Gemi yedinci ayın on yedinci günü Ararat Dağları'na oturdu. 5- Sular onuncu aya kadar sürekli azaldı. Onuncu ayın birinde dağların doruğu göründü. 13a-Nuh altı yüz bir yaşındayken, birinci ayın birinde yeryüzündeki sular kurudu. 14-İkinci ayın yirmi yedinci günü toprak tamamen kurumuştu. 15,16-Tanrı Nuh'a, "Karın, oğulların ve gelinlerinle birlikte gemiden çık" dedi. 17- "Kendinle birlikte bütün canlıları, kuşları, hayvanları, sürüngenleri de çıkar. Türesinler, verimli olsunlar ve yeryüzünde çoğalsınlar." 18- Nuh karısı, oğulları ve gelinleriyle birlikte gemiden çıktı. 19-Bütün hayvanlar, sürüngenler, kuşlar, yeryüzünde yaşayan her tür canlı gemiyi terketti.[53]

3. Yahvist ve Ruhban Metinleri'nin Karşılaştırılması

Her iki hikaye, dikkatli bir şekilde incelendiğinde, ifade etme şekli bakımından birbirinden kolayca ayrılır. Kudüs Kitabı Mukaddes Okulu profesörü R. P.

---

[52] Yaradılış, 7. bölüm, 6-11-13 / 16 / 21-24.

[53] Yaradılış, 8 bölüm, 1/ 5 -13 / 19.

de Vaux tarafından yapılan çalışmaya göre, tufan anlatımı ile ilgili paragraflar iki ayrı kaynaktan beslenmiştir. Tufan hikayesi, bir Yahvist paragrafla başlar ve yine bir Yahvist paragrafla biter. Anlatımda toplam on tane Yahvist paragraf bulunmaktadır. Bu paragrafların arasına birer ruhban kaynaklı paragraf yerleştirilmiştir. Ruhban kaynaklı paragraflarının sayısı ise, dokuzdur.[54]

Yahvist kaynaklı tufan metni, uslub bakımından daha canlı ve etkilemeye yöneliktir. Ruhban metninde ise, daha çok olaylar üzerinde durulmuş, konu bir plan dahilinde anlatılmıştır. Her iki metinin tufan olayı ile ilgili cümlelerinde, benzerliklerin yanında birçok farklılıklarda da bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz :

1. Her iki hikayade de tufan olayı, insanların kötülüğü yüzünden gerçekleşmiştir. Ayrıca tufanın bütün varlıkların sonunu hazırlayacağı, her iki metnin de ortak noktasıdır.[55]

2. Geminin özellikleri ile ilgili bilgiler, Ruhban metninde verilmiştir. Ancak Yahvist metninde bu konuda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.[56]

3. Yahvist metne göre gemiye, temiz hayvanlardan yedişer çift, temiz olmayanlardan ise, birer çift alınmıştır. Ruhban metnine göre ise, her çeşit hayvandan erkek ve dişi olmak üzere birer çift alınmıştır.[57]

4. Gemiye, Nuh peygamberle birlikte çocuklarının ve karısının bindiği bilgisi, her iki metinde de geçmektedir.[58]

5. Ruhban rivayetinde Nuh peygamberin yaşı, tufanın olduğu gün ve ay

---

[54] Bucaille, a.g.e., s. 341 vd.

[55] Yaradılış, 6. bölüm, 5 / 7-13.

[56] Yaradılış, 6. bölüm 14 -15 -16.

[57] Yaradılış, 6. bölüm 19 ; 7. bölüm 2 / 3.

[58] Yaradılış, 7. bölüm, 7-13.

belirtilmişken, Yahvist metinde böyle bir bilgi bulunmamaktadır.[59]

6. Ruhban Metne göre, tufan suları birçok kaynaktan gelmiştir. Yahvist metne göre ise, sadece yağmur sularından beslenmiştir.[60]

7. Ruhban metne göre tufan 40 gün, Yahvist metne göre ise, kırk gün kırk gece sürmüştür.[61]

8. Geminin Ararat dağına oturması ve bunun tarihi, sadece Ruhban metninde verilmektedir.[62]

9. Yahvist metne göre, Nuh peygamber gemiden indiğinde bir kesimhane yaparak dört ayaklı temiz hayvanlardan ve kuşlardan kurbanlar sunar. Ruhban metinde ise, bu konu hakkında bilgi verilmez.[63]

10. Ruhban metinde tufanı oluşturan suların, yüksek dağları on beş arşın (yaklaşık 6.8 m) kadar geçtiğinden bahsedilirken, Yahvist metninde bu konudan hiç bahsedilmez.[64]

B – İNCİL'DE TUFAN

Hz. İsa'nın tebliğ ettiği hakikatlerden beslenen ve dört kutsal kitaptan birisi olan İncil, sonradan tahrip edildiğinden dolayı, yerine yazılan İncillere insan sözü karışmıştır. Böylece İncil'in aslı günümüze ulaşmamıştır. Bugün tek bir

---

[59] Yaradılış, 7. bölüm 6-11.
[60] Yaradılış, 7. bölüm, 11-4.
[61] Yaradılış, 7. bölüm, 12 – 17.
[62] Yaradılış, 8. bölüm, 4.
[63] Yaradılış, 8. bölüm, 20.
[64] Yaradılış, 7. bölüm, 20.

kitapta toplanmış dört İncil ise, M.S. 4. yy. boyunca toplanan din adamları kurullarınca birçok İncil arasından seçilmiştir. İncil'i oluşturan bu dört kitap; Matta, Markos, Luka ve Yuhanna adlarıyla anılmaktadır. Adlarını yazarlarından alan bu kitaplar, genel olarak M.S. 1. yy. da yazılmışlardır. Bunun yanında, Petrus gibi, bazı din adamlarının yazdığı mektuplar da İncil içerisine girmiştir.[65]

İncil'de konumuz olan Tufan Olayı ile ilgili olarak, fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Bu konu, sadece birkaç yerde geçmektedir. Bunlarda da asıl konu tufan olmayıp, anlatılan konunun pekişmesi için, tufanın motiflerinden yararlanılmıştır. Yani bilgiden çok, edebi bir kaygı güdülmüştür. Ayrıca bu cümlelerde, neden-sonuç ilişkisi içerisinde, bazı sonuçlar çıkarmak da mümkün değildir. İncil'deki, tufan olayıyla ilgili cümleler şunlardır:

Nuh'un günlerinde nasıl olduysa, İnsanoğlu'nun gelişinde de öyle olacak. Nuh'un gemiye bindiği güne dek, tufandan önceki günlerde insanlar yiyip içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. Tufan gelinceye, hepsini süpürüp götürünceye dek başlarına geleceklerden haber sizdiler.[66]

Nuh'un günlerinde nasıl olduysa, İnsanoğlu'nun günlerinde de öyle olacak. Nuh'un gemiye bindiği güne dek, insanlar yiyip içiyor, evlenip evlendiriliyorlardı. Sonra tufan gelip hepsini yok etti.[67]

İman sayesinde Nuh, henüz olmamış olaylarla ilgili olarak Tanrı tarafından uyarılınca, Tanrı korkusuyla ev halkının kurtuluşu için bir gemi yaptı. Bununla dünyayı yargıladı ve imana dayanan doğruluğun mirasçısı oldu.[68]

---

[65] Maurıce Bucaille, Tevrat İnciller ve Kur'an, Ank. 2001, s. 99 vd.

[66] Matta, 24 : 37-39.

[67] Luka 17 : 26-27.

[68] İbraniler 11: 7

Bir zamanlar Nuh'un günlerinde gemi yapılırken, Tanrı'nın sabırla beklemesine karşın bu ruhlar söz dinlememişlerdi. O gemide birkaç kişi, daha doğrusu sekiz kişi suyla kurtuldu.[69]

Tanrı eski dünyayı da esirgemedi. Ama tanrısızların dünyasına tufanı gönderdiği zaman, doğruluk yolunu bildiren Nuh'u ve yedi kişiyi daha korudu.[70]

Görüldüğü gibi İncildeki tufan anlatımında; tufandan sekiz kişinin kurtulduğundan,[71] ev halkını tufandan korumak için bir geminin yapıldığından[72] ve tufanın, bütün dünyayı etkilediğinden bahsedilmektedir.[73] Ayrıca tufanın, Tanrı tarafından Hz. Nuh'a önceden bildirildiği de belirtilmiştir.[74] Bunun dışında herhangi bir bilgi verilmemektedir.

C-) KURAN'DA TUFAN

Nuh kıssası, Kuran'da üzerinde en çok durulan kıssalardan birisidir. Nuh kavminin, peygamberlerinin uyarılarına ve öğütlerine kulak asmaması, ona gösterdikleri tepkiler ve olayın meydana gelişi birçok ayette detaylarıyla birlikte anlatılmaktadır. Bu ayetlerde, daha çok tufanı hazırlayan sebepler üzerinde durulmuştur. Kuran'daki tufan ile ilgili ayetler tarih ve mantık yönünden tam bir tutarlılık göstermektedir.[75] Bu ayetlerde olayın yeri ve zamanı konusunda ayrıntıya girilmemiş, daha çok nedenleri üzerinde durulmuştur. Kuran'da tufanla ilgili ayetler, son derece akıcı ve anlaşılır ifadelerle karşımıza çıkmaktadır.

---

[69] 1.Petrus 3: 20

[70] 2.Petrus 2: 5

[71] 1.Petrus 3: 20 ; 2.Petrus 2:5

[72] İbraniler 11: 17

[73] İbraniler 11: 17 ; 2. Petrus 2: 5 ; Matta, 24 : 37-39 ; Luka 17: 26-27

[74] İbraniler 11: 7

[75] Maurice Bucaille, Tevrat İnciller ve Kur'ân, s. 344

Ayetlerde, neden-sonuç ilişkisinin ve karşılıklı dialogların verilmesi bunu sağlayan etkenlerdendir.

Nûh kıssasını anlatan ayetler, özellikle şu surelerde toplanmıştır: A'râf (59-64/69-70. ayet), Hûd (25-29. ayet) ve Nûh (1-28. ayet) Suresi. Bunun dışında Âl-i İmrân (33-34. ayet), Nisâ (163. ayet), En'am (84. ayet), Yûnus (71-74. ayet), İbrahim (9. ayet), Enbiyâ (76-77. ayet), Hac (42. ayet), Ahzâb (7. ayet), Sâffât (75-83 ayet), Sâd (12-14. ayet), Mü'min(5/30-31. ayet), Şûrâ (13. ayet), Şu'arâ (105-121), Kâf (12. ayet), Zâriyât (46. ayet), Necm (52. ayet), Mü'minûn (23-42. ayet), Yâsîn (41-44. ayet), İsrâ (2-3/17. ayet), Hadîd (26. ayet), Tahrîm (10. ayet), Meryem (58. ayet), Kamer (11-17. ayet), Ankebût (14-15. ayet) ve Hâkka Suresi (11-12. ayet)'nde de Nuh kıssası ile ilgili ayetler bulunmaktadır.[76]

1.Tufan Öncesi Durum

Kuran'da tufan öncesi durum, birçok surede anlatılmaktadır. Bu sureler içerisinde en geniş anlatım, Hûd, Â'raf, Nûh ve Mü'minûn Sureleri'nde bulunmaktadır. Hûd Suresi, Nuh kavminin tufan öncesi durumunu en geniş şekilde ortaya koyan surelerden bir tanesidir. Bu surenin 25-36. ayetlerinde, Hz. Nuh'un kavmine peygamber olarak gönderilmesi ve onlarla olan inanç problemleri şöyle ortaya konulmaktadır: 25. ayet. **Andolsun, biz Nûh'u kavmine peygamber olarak gönderdik. Onlara şöyle dedi: "Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım."** 26. ayet: **"Allah'tan başkasına ibadet ve kulluk etmeyin. Doğrusu ben sizin adınıza elem dolu bir günün azabından korkuyorum."** 27. ayet: **Kavminin inkâr eden ileri gelenleri, "Biz, senin ancak bizim gibi bir insan olduğunu görüyoruz. İlk bakışta sana uyanların da ancak en aşağılıklarımızdan ibaret olduğunu görüyoruz. Sizin bize karşı herhangi bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Aksine sizin yalancı kimseler olduğunuzu sanıyoruz" dediler.** 28. ayet: **Nûh dedi ki :**

---

[76] H. Altuntaş - M. Şahin, Kur'an-ı Kerim Meâli, Ank. 2005, s. 30.

“Ey Kavmim! Söyleyin bakalım ; şâyet ben Rabbimden gelen apaçık bir delil üzerinde isem ve O kendi katından bana bir rahmet vermiş de, siz ona karşı kör kalmışsanız, onu istemediğiniz halde, biz sizi ona zorlayacak mıyız?” 29. ayet: **“Ey kavmim! Buna karşı ben sizden herhangi bir mal da istemiyorum. Benim mükâfatım ancak Allah’a âittir. Ben o iman edenleri (teklifinize uyarak) kovacak da değilim. Çünkü onlar Rablerine kavuşacaklardır. Fakat ben sizin bilgisizce davranan bir toplum olduğunuzu görüyorum.”** 30. ayet : **“Ey kavmim! Eğer ben onları kovarsam, beni Allah’tan kim koruyabilir? Hiç düşünmüyor musunuz?** 31. ayet: **Size ben, “Allah’ın hazineleri yanımdadır”, demiyorum; gaybı da bilmem. “Ben bir meleğim” de demiyorum. Sizin hor gördüğünüz kimseler için, “Allah onlara asla hiçbir hayır vermez” de diyemem. Allah onların içlerindekini daha iyi bilir. Böyle bir şey söylersem o zaman ben gerçekten zâlimlerden olurum.** 32. ayet: **Dediler ki: “Ey Nûh! Bizimle tartıştın ve tartışmayı uzattın. Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi kendisiyle bizi tehdit ettiğin azabı getir.”** 33. ayet : **Nûh dedi ki: “Onu size, dilerse ancak Allah getirir ve siz (Allah’ı) âciz bırakamazsınız.”** 34. ayet : **Ben size öğüt vermek istesem de, eğer Allah sizi azdırmak istemişse, öğüdüm size fayda vermez. O, sizin Rabbinizdir ve O’na döndürüleceksiniz**. 36. ayet: **Nûh’a vahyolundu ki: “Kavminden daha önce iman etmiş olanlardan başka, artık hiç kimse iman etmeyecek. O halde, onların yapmakta oldukları şeylerden dolayı üzülme.”** [77]

Hûd suresinin yirmi beşinci ayetinde olduğu gibi, Ankebût suresi on dört ve Nuh suresinin birinci ayetinde de Hz. Nuh’un, kendisinin de mensup olduğu bir kavme peygamber olarak gönderildiği vurgulanmaktadır:

Andolsun, biz Nûh’u kavmine peygamber olarak gönderdik. Onlara şöyle dedi: “Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım.”[78]

---

[77] Hûd Suresi, 25-34/36. ayet.

[78] Hûd Suresi, 25. ayet.

Andolsun, biz Nûh'u kendi kavmine peygamber olarak gönderdik. O da dokuz yüz elli yıl onların arasında kaldı. Neticede onlar zulümlerini sürdürürlerken tûfan kendilerini yakalayıverdi.[79]

Şüphesiz biz Nûh'u, kavmine, "Kendilerine elem dolu bir azap gelmeden önce kavmini uyar" diye peygamber olarak gönderdik.[80]

Kavim kelimesi, aralarında töre, dil, kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından birbirine bağlı insan topluluğuna verilen addır.[81] Ayetten anladığımız kadarıyla Nuh kavimi, ilahi kudret tarafından uyarılmayı gerektirecek kadar sapkın bir yaşam sürmüştür. Bu kavmi doğru yola ulaştırma görevi ise, Nuh Peygambere verilmiştir. Zaten "**Kavmine peygamber olarak gönderdik**"[82] ifadesinden de Nuh Peygamberin bütün insanlığa değil, sadece kendi kavmine gönderilen bir peygamber olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda Ankebut suresinin on dördüncü ayetinde de belirtildiği üzere, Nuh peygamber kavmiyle birlikte dokuzyüz elli yıl yaşamıştır. Ancak bu uzun sürede yaptığı çalışmalar dahi, Nuh kavminin helak olmasını engelleyememiştir. Kuran-ı Kerim'de peygamberler içerisinde sadece Nuh peygamberin yaşam süresi verilmektedir.[83] Kendisine biçilen dokuz yüz elli yıl yaşam süresi, günümüze kıyasla oldukça uzun bir süredir. Kuran'daki dokuz yüz elli yıl yaşam süresi, Nuh peygamberin sadece yaşını belirtmek amacıyla verilmiş olmayabilir. Çünkü Kuran'da anlatılan kıssalar, bir neden-sonuç ilişkisi içerisinde anlatılmaktadır. Bu doğrultuda Kuran'daki kıssalar üzerine düşünerek, birçok sonuca ulaşmak mümkündür.

---

[79] Ankebût Suresi, 14. ayet.

[80] Nûh Suresi, 1. ayet.

[81] Nihat Emeksiz, Yeni Türkçe Sözlük, İst. 2001, s. 268.

[82] Hûd Suresi, 25. ayet.

[83] Ahmet Musaoğlu, Tarihsel Bir Gerçek Nuh (a.s) Tufanı, İst. 1998, s. 60 vd.

Bundan hareketle, dokuz yüz elli yıl yaşam süresini şu şekilde açıklayabiliriz: Hz. Nuh bir kavme peygamber olarak gönderilmiş ve onlar arasında uzun bir süre kalmıştır. Bu da bin yıldan elli yıl eksik bir yaşam süresi şeklinde, uzunluğu vurgulayan bir sayısal değerle ifade edilmiştir. Bir diğer nokta, bu dokuz yüz elli yıllık zaman dilimi, Hz. Nuh'un yaptığı tebliğin çok uzun ve zorlu geçtiğini belirtmek için verilmiş olabilir. Belki de Nuh peygamberin gösterdiği sabır ve tebliğdeki zorluk, bir insanın ancak dokuz yüz elli yılda yaşayabileceği nitelikteydi. Zamanın da bir değişim süreci olduğu düşünüldüğünde, bu düşünce daha da anlamlı hale gelmektedir. Sonuç olarak, yukarıdaki düşünceler yorum boyutunu aşmamaktadır. Dokuz yüz elli yıl gibi, uzun bir ömre işaret eden bu ayetin, çok daha farklı bir anlamı olabilir.

Yirmi yedinci ayette ise, Nuh Peygambere inanan insanların, toplumca aşağılandığı anlatılmaktadır. Buna dayanarak bu toplumda bir efendi-köle anlayışının var olduğunu söyleyebiliriz. Konuyla ilgili ayet şöyledir: **Kavminin inkâr eden ileri gelenleri, "Biz, senin ancak bizim gibi bir insan olduğunu görüyoruz. İlk bakışta sana uyanların da ancak en aşağılıklarımızdan ibaret olduğunu görüyoruz. Sizin bize karşı herhangi bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Aksine sizin yalancı kimseler olduğunuzu sanıyoruz" dediler.**[84]

Belki de Nuh peygamber'in elçilik ettiği din anlayışı, sadece ibadet çerçevesinde olsaydı, bu kadar tepki çekmeyecekti. İbadetle ilgili emirler dışında insana değer veren hükümlerin de olması, toplumun ileri gelenlerini rahatsız etmiştir. Ezilen insanları ise, Nuh peygambere yakınlaştırmıştır.

Hûd suresi'nin 29. ayetinde de Nuh peygamber'in kavmini dine davet etmesi anlatılmaktadır. Ayrıca bu ayette, etrafında toplanan aciz insanları kovması karşılığında Nuh Peygambere, mükafat teklif edildiğinden de bahsedilmektedir :

---

[84] Hud Suresi, 27. ayet

“Ey kavmim! Buna karşı ben sizden herhangi bir mal da istemiyorum. Benim mükâfatım ancak Allah’a âittir. Ben o iman edenleri (teklifinize uyarak) kovacak da değilim. Çünkü onlar Rablerine kavuşacaklardır. Fakat ben sizin bilgisizce davranan bir toplum olduğunuzu görüyorum.”[85]

Ayette geçen **“ Benim mükâfatım ancak Allah’a âittir”** ve **“Ben o iman edenleri (teklifinize uyarak) kovacak da değilim.”** cümlelerinden Nuh peygamber’in, kendisine sağlanmak istenen maddi olanakları kabul etmediği anlaşılmaktadır. Böylece kendisine itaat eden ve toplumun alt tabakasında bulunan insanların pazarlık konusu edilmesine izin vermemiştir. Çünkü o, Allah’ın emirlerini insanlara tebliğ etmek suretiyle kazanılacak ödülün daha önemli olduğu düşüncesindedir.

Kuran-ı Kerim’de tufan öncesi durumu anlatan diğer bir sure ise, Nûh suresidir. Surenin tamamına yakın bölümünde, tufan olayının nedenleri üzerinde durulmuştur. Başlıca nedenin ise, peygamberin nasihatlerine kulak asılmaması olduğu izah edilmiştir. Hz. Nuh’un kavmine verdiği nasihatler ve bunun karşılığında kavminin ona gösterdiği tepkiler, Nûh Suresinde şu şekilde bildirilmektedir: 3,4. ayet : **“Allah’a ibadet edin. Ona karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir vakte kadar ertelesin. Şüphesiz, Allah’ın belirlediği vakit gelince ertelenmez. Keşke bilseydiniz.”** 5. ayet : **Nûh şöyle dedi : “Ey Rabbim! Gerçekten ben kavmimi gece gündüz (imana) davet ettim.”** 6. ayet : **"Fakat benim davetim ancak onların kaçışını artırdı.”** 7. ayet : **“Kuşkusuz sen onları bağışlayasın diye kendilerini her davet edişimde parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, inanmamakta direndiler ve büyük bir kibir gösterdiler.”** 8. ayet : **“Sonra ben onları açık açık davet ettim”** 9. ayet : **“Sonra, onlarla hem açıktan açığa, hem de gizli gizli konuştum.”** 21. ayet : **Nûh dedi ki: “Rabbim! Gerçekten onlar bana karşı**

---

[85] Hûd Suresi, 29. ayet

geldiler, malı ve çocuğu ancak kendi hüsranını artıran kimselere uydular." 22. ayet : **"Bunlar da, çok büyük bir tuzak kurdular."** 23. ayet: **"Şöyle dediler: 'Sakın ilâhlarınızı bırakmayın. Hele hele Vedd'i, Süvâ'ı, Yeğus'u, Ye'ûk'u ve Nesr'i hiç bırakmayın."** 24. ayet : **"Onlar gerçekten birçoklarını saptırdılar. (Rabbim!) Sen de bu zalimlerin sadece sapıklıklarını artır."** 26. ayet : **Nûh şöyle dedi: "Ey Rabbim! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma!"** 27. ayet : **"Çünkü sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar; sadece ahlâksız ve kafir kimseler yetiştirirler."** 28. ayet: **"Rabbim! Beni, ana babamı, iman etmiş olarak evime girenleri, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları bağışla. Zalimlerin de ancak helâkini arttır."** [86]

Bütün bu nasihatler, Nuh kavmini kendi bildikleri yoldan döndürmeye yetmemiştir. Burada ileri derecede bir inatçılık söz konusudur. Bu inatçı kavmin doğru yola gelmeyeceğini anlayan Hz. Nuh,onları beddualarla Allah'a havale eder. Çünkü bu toplumun, kendilerinden sonraki nesilleri de kendilerine benzeteceklerinden korkmaktadır. Bu da peygambere inanmayan bu insanların, çocuklarını küçük yaşlardan itibaren kendi düşünceleri doğrultusunda yetiştirdiklerini göstermesi bakımından önemlidir.

Nuh kavmi birçok puta sahip, putperest bir kavim idi. Bunlar içerisinde vedd, süva, yeğûs, yeûk ve nesr adlı beş putun diğerlerine göre daha itibarlı oldukları, Nûh suresinin yirmi üçüncü ayetinde şöyle belirtilmiştir :

"Şöyle dediler: 'Sakın ilâhlarınızı bırakmayın. Hele hele Vedd'i, Süvâ'ı, Yeğus'u, Ye'ûk'u ve Nesr'i hiç bırakmayın."[87]

Toplumun, çok tanrılı bir din anlayışına sahip olduğunu anlatan ayetlerden bir diğeri ise A'râf suresinin yetmişinci ayetidir :

---

[86] Nûh Suresi, 3-4/ 5-9/21-24/26-28.ayet.

[87] Nûh Suresi, 23. ayet.

Onlar, "Sen bize tek Allah'a ibadet edelim, atalarımızın ibadet edegeldiklerini bırakalım diye mi geldin? Eğer doğru söyleyenlerden isen haydi bizi tehdit ettiğin azabı bize getir" dediler. [88]

Bu ayet, Nuh kavminin, Allah tarafından kendilerine verilebilecek bir cezadan korkmadıklarını göstermektedir. Bu düşüncelerini de, bir meydan okuma şeklinde ortaya koymuşlardır.

Giriş kısmında da belirtildiği üzere, ilahi gücü görmek için güçlerinin yetmeyeceğini düşünen Nuh kavimi, ruhani vasıtalarla bunu yapmaya çalışmıştır. Bu ruhani vasıtalar meleklerdi. "Sabi" adı verilen bu mezhep düşüncesinin bir sonucu olarak ruhani varlıklar heykelleştirilip, bu heykeller ise, gökyüzündeki yedi yıldızla ilişkilendirilmiştir. Onlara göre, dünyanın düzeni bu yıldızlara bağlıdır. Gündüzleri kaybolan yıldızların yerine, yaptıkları putlara bu nazar ile bakmışlardır. Putlara bakmayla ruhani meleklere bakmanın aynı olduğunu düşünmekteydiler. Böylece bakışlarının ilahi güce, bu putlar vasıtasıyla ulaşacağını düşünüyorlardı.[89]

İnsanın kendisiyle Allah arasında nurani vasıtaların olduğunu düşünmesi prensibine dayanan bu ruhçu düşünceye "Sabiilik" denir. Görünmeyen ruhlara, meleklere, yıldızlara, aya, güneşe ve bunları simgeleyen şekillere tapanlara ise, "sabi" adı verilir. Sabilik, bütün batıl din ve mezheplerin temelini oluşturmaktadır. Dindeki bu bozulmanın bütün sonuçları Nuh kavmine yansımıştır. Bundan dolayıdır ki peygambere iman etmemişlerdir. Çünkü onlar, sadece meleklerin peygamber olacağını düşünüyorlardı.[90]

Nuh kavmiyle ilgili olarak yukarıda söz konusu edilen sapkın düşünce, Mü'minûn suresinin ilgili ayetlerinde şöyle anlatılmaktadır:

---

[88] A'râf Suresi, 70. ayet.

[89] İbnü'l – Esir, El-Kamil Fi't-Tarih Tercümesi, c. 1, İst. 1985, s. 59-60 ; A. Lütfi Kazancı, Peygamberler Tarihi, İst. ?, s. 97.

[90] Ahmet Kahraman, Mukayeseli Dinler Tarihi, İst. 1993, s. 55 vd.

23.ayet: **Andolsun biz, Nûh'u kendi kavmine peygamber olarak gönderdik de, "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin . Sizin ondan başka hiçbir ilahınız yoktur. Allah'a karşı gelmekten hâlâ sakınmaz mısınız?" dedi.** 24.ayet: **Bunun üzerine kendi kavminden inkar eden ileri gelenler şöyle dediler: " Bu ancak sizin gibi bir beşerdir, size üstünlük taslamak istiyor. Eğer Allah dileseydi bir melek gönderirdi. Biz önceki atalarımızdan böyle bir şey duymadık."** 25. ayet: **"Bu, ancak cinnet getirmiş bir adamdır. Öyle ise bir müddet onu gözetleyiniz."** 26.ayet: **(Nûh), "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşı bana yardım et! " dedi.** 32. ayet : **Onlara, kendilerinden, "Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka hiçbir ilahınız yoktur, hâlâ O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?"diye öğüt veren bir peygamber gönderdik.** 33. ayet: **O peygamberin kavminden, Allah'ı inkar eden, ahireti yalanlayan ve bizim dünya hayatında kendilerine bol bol nimet verdiğimiz ileri gelenler şöyle dediler: " O da ancak sizin gibi bir insandır. Sizin yediğiniz şeylerden yiyor, içtiğiniz şeylerden içiyor."** 34. ayet: **"Andolsun, kendiniz gibi bir beşere itaat ederseniz mutlaka ziyana uğrarsınız."** 35. ayet: **" O, öldüğünüz, toprak ve kemik haline geldiğiniz zaman sizin tekrar mutlaka (diriltilip) çıkarılacağınızı mı vaad ediyor?"** 36. ayet: **"Halbuki bu size vaad olunan şey, ne kadar da uzak!"** 37.ayet: **"Hayat, bu dünya hayatından ibarettir. Ölürüz ve yaşarız. Biz tekrar diriltilecek değiliz."** 38. ayet : **"Bu, Allah'a karşı yalan uyduran bir kimseden başkası değildir. Biz ona inanmayız."** 39.ayet: **O peygamber, "Ey Rabbim! yalanlamalarına karşı bana yardım et!" dedi.** 40. ayet: **Allah, "Yakın zamanda mutlaka pişman olacaklardır!" dedi.**[91]

Peygamberi yalanlayan ve toplumu bu yönde sürükleyenlerin varlıklı insanlar oldukları, otuz üçüncü ayette geçen **"dünya hayatında kendilerine bol bol nimet verdiğimiz ileri gelenler"**[92] ifadesiyle ortaya konulmaktadır.

---

[91] Mü'minûn Suresi, 23-26-/32-40. ayet.

[92] Mü'minûn Suresi, 33. ayet.

Diğer surelerde olduğu gibi, Â'râf Suresinin 59-64. ayetlerinde de tufanın nedenleri üzerinde durulmuştur: 59.ayet: **Andolsun, Nûh'u kendi kavmine peygamber olarak gönderdik de, "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. Şüphesiz ben sizin adınıza büyük bir günün azabından korkuyorum" dedi.** 60. ayet: **Kavminin ileri gelenleri, "Biz seni açıkça bir sapıklık içinde görüyoruz" dediler.** 61. ayet: **(Nûh onlara) şöyle dedi: "Ey kavmim! Bende herhangi bir sapıklık yok. Aksine ben, Âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamberim."** 62. ayet: **"Ben size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ediyorum ve size nasihat ediyorum. Sizin bilmediğiniz şeyleri de Allah tarafından gelen vahiy ile biliyorum."** 63. ayet: **Sizi uyarması ve sizin de Allah'a karşı gelmekten sakınıp rahmete ulaşmanız için, içinizden bir adam aracılığı ile Rabbinizden size bir zikir (vahiy ve öğüt) gelmesine şaştınız mı?** 64. ayet: **Derken kavmi onu yalanladı. Biz de onu ve gemide onunla beraber bulunanları kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk. Çünkü onlar (vicdanları hakka kapalı) kör bir kavim idiler.**[93]

Sonuç olarak, ayetlerin ışığında Nuh kavminin genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Sabiilik adı verilen düşünce doğrultusunda, putlar yapan ve bunlara tapan çok tanrılı bir kavim idiler.[94]

2. İnsandan peygamber olmaz düşüncesine sahiptiler. Onlara göre, sadece melekler peygamber olarak gönderilebilirdi.[95]

3. Ölüm ötesi hayata inanmıyorlardı. Ödül ve cezanın sadece dünya hayatı için geçerli olduğunu düşünüyorlardı.[96]

[93] Â'râf Suresi, 59-64. ayet .

[94] Nûh Suresi 23. ayet ; Mü'minûn 23. ayet ; Â'râf Suresi, 70. ayet.

[95] Hûd Suresi, 31. ayet ; Mü'minun 24/33-34. ayet ; Â'râf Suresi, 63. ayet.

[96] Mü'minûn Suresi, 33/ 35-37. ayet.

4. Bu kavim, hem sosyal hem de dini hayatta aşırıya giden bir yaşam sürmekteydi.[97]

5. Nuh peygambere karşı çıkarak, insanları bu yöne sürükleyen kavmin önde gelenleri varlıklı insanlardı.[98]

6. Toplumda zengin-fakir ayrımı çok ileri derecede idi. Kölelik, çok katı ve insan haklarına aykırı bir biçimde uygulanmaktaydı.[99]

2. Tufan Olayı'nın Cereyanı

Kuran'da tufan olayının cereyanı birçok surede verilmekle birlikte, özellikle Hûd, Kamer ve Nûh surelerinde daha uzun anlatılmıştır. Nûh suresinde tufanın başlangıcı, Hûd Suresinde gelişimi ve Kamer suresinde ise, tufanı oluşturan suyun kaynakları üzerinde daha çok durulmuştur.

Tufanın başlangıcındaki durum, Hûd ve Nûh Suresinin ilgili ayetlerinde şöyle ortaya konulmaktadır:

Nûh Suresi, 26. ayet: **Nûh şöyle dedi: "Ey Rabbim! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma!"** 27. ayet: **"Çünkü sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar; sadece ahlâksız ve kafir kimseler yetiştirirler."** 28.ayet: **"Rabbim! Beni, ana ve babamı, iman etmiş olarak evime girenleri, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları bağışla. Zalimlerin de ancak helâkini arttır."**[100]

Hûd Suresi, 36. ayet: **Nûh'a vahyolundu ki: "Kavminden daha önce iman etmiş olanlardan başka, artık hiç kimse iman etmeyecek. O halde,**

[97] Hûd Suresi 29/36. ayet ; Nûh Suresi 7/21/24/27. ayet ; Zâriyât Suresi, 46. ayet ; Necm Suresi, 52. ayet ; Mü'minûn Suresi, 24-25. ayet.

[98] Mü'minûn Suresi, 33. ayet.

[99] Hûd Suresi, 27/29-30. ayet.

[100] Nûh Suresi, 26-28. ayet.

onların yapmakta oldukları şeylerden dolayı üzülme." 37. ayet: **"Gözetimimiz altında ve vahyimize göre gemiyi yap. Zulmedenler hakkında bana bir şey söyleme. Çünkü onlar suda boğulacaklardır."** [101]

Bu iki sureye göre tufan, Nuh peygamberin Allah'a dua ederek, yardım istemesi ve duasının kabul edilmesiyle başlamıştır. Peygamberin yardım istemesinin sebebi, daha öncede belirttiğimiz gibi, uzun süre dine davet ettiği kavminden ümidini kesmesi olmuştur. Ayrıca, kavminin kendisine inanmamasından çok, sapkın düşüncelerini sonraki nesillere aktarmalarından endişe duymuştur.[102] Bunun sonrasında Allah, Hz. Nuh'a duasını kabul ettiğini ve o güne kadar iman etmiş olanların dışında kimsenin iman etmeyeceğini bildirmiştir. Bununla birlikte Hz. Nuh'a, iman etmemekte direnen bu inatçı kavimin yaptıklarından dolayı üzülmemesi gerektiği de hatırlatılmıştır.[103] Bu da gösteriyor ki Hz. Nuh, kendine verilen peygamberlik görevini hakkıyla yerine getirmiştir.

Tufan'ın sadece inanmayan bu kavimle sınırlı olacağı, Nuh Suresi'nin yirmi altıncı ayetinden anlaşılmaktadır. Ayette kullanılan yerin anlamı yeryüzü ile aynıdır. Ancak başında bulunan "lâm" 'ın "ahd "için olması ile Nuh'un kavminin yaşadığı bölge kastedilmiştir.[104]

Hûd suresinin 38-44. ayetlerinde ise, tufan olayı hazırlık aşamasından itibaren şöyle anlatılmaktadır: 38. ayet : **(Nûh) gemiyi yapıyordu. Kavminden ileri gelenler her ne zaman yanına uğrasalar, onunla alay ediyorlardı. Dedi ki: "Bizimle alay ediyorsanız, sizin bizimle alay ettiğiniz gibi biz de sizinle alay edeceğiz."** 39. ayet : **Artık, geldiği kimseyi rezil eden azabın kime geleceğini, kimin üzerine sürekli bir azabın ineceğini ileride anlayacaksınız.** 40. ayet : **Nihayet emrimiz gelip, tandır kaynamaya baş-**

---

101 Hûd Suresi, 36-37. ayet.

102 Nûh Suresi, 27. ayet.

103 Hûd Suresi, 36. ayet.

104 E. M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, c. 8, İst. 1995, s. 357.

layınca (sular coşup taşınca) Nûh'a dedik ki: "Her cins canlıdan (erkekli dişili) birer çift, bir de kendileri hakkında daha önce hüküm verilmiş olanlar dışındaki âilen ile iman edenleri ona yükle." Ama, onunla beraber sadece pek az kimse iman etmişti. 41. ayet: **(Nûh), "Binin ona. Onun yüzüp gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."dedi.** 42. ayet:**Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nûh, ayrı bir yere çekilmiş olan oğluna, "Yavrucuğum, bizimle beraber sen de bin, inkârcılarla birlikte olma" diye seslendi.** 43. ayet: **O, "Ben, kendimi sudan koruyacak bir dağa sığınacağım" dedi. Nûh, "Bugün Allah'ın rahmet ettikleri hariç, onun azabından korunacak hiç kimse yoktur" dedi. Derken aralarına dalga giriverdi de oğlu boğulanlardan oldu.** 44.ayet: **"Ey yeryüzü! Yut suyunu. Ey gök! Tut suyunu" denildi. Su çekildi, iş bitirildi.Gemi de Cûdî'ye oturdu ve "Zalimler topluluğu Allah'ın rahmetinden uzak olsun!" denildi.**[105]

Ayetlerden anlaşılacağı üzere, Hz. Nuh, aldığı ilahi emir doğrultusunda gemiyi yapmaya başlamıştır. Bu nedenle de inanmayan insanlar, her fırsatta onunla alay etmişlerdir.[106] Büyük ihtimalle bu insanlar, o güne kadar bir gemi görmemişlerdi. Bu yüzden de onun ne işe yaradığını bilmiyorlardı. Gemi yapımıyla alay edilmesinin diğer bir nedeni ise, bu bölgede geminin yüzeceği büyüklükte bir su kütlesinin bulunmamasıdır. Çünkü denizden kilometrelerce uzakta yapılan bir geminin, denize nasıl taşınacağını akıl edemiyorlardı. Halbuki inanışa göre, geminin denize gitmesine gerek olmayacak, deniz benzeri bir su kütlesi geminin yanında oluşacaktı.[107]

Kuran'da gemi büyüklüğünün, inanan insanları, her çeşit hayvanattan birer çifti ve ihtiyaç duyulacak yiyecek maddelerini alacak ölçülerde olduğu anlaşılmaktadır.[108]

---

105 Hûd Suresi, 38-44. ayet.

106 Hûd suresi, 38. ayet

107 Ö. N. Bilmen, Kur'anı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri, c. 3, s. 1470.

108 E. M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, c. 4, s. 537.

Geminin özelliklerinin nasıl olacağı ise, Allah tarafından Nuh Peygambere ulaştırılmıştır.[109] Bu da gösteriyor ki, geminin inşaasına, o günün teknolojisinin bir katkısı olmamıştır. Zaten basit ve yelkenli bir geminin yeryüzünü kaplayan azgın sularda, bu kadar ağır yükü taşıması da mümkün değildir. Buna dayanarak geminin oldukça donanımlı olduğunu söyleyebiliriz.

Nuh peygamberin gemisinin özellikleri hususunda birçok görüş bulunmaktadır. Ancak bu özellikleri ayrıntılı olarak ortaya koymak mümkün değildir. Kuran-ı Kerimde geminin özellikleri hakkında bazı ipuçları haricinde detaya girilmediği gibi geminin dümen ve benzeri donanımlara sahip olup olmadığından da bahsedilmemiştir. Hûd Suresi'nin kırk birinci ayetinde geminin bu gibi özelliklere sahip olmasının gerekmediği anlatılmıştır. Burada geminin hareketi, durması gibi konularda taktirin, sadece Allah'a ait olduğu vurgulanmıştır. Sadece Kamer Suresinin on üçüncü ayetinde geminin çivilerle tuturulmuş levhalarla yapıldığı bildirilmektedir. 13. ayet: **Biz Nûh'u çivilerle perçinli levhalardan oluşan gemiye bindirdik.**[110]

Ayette geçen "Elvâh" kelimesinin çoğul hali levh 'dir. Levh, maddelerin tahta şeklinde yassı halde olmasına verilen addır. Disâr kelimesinin çoğulu düşür'dür. Geminin tahtalarını birbirine bağlamak için kullanılan bağ, kenet, perçin, çivi ve halat gibi malzemeye disâr denir. Zat-ı elvah ve düsur tabirleri gemiyi ifade etmektedir. Burada sıfatın isim yerine konulmasıyla bir tarif oluşturulmuştur. Böylece geminin, tahtaların birbirlerine özel bir biçimde tuturulmasıyla yapıldığı vurgulanmıştır.[111]

Yine Hud suresi 40. ayette geçen **"Ta ki emrimiz geldi ve tennur feveran etti."**[112] cümlesindeki tennur kelimesi kapalı ocak yada fırın anlamına gelmektedir. Türkçe'de bunun karşılığı olarak kullanılan kelime tandır kelime-

---

[109] Hûd Suresi, 37. ayet.

[110] Kamer Suresi, 13. ayet.

[111] Yazır, a.g.e., c. 7, s. 349.

[112] Hûd Suresi, 40. ayet.

sidir. Feveran ise, kuvvet yada şiddetle kaynamak ve fışkırmak anlamlarına gelmektedir. Bu bilgiler ışığında geminin kaynayıp fışkıran bir kuvvetle harekete geçtiğini düşünebiliriz. Gemi bu yönüyle günümüzde buhar gücüyle çalışan deniz taşıtlarına benzemektedir. Ayrıca geminin harekete hazır olmasıyla tennur'un feveran etmesi arasında da çok güçlü bir bağ vardır. Tennurun feveran etmesi, yüklerin gemiye taşınması için Nuh peygambere gösterilen bir işarettir.[113]

Ayette geçen **"Tennurun feveran etmesi"**[114] tabirine, ilim adamları birçok farklı yorum getirmişlerdir. Bu görüşleri şu şekilde sıralayabiliriz: 1. Tennur kelimesi, ocak yada ekmek pişirilen fırın anlamına gelmektedir. Fırın taş malzemeden yapılmıştı ve Nuh peygamberin hanımı bu fırında ekmek pişirmekteydi. Feveran kelimesi ise, suyun kazanda kaynar gibi fırından kaynayıp fışkırması anlamına gelmektedir. 2. Bazen Tennur, Araplar arasında yeryüzü anlamında kullanılmaktaydı. Bu bağlamda tennurun feveranı, yer yüzünden suların fışkırması anlamında kullanılmıştır. 3. Tennur, yeryüzünün yüksek ve şerefli mevkileri demektir. Tennurun feveranı ile suların bu mevkilere kadar fışkırması anlatılmak istenmiştir. 4. "Farettennur" kelimesi, şafak attı, tan yeri ağardı, sabah oldu anlamına gelmektedir. 5. Tennurun (fırının) feveranı (kızması), mecazi olarak işlerin kızışması anlamında kullanılmıştır. 6. Gemide suyun toplandığı yere tennur denilmekteydi. Bu da gösteriyor ki, bu geminin bir kazanı vardı ve bu kazanın içerisinde, suyun toplandığı bir depo bulunmaktaydı. Bu özellikler, geminin buhar gücüyle çalışan bir gemi olduğunu göstermektedir.[115]

Tufanın, tennurun feveran etmesi olayı ile başlayacağı bilgisinin, Nuh peygamber'e vahiy yoluyla önceden bildirilmesi ise, bütün bu görüşlerin ortak noktasıdır.

---

[113] Yazır, a.g.e., c. 4 , s. 537 vd.

[114] Hûd suresi, 40. ayet.

[115] Yazır, a.g.e., c. 4 , s. 537 vd ; Bilmen,a.g.e., c. 3, s. 1473 vd.

Kamer Suresi'nin 11-14. ayetlerinde de tufanı oluşturan su kütlesinin oluşumu ve geminin özelliği şu şekilde verilmiştir: 11. ayet: **Biz de göğün kapılarını dökülürcesine yağan bir yağmurla açtık**. 12. ayet: **Yeryüzünü pınar pınar fışkırttık. Derken sular takdir edilmiş bir iş için birleşti**. 13.ayet: **Biz Nûh'u çivilerle perçinli levhalardan oluşan gemiye bindirdik.** 14. ayet: **Gemi, inkar edilen kimseye (Nuh'a)**[116] **bir mükafat olarak gözetimimiz altında yüzüyordu.**[117]

On birinci ayette bulutlardan suyun boşalması olayı, gök yüzünün kapılarının açılıp, gök kubbenin ikiye ayrılması olayına benzetilmiştir. "Suların birleşmesi" suların yan yana gelmesi anlamını değil, birbirine karışma ve birleşme anlamını ifade etmektedir. Gök kubbenin ikiye ayrılması ifadesi ise, yağan yağmurun çok şiddetli olduğunu göstermektedir. "pınar pınar fışkırttık" ifadesi de yeryüzündeki su kaynaklarının da aynı şiddette hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Böylece tufanı meydana getiren dev su kütlesinin hem yerden hem de gökten fışkıran sularla beslendiği ortaya konulmuştur.[118]

Hûd suresi 44. ayette de belirtildiği üzere tufanın sona ermesiyle birlikte gemi Cudi'ye oturmuştur : 44. ayet : **..... Gemi de Cûdî'ye oturdu ve "Zalimler topluluğu Allah'ın rahmetinden uzak olsun!" denildi.**[119]

Cudi,her dağa söylenebilen bir cins isimdir, görüşünde olanların yanında Cudi kelimesinin bir dağ ismi olduğunu düşünenlerde vardır. Cudi'yi bir dağ

---

116 Yazır, a.g.e., c. 8, s. 348 ; Bilal Aksoy, Nuh'un Gemisi ve Tufan, s.120 vd. Nuh ismi, Gertrude Jobes'e göre barış, sukûn ve aydınlık anlamlarına gelmektedir. B. Bhatlachargy ise, Nuh kelimesinin "Nevha" kelimesinden türediğini öne sürmektedir. "Nevha" ağlamak, çağırmak gibi anlamlara gelmektedir. Bu yönde düşünen bilim adamları Nuh peygambere bu isimin ; çok ah çekip, ağladığından dolayı verildiği düşüncesindedirler.

117 Kamer Suresi, 11-14. ayet.

118 Yazır, a.g.e., c. 4 , s. 537 vd.

119 Hûd suresi, 44. ayet.

ismi olarak düşünen araştırmacılardan bazıları bu dağın Musul, Şam ve Cezire gibi yerlerde olabileceğini söylemişlerdir.[120]

3. Tufan Sonrası Durum

Kuran'da tufan sonrası durum hakkında fazla bir bilgi verilmemiştir. Sadece Hûd suresi'nin kırk sekizinci ayetinde inanan insanların sağ salim karaya ulaştıklarından bahsedilmektir.

Nuh Peygamberin üç oğlu Sam, Ham, Ya'fes ve bunların eşlerinden başka, gemide bulunan diğer insanların nesil bırakmadığı şeklinde bir görüş bulunmaktadır. Ancak bu**, Ona denildi ki: "Ey Nûh! Sana ve seninle birlikte bulunanlardan birçok ümmete bizden esenlik ve bereketlerle (gemiden) in. Daha bir takım ümmetler de olacak ki, biz onları (dünyada) yararlandıracağız. Sonra da bizden kendilerine elem dolu bir azap dokunacak."**[121] mealinde ki Hûd suresinin 48. ayetine uygun düşmemektedir. Burada" **seninle birlikte bulunanlardan**" cümlesiyle anlatılmak istenen, Hûd suresi 40. ayetin "**O'nunla beraber iman edenler pek azdı**"[122] cümlesindeki az tabir edilen kişilerdir. Böylece Nuh peygamberle birlikte gemiye binen ve sayıları az olan kişilerin soyundan gelen milletlerin de olduğu ortaya konulmaktadır.[123]

---

[120] Yazır, a.g.e., c. 4 , s. 541.

[121] Hûd Suresi, 48. ayet.

[122] Hûd Suresi, 40. ayet.

[123] E. M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, c. 6, s. 441.

II. BÖLÜM

TARİHİ METİNLERDE YER ALAN TUFAN OLAYI

A-) SUMERLER'DE TUFAN

Sumerler günümüzden yaklaşık 6000 yıl önce Asya'dan göç ederek, Irak'ın güney sınırları içerisinde yer alan, Dicle ve Fırat nehirleri arasındaki bölgeye yerleşmişlerdir. Dil, giyim ve fiziksel özelliklerine bakıldığında, bunların Orta Asya'dan gelen bir kavim olduğu görülmektedir.[124] Mezopotamya'nın verimli ovalarına göç ederek gelen Sumerler, yerleştikleri bu bölgede köklü bir uygarlık kurmuşlardır. Bu uygarlığın en önemli buluşu ise, yazıdır. Önceleri anlatılmak istenen nesnenin resmi yapılarak oluşturulan yazı, sonraları gelişerek çizgisel bir hal almıştır. Kelimelerinin çoğunluğu tek heceden oluşan bu yazıya, çivi yazısı denilmektedir. Çivi yazısı adıyla anılmasının sebebi ise, yazıyı oluşturan çizgilerin çiviye benzemesidir.[125] Sonraki dönemlerde Babil, Asur, Hitit, Hurri vb. birçok medeniyetin kendi yazısını oluşturmasında, bu yazının büyük katkısı olmuştur.

---

124 Sadi Bayram, Mukaddes Kitaplara Göre Hz. Nuh'un Gemisi Güney-Doğu Anadolu'da Proto-Türk İzleri Üzerine Bir Deneme, Ank. 1991 ; Nazmi Özçelik, İlkçağ Tarihi ve Uygarlığı, İst. 2002, s. 48 ; M. Ş. Günaltay, Yakın Şark Elam ve Mezopotamya, Ank. 1987, s. 200.

125 Selen Hırçın, Çivi Yazısı, ist. 1995, s. 6 vd.

Sumerler, yazılarını daha çok yumuşak kilden yapılmış tabletler (levhalar) üzerine yazmışlardır. Tabletler, güneş ışığıyla ya da fırınlarda kurutularak kullanıldığından dolayı, toprak altında çürümeden günümüze kadar ulaşmıştır. Bu çivi yazılı tabletlerden birçoğu, on sekizinci yüzyılda yapılan kazılarda ortaya çıkarılarak okunmuştur.[126] Bulunduktan kısa bir süre sonra yazı dilleri çözülen bu tabletler içerisinde, edebi metinler önemli bir yer tutmaktadır. Bu metinlerde Sumer hayal gücünü, dünya görüşünü, sosyal düzenini ve din anlayışını görmek mümkündür. Sumer edebiyatında daha çok şiir, ilahi, destan, efsane ve atasözü gibi konularda ürünler verilmiştir.[127] Konumuz olan Nuh Tufanı ile ilgili olarak da, bu dönemde ortaya konulmuş şiir ve destan (Gılgameş) tarzında metinler olduğu bilinmektedir. Ancak bunlardan sadece şiir tarzında yazılmış iki tablet ve yarı resmi nitelikteki bir belge ele geçmiştir.[128]

1. Tufanla İlgili Sumerce Metinler Ve Yorumu

Arno Poebel, 1914 yılında University Museum'un Nippur koleksiyonunda bulunan üst kısmı kırık ve altı sütunlu bir tabletin, üzerinde Sumer tufan hikayesinin büyük bir bölümünün yazılı olduğu, alt kısmını yayınlamıştır. Daha sonraki dönemlerde yoğun çalışmalara rağmen ne bu tabletin eksik parçaları, ne de buna benzer başka bir tablet bulunamamıştır. On yediye on iki santim boyutlarındaki tablet, sadece tufan olayını anlattığı için değil, tufan öncesi olaylar hakkında bilgi vermesi nedeniyle de önemlidir. [129]

İnsanın yaradılışı konusunda Sumer düşüncesini yansıtan bu tablet, krallık sisteminin ve beş şehrin tufandan önce var olduğunu göstermesi bakımından daha da önem kazanmaktadır.[130]

[126] Hırçın, a.g.e., s. 22, 26 vd ; Samuel Noah Kramer, Sümerler, İst. 2002, s. 13 vd.

[127] Emin Bilgiç, D.T.C.F. Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi, Ank. 1982, s. 109.

[128] M. İlmiye Çığ, Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, İst. 2005, s. 50 vd ; S, Noah Kramer, Tarih Sümerde Başlar, çvr. M. İ. Çığ, Ank. 2005, s. 128.

[129] Kramer, a.g.e., s. 128 ; Joseph Campbell, Doğu Mitolojisi, Ank. 1993, s. 130.

[130] Kramer, a.g.e., s. 128 **;** W. Ryan – W. Pıtman, Nuh Tufanı, çvr. D. Bayrak, Ank. 2003, s. 294.

Sumerce yazılmış metin, yaklaşık otuzyedi satırlık bir eksik kısımdan sonra başlamaktadır.[131] Başlangıçta bir tanrı, diğer tanrıya insanları yok olmaktan kurtarmak istediğini söylemektedir. Bunun sonucunda da insanların, tanrılara şehirler ve mabetler yapacağını düşünmektedir. Bunu takip eden üç satırda da, tanrının verdiği sözü yerine getirmek için yaptığı faaliyetler anlatılmaktadır. Bundan sonra gelen dört satırda ise, insanların, hayvanların ve bitkilerin yaradılışı ile ilgili olarak bilgi verilmektedir. Bu dört satırın İkinci satırında geçen "karabaşlı halk" tabiriyle Sumerler kastedilmiştir. Çünkü Sumerler'in karabaşlı (siyah saçlı) insanlar oldukları bilinmektedir.[132]

Sümerlilerin şiir tarzında ortaya koydukları tufan metninin, yukarıda bahsini ettiğimiz kısmı şöyledir:

" İnsanlarım, onların yok olmasın …. yeceğim,
Nintu'ya geri vereceğim …. benim yaratıklarımı,
Halkı, kendi yerlerine geri döndüreceğim.
Şehirlerde, tanrısal kurallara göre, yerleri yapacaklar,
Onların gölgeliğine rahatlık getireceğim,
Evlerimiz için temiz yerde tuğla yapacaklar,
Kararlarımızın (buyuruklarımızın) yerini temiz yere inşa edecekler." [133]

Ateş söndürücü temiz suya yol verdi,
Ayinler yürüttü, tanrısal kuralı yüceltti,
Yeryüzünde o ….. koydu …. oraya.[134]

---

[131] Kramer, a.g.e., s. 128.

[132] C. W. Ceram, Tanrılar Mezarlar ve Bilginler, çvr. H. Örs, İst. 1995, s. 260 ; Çığ, a.g.e., s. 51. Lagaş şehrinin kuruluşundan Guda'nın devrine kadar (M.Ö. 2150) olan olayları kapsayan yarı tarihsel bir belgedeki tufan ile ilgili bölümün beşinci satırında " Karabaşlı Sümer halkı" ifadesi kullanılmıştır. Burada "karabaş" kelimesiyle anlatılmak istenen, Sümer halkının siyah saçlı olmasıdır.

[133] Kramer, a.g.e., s. 128-129.

[134] Kramer a.g.e., s.129.

An, Enlil, Enki ve Ninhursag,
Karabaşlı halka vücut verdikten sonra,
Bitkiler topraktan fışkırdılar,
Ovanın hayvanları, dört ayaklılar (yaratıklar) sanatkârca meydana getirildiler.[135]

Tabletin kırık olan kısmındaki otuz yedi satırlık boşluktan sonra metin şöyle devam ediyor :

Krallığın …. Gökten indirildikten sonra
Tiara yüceldikten ve krallık tahtı gökten indirildikten sonra,
O ayinleri yürüttü ve tanrısal kuralı ….. , yüceltti
Beş şehri kurdu …. Temiz yerde,
Onların adını verdi, onları kült merkezi yaptı.
Bunlardan ilk şehir Eridu'yu önder Nudimmud'a verdi,
İkincisi Badtibira'yı …. verdi,
Üçüncüsü Larak'ı Endurbilhursag'a verdi,
Dördüncüsü Sippar'ı kahraman Utu'ya verdi,
Beşincisi Şuruppak'ı Sud'a verdi,
Şehirleri adlandırdıktan , onları kült merkezi yaptıktan sonra
O ….. getirdi.
Küçük nehirlerin temizliğini ….. gibi yaptı.[136]

Tabletin bu kısmında krallığın gökten indirildiğinden ve yeni kurulan beş şehrin kişiler arasında paylaştırıldığından bahsedilmektedir. Krallığın indirilmesi olayından hemen sonra bu paylaşımdan bahsedilmesi, isimleri sayılan bu kişilerin kral olduklarını göstermektedir. Böylece tufandan önce Eridu, Badtibira, Endurbilhur, sippar ve şuruppak adlı beş şehrin var olduğunu ve bunların başında da kralların bulunduğu anlaşılmaktadır.

---

[135] Kramer, a.g.e., s. 129.

[136] Kramer, a.g.e., s. 129.

Yine otuz yedi satırlık bir boşluktan sonra metin, tufan öncesi durumun anlatıldığı cümlelerle devam eder:

Tufan ……………
………………………..

Sonra Nintu …….. gibi ağladı,
Saf İnanna halkı için ağıt yaptı,
Enki kendi kendine danıştı,
An, Enlil, Enki, ve Ninhursag …….. ,
Gögün ve yerin tanrıları An ve Enlil'in adını söylediler
Sonra Ziusudra, kral …….. nın paşişu'su ……… dı,
Bir koca ………….. yaptı.
Alçak gönüllü, itaatli, saygılı o ……….,
Hergün dikkat ederek, devamlı o ………….,
Her türlü rüyayı ortaya koyarak o ………….,
Göğü ve yeri anarak o ………..,
……….. tanrılar bir duvar
Ziusudra, onun yanında durarak dinledi.
" Sol tarafımdaki duvarda durarak ………,
Duvardan sana bir söz söyleyeceğim, sözümü tut
Kulak ver benim söyleyeceklerime:
Bizden …….. bir tufan kült merkezlerini kaplayacak,
İnsanlığın tohumunu yok ederek……..,
Tanrılar meclisinin sözü, kararıdır.
An ve Enlil'in emreden sözüyle ……..
Krallığı, hükümdarlığı (son bulacaktır).[137]

Bu kısımda tanrılar meclisinin toplanarak yeryüzündeki tüm insanları yok etme kararı aldıkları anlatılmıştır. Ancak İnanna adlı tanrının bundan dolayı üzüldüğünden bahsedilmiştir. Bunun yanında tanrılar meclisinin en güçlü

---

[137] Kramer, a.g.e., s. 131 ; Çığ, a.g.e., s. 50.

tanrısı olarak, yer tanrısı An ve gök tanrısı Enlil gösterilmiştir. Ayrıca Tufan'ın olacağı haberinin, dindar ve iyi huylu olan Ziusudra'ya önceden haber verildiği de ifade edilmiştir.

Bundan sonra da, kırk satırlık bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluktan sonra metin şöyle devam etmektedir :

Bütün fırtınalar olanca güçleriyle hep birden, hücum ettiler,
Aynı anda tufan kült merkezlerinin üstünü kapladı,
Yedi yedi gece boyunca
Tufan memleketi kapladıktan,
Dev gemi fırtına ile büyük sulara çarptıktan sonra,
Güneş tanrısı göğe ve yere ışınlar saçarak çıktı ortaya,
Ziusudra dev gemiden bir pençere açtı.
Kahraman Utu ışınlarını soktu dev gemiye.

Ziusudra, kral,
Kendini güneş tanrısı önüne attı,
Kral bir öküz kesti, bir koyun kesti.[138]

Kırk satırlık boşluktan sonra gelen yukarıdaki kısımdan, tufanın özellikle kült (tapınak) merkezlerini yok ettiği anlaşılmaktadır. "**Tufan memleketi kapladıktan"** ifadesi ise, tufan olayının sadece bu bölgeyle sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca tufanı oluşturan suların, yedi gece yağan yağmur sonucu oluştuğu ve sonrasında tufan kahramanı kral Ziusudra'nın güneş tanrısına kurbanlar kestiği anlatılmaktadır.

Son olarak, otuz dokuz satırlık bir boşluktan sonra, tufan sonrası durum otaya konulmaktadır :

---

138 Kramer, a.g.e., s.131,132 ; S. Henry Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, çvr. Alâddin Şenel, Ank. 1995, s. 3

An ve Enlil " göğün soluğunu", "yerin soluğunu" söylediler,
Onların gücü …. yayıldı etrafa,
Bitkiler yerden fışkırarak büyüdüler,
Ziusudra, kral,
An ve Enlil'in önüne attı kendini,
An ve Enlil sevdiler Ziusudra'yı,
Bir tanrı gibi yaşamı verdiler ona,
Bir tanrı gibi ebedi soluğu onun için getirdiler aşağı.
Sonra Ziusudra, kral'ı
Bitkilerin adını ve insanlığın tohumunu koruyanı
Geçit yeri memleketine, güneşin doğduğu
Dilmun memleketine yerleştirdiler.[139]

Son kısımda, tufan kahramanı Ziusudra'ya tanrı An ve Enlil tarafından ölümsüzlük verildiğinden bahsedilmektedir. Daha sonra Ziusudra'nın Dilmun[140] memleketine yerleştiği anlatılmaktadır. Burada Dilmun, geçiş noktasında bulunan ve güneşin doğduğu bir yer olarak tarif edilmiştir. Günümüzde Dilmun ülkesinin neresi olduğu konusu hâlâ kesinlik kazanmamıştır. Ancak bu konuda birçok görüş bulunmaktadır. Bunlardan birinci gürüş: Dilmun, kutsal kitaplarda geçen cennet benzeri bir yerdir.[141] Bu görüşün çıkış noktası, mitolojik bir şiir niteliğindeki Enlil (veya Enlit) ve Ninbursag adlı yazıda geçen şu cümlelerdir:

Dilmun'da kuzgun hiç bağırmaz
Yaban tavuğu hiçbir zaman yaban tavuğu gibi ötmez
Aslan Öldürmez
Kurt Kuzuyu kapmaz

---

139 Kramer, a.g.e., s. 132 ; Çığ, a.g.e., 51.

140 Bilal Aksoy, Nuh'un Gemisi ve Tufan, Ank. 1987, s.47. Sumer dilinde Dilmun, güçlü ve kudretli anlamlarına gelmektedir.

141 Aksoy, a.g.e., s. 44.

Çocukları yiyip yutan yabani köpek burada bilinmez
Tahılı yiyen yaban domuzu bulunmaz
Dulun dama serdiği arpayı
Göklerdeki kuşlar yemez.
Kumru başını eğmez.
Gözleri hasta olanlar,"Gözlerim hasta demez"
Buranın yaşlı kadınları, "Ben yaşlı bir kadınım" demez.
Buranın yaşlı erkekleri, "Ben yaşlı bir erkeğim demez.[142]

İkinci gürüş: S. N. Kramer'in de içinde bulunduğu bir gurup bilim adamına göre Dilmun, Basra Körfezi'nin doğu kıyısında bulunan bir ülkedir. Üçüncü görüş: Dilmun ülkesi, Bahreyn adalarından bir tanesidir. Dördüncü görüş: Dilmun, Bahreyn adalarıyla birlikte komşu olan diğer kıyı bölgelerini de içine alan bir bölgedir. Beşinci görüş: Dilmun, Sumer ve Akad ülkesinin doğusunda yada kuzey doğusunda bulunan bir yerdir.[143]

Sumerler'de tufan, tek bir hikaye olarak anlatıldığı gibi, ilgisi olmayan başka konular içerisinde de verilmiştir. Tufan olayından bu şekilde bahseden ve yazı dili Sumerce olan iki adet metin bulunmaktadır.[144] Bunlardan birincisi, Numun bitkisinin meydana gelişini anlatan şiirde geçen metindir :

Rüzgâr yağmur getirdikten sonra,
Bütün yapılmış duvarlar yıkıldıktan sonra,
Kudurmuş fırtına yağmur getirdikten sonra,
Bir adam, ikinci bir adama karşı çıktıktan sonra,
Tahıl yetiştikten, ot bittikten sonra,
Fırtına "yağmuru getireceğim"
dedikten sonra,

---

[142] Aksoy, a.g.e., s. 45 ; Hooke, a.g.e., s. 34.
[143] Aksoy, a.g.e., s. 44 vd ; Hooke, a.g.e., s. 32.
[144] Çığ, a.g.e., s. 51.

O, “yağmuru yapılmış duvarların üzerine boşaltacağım”
dedikten sonra,
Tufan “her şeyi silip süpüreceğim “ dedikten sonra,
Gök emir verdi, yer doğurdu,
Numun bitkisini doğurdu,
Yer doğurdu, gök emir verdi,
Numun bitkisini doğurdu.[145]

İkincisi ise, Lagaş Şehrinin başlangıcından kral Gudea zamanına kadar (M.ö. 2150) geçen olayları anlatan yarı tarihsel belgede[146] geçen metindir :

Tufan her şeyi sülüp süpürdükten sonra,
Ülkenin yıkılması tamamlandıktan sonra,
İnsanlık sonuna kadar dayandıktan sonra,
İnsanlığın tohumu korunduktan sonra,
Karabaşlı Sumer halkı kendisini yeniden kalkındırdıktan sonra,
An ve Enlil insanı adıyla çağırdıktan sonra,
Ensilik kurulduktan sonra,
Fakat henüz gökten krallık inmemişti.

Yukarıda verilen her iki metinde de tufan olayının cereyanı kronolojik bir sıra takip edilerek anlatılmıştır. Çünkü iki metinde de amaç, tufan olayını anlatmak değildir. Burada tufan olayı, verilmek istenen zaman dilimini belirginleştirmek için kullanılmıştır.

2. Sumer Kral Listelerine Göre Tufan Öncesi Ve Sonrası Durum

Bir Sumer kenti olan Larsa’da 1924’te yapılan kazılarda ele geçen ve gü-

---

145 Çığ, a.g.e., s. 51.
146 Çığ, a.g.e., s. 51.

nümüzde Welt Blundell 444 adlı koleksiyonda bulunan kral listelerine göre, Mezopotamya'da tufan öncesi dönemde on kral hüküm sürmüştür. Onuncu kral, tufan kahramanı Ziusudra'dır. Bu listelerde, Tufan'dan önceki devirlerden I. İsin Sülalesi döneminin (M.Ö. 2100'ler) sonuna kadar, hüküm sürmüş bütün sülalelerin adları tek tek verilmektedir. Ayrıca bu belgeler, Tufan'dan önce var olan Eridu, Badtibira, Larak, Sippar, ve Şuruppak gibi şehirler arasında hakimiyet mücadelesi yaşandığını da ortaya koymaktadır. Bunun yanında tufanın, Şuruppak Sülalesinden Ubartutu zamanında gerçekleştiği ve tufan sonrası hakimiyeti ele geçiren ilk sülale'nin I. Kiş sülalesi olduğu da ifade edilmiştir.[147] Listelerde, tufanı anlatan satırlar şöyledir: **“ Ondan sonra tufan (ülkenin) üstünü kapladı. Tufan (ülkenin) üstünü kapladıktan ve krallık gökten (ikinci defa) indikten sonra, Kiş krallık (makamı) oldu.”**[148]

Aslında I. Kiş Sülalesi, ikinci sırada gösterilen I. Uruk Sülalesiyle aynı dönemde hüküm sürmüştür. Çünkü I. Kiş Sülalesinin son kralları ile I. Uruk Sülalesi kralları arasında savaşlar yapıldığı bilinmektedir. Ancak yazıcı, listeyi hazırlarken I. Uruk Sülalesini ikinci sıraya almıştır.[149] Böylece bu iki sülalenin, birbirleri ardından iktidara geldikleri gibi yanlış bir sonuç ortaya çıkmaktadır. I. Kiş ve ve I. Uruk Sülaleri, Er Sülaleler Devri II (M.Ö. 2650-2550) diye adlandırılan dönemde hüküm sürmüşlerdir. Eskiçağ tarihinde Tufan Olayı, I. Er Sülaleler devrinin (M.Ö. 2900-2650)[150] sonunu belirtmek amacıyla kullanılmaktadır.[151]

Sumer Kral Listelerine göre Gılgameş, tufandan sonraki I. Uruk Sülalesinin beşinci kralıdır. Kendisine verilen hükümdarlık süresi yüz yirmi altı

---

[147] Füruzan Kınal, Eski Mezopotamya Tarihi, s. 50 vd ; Ahmet Musaoğlu, Tarihsel Bir Gerçek Nuh (a.s) Tufanı, s. 67 vd.

[148] Kramer, Sümerler, s. 426.

[149] Kınal, a.g.e., s. 51 ; Jean Bottero, Gılgamış Destanı, s. 28. Gılgameş Destanı'nın bir kısmında Uruk kralı Gılgameş ile Kiş kralı Akka (Agga) arasındaki mücadele anlatılır.

[150] Nazmi Özçelik, İlkçağ Tarihi ve Uygarlığı, s. 47

[151] Kınal, a.g.e., s. 51.

yıldır. Kendisinden önce yaşamış ve sülalenin üçüncü kralı olan Lugalbanda'ya verilen hükümdarlık süresi ise, bin iki yüz yıldır. İnsan ömrü düşünüldüğünde, bu sürelerin çok abartılı olduğu söylenebilir. Bu abartı, daha çok kral Gılgameş'e kadar olan dönemde görülmektedir. Gılgameş'ten sonra ise, krallık süreleri daha makul rakamlarla ifade edilmiştir. Örneğin Gılgameş'ten hemen sonra gelen oğlu için verilen süre otuz yıldır.[152]

Tufan öncesinde başa geçtiği vurgulanan on kralın hükümdarlık süresi de uzunluk bakımından oldukça abartılıdır. Bu on kralın hüküm sürdüğü toplam süre 456 bin yıl olarak aktarılmıştır. Bu, inanılması güç bir zaman dilimidir. Öyle ki bir krala, yirmi binden yetmiş bin yıla kadar değişen miktarda süreler verilmiştir.[153]

Sumer Kral Listeleri ile dini kaynaklar arasında bazı benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerliğin en ilginç olanı, listelere göre tufandan önce on kralın tahta geçtiği bilgisidir.

Dini kaynaklara göre de Hz. Nuh ile ilk insan Hz. Adem arasında on nesil bulunmaktadır. Bu kaynaklarda Hz. Nuh'un soy kütüğü şu şekilde verilmektedir : Nuh b.Lemek (veya Lemk), b.Mettu Şelah, b.Ahnuh (veya Uhnuh yada Hz. İdris), Yerd (veya Yarid), b.Mehlâil, b.Kayn (veya Kaynan), b.Enuş, b.Şis ve Hz. Adem.[154]

---

[152] N.K. Sandars, Gılgamış Destanı, s. 23 vd ; Kramer, a.g.e., s. 427. Kral Gılgameş'in bizi ilgilendiren yönü, Tufan Olayıyla olan bağlantısıdır.

[153] Kramer, a.g.e., s. 426 ; Musaoğlu, a.g.e., 70 ; C. W. Ceram, Tanrılar Mezarlar ve Bilginler, çvr. H. Örs, İst. 1995, s.262. Larsa'da yapılan kazılarda iki adet liste bulunmuştur. Bu listelerin birinde, tufandan önce başa geçmiş krallardan sekizinin, diğerinde ise onunun ismi sayılmıştır. Bunlardan ilk sekiz krala toplam 241.000, tamamına ise, 456.000 yıl hükümdarlık süresi verilmiştir.

[154] M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Ank. 1993, s. 87 ; Yaradılış, 5. bölüm, 1-29.

Sonuç olarak, kronolojik sıralamadaki abartılara rağmen, Gılgameş'in tarihi şahsiyetini ve tufan olayının gerçekliğini göstermesi bakımından, Sumer Kral Listeleri önemli bir kaynaktır. Bununla birlikte varlığını defalarca kopye edilmek suretiyle devam ettirmiş[155] bu eserden, kesin tarihi sonuçlar çıkarmak ise, mümkün değildir.

3. Gılgameş Öyküleri

Sumer tarihinin erken dönemlerinde, bir kahramanlık çağının yaşandığı bilinmektedir. Bu çağın ortaya koyduğu anlayış, öykü ve şiirlere de yansımıştır. Yönetici sınıfın şana ve şöhrete olan tutkuları, kahramanlık çağının en belirgin özelliğidir. Bundan dolayı krallar, başlarından geçen olayları konu alan şiir ve öyküler yazdırmışlardır. Bu eserler, sarayda düzenlenen eğlencelerde arp ve lir adı verilen çalgı aletleri eşliğinde okunmuştur.[156]

Birbirinden farklı ve bağımsız konuları işleyen[157] bu öykülerin bir çoğu, günümüze ulaşamamıştır. Çünkü bu eserler, ya okuma yazmanın bilinmediği yada önemsenmediği bir dönemde oluşturulmuştur. Böylece ağızdan ağıza dolaşarak varlığını sürdürebilen bu öyküler, zamanla içerik bakımından zenginleşerek karmaşık bir hal almıştır.[158] Sonraları, bu eserlerin bir kısmı, kahramanlık çağından beş yada altı yüzyıl sonra yazılı hale getirilmiştir. Rahip yazıcılar tarafından Akad diliyle yazılan bu metinler, öykülerin değişmiş içeriğini gözler önüne sermektedir. Bunlara örnek olarak Gılgameş Destanı içerisindeki öyküleri verebiliriz.[159] Bunun dışında şiir tarzında olan ve oluşturulduğu dönemde yazıya geçirilen bazı Gılgameş öyküleri de vardır. Bu öykülerden bazı tarihsel sonuçlar çıkarmak mümkündür. Örneğin "Gılgameş ve Agga" ile "Gılgameş'in Ölümü" adlı Sumerce yazılmış ve son-

---

[155] Sanders, a.g.e., s. 24 : Ceram, a.g.e., s. 262.

[156] Samuel Noah Kramer, Sümerler, s.242 ; Nazmi Özçelik, İlkçağ Tarihi ve Uygarlığı, s. 50.

[157] M.İlmiye Çığ, Gilgameş, s. 78.

[158] Jean Bottero, Gılgamış Destanı, s. 26

[159] Kramer, a.g.e., s. 243 vd.

radan Gılgameş Destanı'nın içerisine alınmamış öykülerde, abartısız bir dille tarihi olaylar anlatılmaktadır. Bu da onları tarihsel geçerliliğe sahip metinler arasına sokmaktadır. [160]

Ancak II. Binin ilk yüzyıllarında, rahip yazıcılar tarafından değiştirilerek yazılı hale getirilen[161] ve Gılgameş Destanı adı altında[162] toplanan Sümer kökenli öykülerde, bu tarihi içeriği görmek mümkün değildir. Akadça olarak yazılmış bu öykülerde Gılgameş, mitolojik bir kahraman olarak gösterilmiştir. Bu yapılırken de kahramanın güçlerinin abartılması, tanrısal yaratıklar ve gelecekten haber veren rüyalar gibi geleneksel tarzda mitolojik öğeler kullanılmıştır.[163]

Ancak Gılgameş'in mitolojik bir kahraman değil, tarihi bir şahsiyet olduğu bilinmektedir. Sumer Kral listeleri ve Tummal yazıtı adı verilen yarı resmi belgeler, yaklaşık M.Ö 2700'lerde Gılgameş adında bir kralın yaşadığını ortaya koymaktadır. Yine tuğla ve vazolar üzerinde de kral Gılgameş adı geçmektedir. Böylece I. Uruk sülalesinin beşinci kralı olarak 126 yıl hüküm sürmüş Gılgameş'in, mitolojik bir unsur değil, tarihi bir şahsiyet olduğu ortaya konulmuştur. Orijinal olan ve Gılgameş destanında bulunmayan öykülerde de tarihi bir şahsiyet olduğuna dair anlatımlar bulunmaktadır. Bu kral özellikle Uruk şehrinin etrafına yaptırdığı surlar ve kereste temini için kuzeydeki ormanlara yaptığı seferlerle anılmaktadır. Onun yaşadığı dönemde Mezopotamya'da can güvenliği yoktur. İnsanlar, barbar kavimlerin her an başlarına bir bela getireceği düşüncesiyle yaşamaktadırlar. Bunun en önemli göstergesi Uruk'a yapılan surlardır. 3. binde oluşan bu savaş ortamının başlıca nedeni ham madde ihtiyacıdır.Önceleri ticari münasebetlerle sağlanan ihtiyaç maddeleri, (özellikle kereste) sonraları yarı düşman kavimlerin yaşadığı Arabistan İran ve Kapadokya gibi bölgelerden zorla alınmaya başlan-

[160] N. K. Sanders, Gılgamış Destanı, s. 19, 48 ; Kramer, a.g.e., s. 174.

[161] Sanders, a.g.e., s. 8 ; Kramer, s. 243 ; Çığ, a.g.e., s. 78.

[162] M. İlmiye Çığ, a.g.e., s. 7,8 : S. Henry Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, s. 47

[163] Kramer, a.g.e., s. 243

mıştır. Böylece dağlık bölgenin barbar kavimleri ile ovada yaşayan şehir devletleri arasında çetin bir mücadele başlamıştır.[164]

Böylece Sumerler döneminde kral Gılgameş'i anlatan tarihi içerikli öykülerin, Akad diline çevrilirken mitolojik bir içerik kazandığı da ortaya çıkmaktadır. Konumuz olan tufan olayı ile ilgili olarak, Gılgameş Destanı'nda bulunan metinler de daha önce bahsini ettiğimiz Sumer metinlerinden[165] alınmıştır. Ancak alınan bu bilgiler, ölümsüzlüğü arayan Gılgameş gibi, bazı mitolojik öğelerle süslenerek verilmiştir.

B-) BABİLLİLER'DE TUFAN

Sumer mitolojisinde pek rastlanmayan, ölüme çare bulma arayışı, Babil mitolojisinde yoğun olarak görülmektedir. Çünkü Babilliler, ölüm ötesi hayattan herhangi bir ödül beklememektedirler. Bunlara ait metinlerde, iyi ve kötü amellerin karşılığının dünyada görüleceği anlatılmaktadır. Ölüm ötesi karşılıktan ise, fazlaca bahsedilmemektedir. Bunun nedeni ise, onlara göre ölümün bir haksızlık olmasıdır. Bu düşünce doğrultusunda, ölümü yenme düşüncesi, zihinlerde sürekli canlı tutulmaya çalışılmıştır. Yine bu doğrultuda daha önce bahsini ettiğimiz Sümer kökenli tufan metinleri, geleneksel olan bir takım mitolojik unsurlarla bezenerek, Gılgameş Destanı'nın içerisine ayrı bir bölüm olarak sokulmuştur.[166] Böylece M.Ö 3000'lere[167] tarihlenen Sümer kökenli tufan anlatımı, Gılgameş Destanı'nın bir parçası olmuştur. Babil edebiyatının geçmişi konu edinen bütün örneklerinde, içerikten çok bir ama-

---

[164] Füruzan Kınal, Eski Mezopotamya Tarihi, s.54 ; Sanders, a.g.e.,17, 23 ; Çığ, a.g.e., s. 79 ; Kramer, a.g.e., s. 69, 427.

[165] M. İlmiye Çığ, Kur'an İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, s. 51, S. Noah Kramer, Tarih Sümer'de Başlar, s. 128 vd.

[166] S. Henry Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, s. 47 ; Joan Oates, Babil, çvr. F. Çizmeli, Ank. 2004, s. 177 ; Ekrem Sarıkçıoğlu, Dinler Tarihi, Isparata 2002, s. 27

[167] S. Noah Kramer, Tarih Sümer'de Başlar, s. 128 ; N. K. Sanders, Gılgamış Destanı, s. 9.

ca yönelik politik kaygılar önemsenmiştir.[168] Bilinçli olarak yapılan bu davranışın bütün sonuçlarını Gılgameş Destanı'nda görmemiz mümkündür.

1. Gılgameş Destanı'nda Tufan Olayı

Daha önce vurgulandığı gibi, Gılgameş Destanı'nın bizi ilgilendiren yönü tufan olayı ile olan bağıdır. Babil edebiyatına mal edilen Gılgameş Destanı, 1853 yılında Ninova'daki kral Asurbanibal Kütüphanesi'nde yapılan kazılarda bulunmuştur. 1872 yılında ise, George Smith adlı bilim adamı, on iki tabletten oluşan destanın, onbirinci tabletinin tufan olayı ile ilgili olduğunu açıklamıştır.[169] Akad diliyle yazılmış olan bu destanda, adı geçen kişi ve tanrı isimleri Sumer diline aittir. Bu da destanda bulunan öykülerin, Sumer kaynaklı olabileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır.

Daha önceki kısımlarda da üzerinde durulduğu gibi, 1889-1890 yıllarında Güney Mezopotamya'da Nippur (Niffer) kentinde yapılan kazılarda yine Gılgameş'e ait bazı tabletler bulunmuştur. Sumer diliyle yazılmış bu tabletlerde, kral Gılgameş'e ait öyküler bulunmaktadır. Bu da Gılgameş Destanı'nı oluşturan öykülerin, Sumer kaynaklı olduğu düşüncesi kanıtlanmıştır.[170]

Destanda bulunan öykülerin birçoğu, ağızdan ağza aktarılarak varlığını sürdürmüştür. Böylece zamanla efsaneleşen [171] bu öyküler, ilk defa M.Ö.

[168] Oates, a.g.e., s. 18.

[169] Muazzez İlmiye Çığ, Gilgameş, 77 vd ; W. Ryan - W. Pitman, Nuh Tufanı, s. 30 vd.; Ahmet Musaoğlu, Tarihsel Bir Gerçek Nuh (a.s) Tufanı, s. 128.

[170] Çığ, Gilgameş, s. 78 ; Sanders, a.g.e., s. 12.

[171] Sanders, a.g.e., s. 14 ; Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 354 ; Nihat Emeksiz, Türkçe Sözlük, İst. 2005, s. 146. Konusunu daha çok tarihten, kahramanlık öykülerinden alan, olayları abartarak olağanüstü bir biçimde anlatan, ağızdan ağza dolaşan olay ve öykülere efsane denir. Ayrıca efsane asılsız söz, hikaye vb. anlamlarada gelmektedir. Efsaneleşmenin temelinde insanların bir şeylere özlem duyması yatmaktadır.

1800 lere tarihlenen Eski Babil Çağında, Akad diline çevrilerek destan haline getirilmiştir. Bu destan, M.Ö. 1600'lerde yeniden düzenlenmiştir. Destan son olarak M.Ö 1250'de Uruklu Sin-lekke-unninni adında bir rahip tarafından yazılmıştır. Bunun da 8-12 kopyası yapılarak etraftaki kütüphanelere dağıtılmıştır. Bunlardan kopyalardan birisi de, M.Ö. 700'e tarihlenen Asurbanibal Kütüphanesi'de bulunmuştur. Buradaki tabletin baş kısmında Gilgameş serisi, her şeyi bilenin tableti, dünya kralı Asurbanipal'in kitaplığı şeklinde yazılar vardır. 2900 satır olduğu düşünülen bu destanın, sadece yüzde altmışı bulunabilmiştir. En sağlam ve eksiksiz tablet ise, tufan olayı ile ilgili olan onbirinci tablettir.[172]

Ayrıca Boğazköy, Suriye (Ugarit), Filistin (Megiddu) gibi yerlerde Hitit ve Hurri diliyle yazılmış Gılgameş Destanı'na ait tablet parçalarının bulunması, destanın bu son halinin Mezopotamya dışına kadar yayıldığını göstermektedir.

Öyle görülüyor ki tarihsel süreçte birbirini takip eden öykü anlatıcısı ve yazıcı kuşakları, Gılgameş Destanı'nın son halini almasında büyük pay sahibi olmuşlardır.

Destana göre Uruk kralı Gılgameş, şan şöhrete düşkün, acımasız, akıllı ve bilgili birisi idi. Yine destana göre, babası kendisinden önce kral olan Lugalbanda, annesi ise, tanrıça Ninsun'du. Bu yüzden üçte biri insan üçte ikisi ise, tanrı olarak tasvir edilmiştir.[173] Tufan olayıyla ilgili onbirinci tablette de, kendisine yakıştırılan hayali kahraman Enkidu'nun ölümünden sonra, ölüm gerçeğini kabul etmeyen bir kişi tiplemesiyle verilmiştir. Bu tiplemenin bir gereği olarak da, daha önce Sumer metinlerinde işlediğimiz Dilmun'a, ölümsüzlüğü aramak için gitmiştir. Çünkü burada, yine Sumer metinlerinde geçtiği gibi, kendisine tanrılar tarafından ölümsüzlük verilen tufan kahramanı Utnapiştim (Ziusudra) bulunmaktadır.

---

[172] Çığ, a.g.e., s.78 ; Jean Bottero, Gılgameş Destanı, s. 14 .

[173] Çığ, Gilgameş, s. 79.

Zorlu bir yolculuktan sonra Dilmun'a ulaşan Gılgameş, Utnapiştim'e ölümsüzlüğü nasıl elde ettiğini sorar. O da tufan olayını ve ölümsüzlüğe nasıl ulaştığını, şu şekilde anlatır:

Bunun üzerine,
Utnapiştim şöyle dedi:
Gılgameş'e
" Sana bir sır açıklayacağım
Gılgameş,
Tanrıların
Bir sırrını anlatacağım sana!
Fırat'ın [kıyısına]
Kurulmuş
Şuruppak kenti,
Tanrıların doluştuğu[174]
Eski kent, biliyorsun.
İşte orada tufan'ı kışkırtmak
Hevesine kapıldı (en) yüce tanrılar.
Ataları Anu;
Danışmanları
Yiğit Enlil;
Yardımcıları Ninurta;
Ve usta başları

---

[174] Sibel Özbudun, Ayinden Törene, İst. 1997, s. 79. Destanın oluşmaya başladığı ve geliştiği dönemlerde, tapınaklar, krallar ve rahiplerin denetimi altında bulunmaktaydı. Bu tür ünvanı olmayan sıradan bir kişinin tapınaklara girmesi mümkün değildi. Girmeleri durumunda ise, ölümcül sonuçlarala karşılaşabilirlerdi. Bu kişiler ancak senede birkaç kez yapılan törenlere katılabilirlerdi. Ancak halkın yaşadığı konutlarda bulunan takı vb. malzeme, resmi dinden bağımsız bir din anlayışının varlığını ortaya koymaktadır. Bu din anlayışı yazılı hale gelmediğinden, yazılı hale getirilen rahip ve krallara ait din anlayışı, bütün topluma mal edilmektedir.

Ennugi idi.
Ama onlarla birlikte yemin ettiği(halde)
Prens-Ea (?)
Kamıştan çiti(me) açıkladı (sırrı):
“Kamış çit! Ey kamış çit![175]
Duvar! Ey duvar!
Dinle, kamış çit!
Hatırla (bunu) duvar:
Ey Şuruppak’ın Kralı,
UbarTutu’nun Oğlu,Yık evini de
Bir gemi yap (kendine)!
Yüz çevir dünya nimetlerinden
İstiyorsan eğer sağ salim yaşamak!
Birlikte bin gemiye
Hayvanların her türlüsüyle

Sumer Kral Listeleri’nde de olduğu gibi, tufanın Şuruppak Sülalesi döneminde meydana geldiği yönündeki düşünce, burada da ifade edilmektedir. Bunun nedeni, her iki metnin de ilk kez M.Ö 1.800’lerde yazılı hale getirilmesidir. Dolayısıyla aynı dönemde yazılmış iki metinde, bazı bilgilerin birbiriyle parallelik göstermesi tabi bir sonuçtur.

Gemiye hayvanların her türlüsünün alınması ve tufanın olacağı bilgisi kamıştan yapılmış bir duvar arkasından Utnapiştim’e bildirilmiştir. Burada Utnapiştim’e değil de, sanki duvara seslenilmiş gibi bir anlatım yöntemi kullanılmıştır.

Ayrıca tanrılar topluluğu, yamyam ve kana susamış bir insan topluluğu gibi tasvir edilmiştir. Onların bu barbar düşüncelerinin, tufana neden olduğu anlatılmıştır. Bu anlatımın nedeni, o dönemde Mezopotamya’da can güven-

[175] Bottero, a.g.e., s. 189. Kamıştan yapılmış olan evin duvarı, kamış çit diye tanımlanmıştır.

liğinin bulunmaması olabilir.[176] Can güvenliğinin olmasının nedeni ise, ovadaki insanların sedir ormanlarından yararlanma fikridir. Bu fikir ormanlara sahip olan dağ kavimlerinin tepkisini çekmiştir. Böylece ovadaki insanlarla dağ kavimleri arasında zorlu bir mücadele başlamıştır. Gılgameş'in diğer serüvenlerinde de genel olarak, ormanlarda geçen olayların konu edilmesi, bu düşünceyi güçlendirmektedir. Bu metin böyle bir korku ortamının hakim olduğu dönemde, tanrıları insan şeklinde[177] düşünmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Babil döneminde kehanet ve kahinlik ileri düzeye ulaşmıştır. Babil inançlarına göre kehanet, bireyin yada toplumun kaderini belirleyen tanrılarla bir iletişim tekniği idi. Burada amaç, tanrıların arzularını öğrenmekti. Böylece, gelecek önceden kontrol altına alınabilirdi. Bu düşüncenin temelinde, algılanan bütün varlıkların, doğaüstü bir neden ve sonuç ilişkisi içinde oldukları düşüncesi vardır. Buna göre, gelecekteki niyetlerini dışa vuracak olan tanrılarla işbirliği yapılarak, onların kötülüklerinden korunulabilirdi. Çeşitli arınma ayinleri (namburi) ve benzeri önlemlerle istenmeyen kehenetlerin önleneceğine inanılırdı.[178] Bu düşünce doğrultusunda, doğa olaylarının iyi yada kötü sonuçlarına göre sürdürülen bir yaşam biçimi oluşmuştur. Bütün bu anlatılanlar, Babilliler'in tanrısal ödül ve cezayı sadece yaşanılan dünya için düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Destanın devamında, yapılacak geminin özellikleriyle ilgili olarak şu bilgiler verilmektedir:

Yapacağın geminin
Eni boyuna
Eşit olsun!

---

[176] Sanders, a.g.e., s. 25.

[177] M. İ. ÇIĞ, Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, s. 13.

[178] Oates, a.g.e., s. 176, 188.

Güvertesini örten çatı
Apsû'nunki[179]
[gi]bi olsun!"
Ne dediğini anlayınca
Şöyle dedim efendim Ea'ya:
"Kendimi bu işe vereceğim
[Buy]ruğunu yerine getireceğim.
[(Ama) ne] diyeceğim
Kent halkına, Yaşlılara?
Bunun üzerine,
Açtı ağzını Ea
Ve (şöyle) dedi
Ben hizmetkarına
"[Yiğ]iti(m)
Onlara şunu bildir:
Adamakıllı öfkelendi bana![180]
Bu yüzden duramam artık
(Ama) Apsû'ya [inip]
Ne si[z]in ken[t]inizde,
Ne Enlil'in ülkesinde.
Ef[en]dim Ea'nın yanında kalacağım!
İşte o zaman (Enlil)
Bolluk içinde yaşatacak [siz]leri:
[Ku]şlar, balıklar
Yağacak üzerinize.
Hasatınız bol olacak:

---

179 Jean Bottero, Gılgamış Destanı, s. 190. Apsû yeraltında üzeri tamamaen kaplı olan su örtüsüne verilen addır.

180 M. İlmiye Çığ, Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni, s. 13. Destanı oluşturan inanç sistemine göre tanrılar, insanlar gibi sever, üzülür, kıskanır, hastalanır, kavga eder, kötülük yapar, kızar ve hatta yaralanabilirlerdi.

[Seher vakti] küçük ekmekler
Ve alacakaranlıkta
Peynir yağacak üzerinize

Bu bölümde tanrı olarak betimlenen Ea, yapılacak geminin özellikleri hakkında Utnapiştim'e bilgi vermektedir. Burada verilen bilgiye göre gemi kare şeklinde olacaktı. Bu bilgiyi, geminin eninin ve boyunun birbirine eşit olacağını anlatan cümleden çıkartıyoruz. Yine Utnapiştim, tufanı kent halkına söylemekten kaçınmaktadır. Çünkü onlardan ve özellikle de yaşlılardan çekinmektedir. Bu da destanın oluşturulduğu dönemde, yaşlıların toplum üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Bu durumdan kurtulmak için ise Ea, kent halkını kandırması için, Utnapiştim'e bir hikaye uydurmaktadır.

Böylece Utnapiştim, insanları bu hikayeyle kandırır ve gemi yapmaya ikna eder. Bu Geminin yapım evreleri ise, Utnapiştim'in ağzından şu şekilde anlatılır:

[Tany]eri ağar[dığında]
Toplandı [çevreme]
Ülk[e]nin (tüm) ahalisi:
[Dülgerler][181]
Bal[talarıyla]
[Kamış ustaları]
[Taş (tokmaklarıyla)
Geldiler
[ ]
Yiğitler [ ]
[ ]
S[ı]r.

[181] Türkçe Sözlük, T.T.K., Ank. 1983, s.341. Dülger, yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimseye verilen addır.

(En) zenginleri (?) zift
(En) yoksulları
[Av]adanlık [getir] iyordu.
Beşinci günün sonunda
(Geminin) üç bin altı yüz metrekarelik
Omurgasını yerli yerine [otu] rttum;
Bordası altmış,
Dış yüzeyi iki yüz kırk metre kare idi.
Sonra da,
İç düzenini kotardım.
Alt ve üst güverteleri
Yedi (bölmeye) ayırdım.
Ambarını da dokuz (bölmeli) yaptım.
Ortasına su (geçirmez) (?)
Takozlar çaktım.
Sonra, uzun sarıklar getirttim
Ve donanımı yerleştirdim.
Kazana
On bin sekiz yüz litre (?) zift doldurdum.
Bir o kadar
Katran [verdi bu]
Yük taşıyıcılar taşıdı
(Bu) on bin sekiz yüz litre zifti.
Bunun üç bin altı yüz litresi
Kalafatlamada Kullanıldı
Yedi bin litresini de
Kayıkçı alıkoydu
Sığırlar kestirdim
Ustalar için
Ve de koyunlar boğazlattım her gün.
Hali[s bira],
Zeytinyağı ve şarap[Tüketti] (bu) işçiler

Sanki Akîtu şenliği idi
Kutladıkları.
[Ve ben, akşam olunca (?),]
Bir güzel yıkandım.
[Yedinci günün] [ak]şamı
Gemi tamamlanmıştı.
[Ama gemiyi kızaktan indirmek]
Çok zor oldu.
Aşağıdan da yukarıdan da
Safralar[182] **yer değiştirdi durdu**
Geminin üçte ikisi
Suya gö[mülünceye dek.]

Güney Mezopotamya toplulukları, ülkelerinde bulunmayan hammaddeleri kuzeydeki ülkelerden çoğunlukla Dicle ve Fırat nehirleri üzerinden teknelerle getiriyorlardı. Ele geçen toprak mühürler ve Ur'da bulunan 2500'lere tarihlenen bir gümüş tekne maketinden Ubeytliler'in ve Sumerler'in M.Ö. 3000'lerde tekne yapımında kullandıkları temel malzemenin kamış olduğunu göstermektedir. Mezopotamya topluluklarının taşımacılıkta, balıkçılıkta ve savaşlarda kullandıkları tekneler yay biçimindeydi.[183] Omurga kısmı yoktu. Geminin hareketi, ağaç küreklerle sağlanıyordu. Bu kürekler, hareketi sağlamanın yanında dümen görevi de görüyordu.[184]

M.Ö. 3000'lerdeki gemi teknolojisi ile kökeni aynı tarihe uzanan Gılgameş Destanı'ndaki gemi yapım teknolojisi arasında büyük farklar vardır. Ele geçen arkeolojik malzeme M.Ö. 3000'lerde ancak basit tekneleri yabilecek bir teknolojinin var olduğunu gösterirken, Gılgameş Destanı'ndaki ileri tekno-

---

[182] Nihat Emeksiz, Türkçe Sözlük, s. 343. Gemilerin dibine konulan ağırlığa safra denir.

[183] Altay Gündüz, Mezopotamya ve Eski Mısır, İst. 2002, s. 45 vd.

[184] Gündüz, a.g.e., s. 46 ; Aksoy, Nuh Tufanı ve Sümerlerin Kökeni, s. 110.

loji ürünü geminin nasıl yapıldığı merak konusudur. Üstelik bu gemiyi yapanların, o dönemin ustalarının olması bu merakı daha da arttırmaktadır. Çünkü elimizdeki veriler o dönemde böyle bir teknolojinin Mezopotamya'da var olmadığını göstermektedir.[185]

Ayrıca geminin oluşturulmasında bir kayıkçının isminin öne çıkması, bu dönemde sadece kayık yapabilecek bir teknolojiye sahip olunduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Gemi yapımı ise, bu teknolojik imkanlarla mümkün değildir. Diğer taraftan geminin yapımında ağaç malzemeyle birlikte, kamış malzemenin kullanılması da büyük çelişkidir. Çünkü bu derece büyük ebatta yapılan bir gemide, ağaçla birlikte kamış malzemenin kullanılması mümkün değildir. Kamış malzeme daha çok küçük teknelerin yapımında kullanılan bir malzemedir.

Sonuç olarak Babilliler'in, başka bir yerden aldıkları anlaşılan gemi yapım tekniklerini, kendi yerel teknikleriyle birleştirerek bir hikaye meydana getirdiklerini söyleyebiliriz. Bu sonucu çıkarmamızın temel dayanağı ise, yukarıda konu edilen ilkel ve ileri düzeyde gemi yapım malzemelerinin bir arada kullanılmasıdır. Ayrıca, Gılgameş Destanı'nın kökeninden itibaren, Mezopotamya'da ileri düzeyde olmayan bir gemi teknolojisinin olduğu bilinmektedir.

Gemi yapımının anlatıldığı bu bölümün devamında, tufanın başlaması ve gelişimi ile ilgili durum tasvir edilmektedir:

[Ertesi gün, neyim varsa]
Ne kadar gümüşüm varsa,
Ne kadar altınım [varsa]
Hepsini yükledi[m] gemiye
(Evcil?) hayvanlarımın hepsini

---

[185] Gündüz, a.g.e., s. 45, 46 ; Aksoy, a.g.e., s. 110.

Ailemi,
Tüm hane halkını
Gemiye bindirdim.
Ayrıca, vahşi hayvanların her birini
Ve bütün teknisyenleri
Gemiye aldım.
Şamaş'ın:
"Seher vakti
Küç[ük ek]mekler
Ve alacakaranlıkta buğday yağdırdığımda
Teknene bin
Ve ambarın kapağını sım sıkı kapat!"
Dediği an gelip çatmıştı:
Seher vakti
küç[ük ek]mekler
Ve alacakaranlıkta buğday yağdığında
Havayı gözledim:
Korkutucuydu
Görünüşü!
Geminin ambarına indim hemen
Ve sımsıkı kapattım kapağını:
Tekneyi su geçirmez kılan
Kayıkçı Puzur Amurru'ya
Sarayı(mı) armağan ettim
Her şeyiyle
Tanyeri ağardığında
Bir kara bulut yükseldi

Tufanın ülkeyi yerle bir ettiğinin anlatıldığı bir metinde, Utnapiştim'in sarayını bir kayıkçıya hediye etmesinden bahsedilmesi oldukça tutarsız bir bilgidir. Çünkü böyle bir felaketten geriye, bir sarayın kalması mümkün değildir. Destan devam ediyor:

Ufuktan

Gürlüyordu Adad

Kara bulut içinde.

Dere tepe aşarak

Önden gidiyordu

Tanrısal haberciler

Şullat ve haniş.

Nergal

Açtı /gök savaklarının) vanalarını

Ve Ninurta

Taşırdı (yukardan) barajların sularını

Cehennem tanrıları

Meşaleleriyle

(Tüm) ülkeyi tutuştururken.

Göğü ölüm sesizliğine bürüdü Adad,

Işıyan [her ş]eyi

Karartarak.

[ ]

Bir çöm[lek] gibi

Parampar[ça ettiler] ülkeyi.

İlk gün

Kudurmuş gibi es[ti fır]tına

[ ]:

Ve [Lanet ya]ğdı

İn[sanların] üstüne

Göz gözü görmüyordu.

Oluk oluk akan bu sularda

Kalabalıklar görülmez oldu gökten.

Bu Tufan'dan dehşete düşen

Tanrılar

Kaçıp

Göğün en tepesine tırmandılar.
Köpekler gibi tortop olmuşlardı orada
Ve yere çömelmişlerdi.
Doğuran bir kadın gibi
Bağırıyordu Tanrıça
Güzel sesli Bêliti[lî]
Sızlanıyor ve (şöyle diyordu):
“(Ah!), Tanrılar Meclisi’ne
Bu felaketi buyurduğum
O gün asla var olmasaydı.
Nasıl oldu da
(Böyle bir) kıyıma
Karar verebildin
İnsanları yok etmek için.
Getirmez olaydım dünyaya
İnsanlarımı

Tufana neden olan tanrı topluluğunun kendi yaptıkları bir felaketten korkmaları çok anlamsız görünmektedir. Nitekim bu yıkımı yapabilecek güce sahip olan tanrıların, bunu durduracak güce de sahip olmaları gerekirdi. Bundan hareketle, bu kavmin putperest bir kavim olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü olaylar karşısında, tanrıların hareketsiz durduğunu gören insanların, taptıkları nesneleri aşağıladıkları görülmektedir. Hayallerinde oluşturdukları ve günde iki kez yemek sundukları insan özellikli tanrılarını, yine insanca davranışlar çerçevesinde aşağılamışlardır. Burada kendilerine kılavuz olarak gönderilen peygamberlerine inanmayan, Allah’ın zatı ve sıfatları hakkında kendi kafalarına göre bir şeyler uyduran bir kavmin düştüğü duruma benzer, bir ruh hali ortaya konulmaktadır. Nitekim bir kavimin, kendileri gibi insanca özelliklerle donatıp putlaştırdıkları tanrılarını, yeri geldiğinde ne kadar aşağıladıkları görülmektedir. Bu da gösteriyor ki hem tufanı yaşayan insanlar hem de destanı yazanlar, kendi beyinlerinde yarattıkları bu tanrılara çok fazla inanmamaktadırlar.

Yukarıdaki anlatımın daha iyi anlaşılması bakımından destanın oluşturulduğu dönemdeki dini hayatın nasıl olduğuna bakmak yararlı olacaktır. Daha önce de belirttiğimiz üzere destan, Babil edebiyatının bir ürünüdür. Dolayısıyla, Babil dininden etkilenmesi doğal bir sonuçtur. Babil dini çok tanrılı bir din idi. Her şehir, kendi tanrısının daha üstün olduğunu düşünüyordu. Resmi Babil dininin merkezi unsuru, tanrı imgesiydi. Bu tanrının heykelde vücut bulduğuna inanıldığından, heykel başka bir yere götürüldüğünde, geri dönene kadar tanrının yerinde olmadığı düşünülürdü. Çünkü tanrılar mahalli idi ve mahali dışında söz sahibi değildi. Tanrı imgesinin bireysel tapınmada da önemli olduğu ucuz kil kopyaların her yerde bulunmasından anlaşılmaktadır. Her bireyin dua ettiği ve adaklar sunduğu bir tanrısının olduğuna inanılırdı. Tapınak görevlileri tarafından tanrıya bakıldığı, yemek verildiği ve giydirildiği düşünülürdü. Babilliler'de halktan kişilerin tanrının kutsal odasına girmesi yasaktı. Bazı belgelerde, halka kapalı yerlerde yapılan ayinlerden bahsedilir. Halk ise törenleri uzaktan izlemiş olmalıydı.[186]

Yaptıkları tufandan dolayı korktukları düşünülen tanrıların, içinde bulundukları ruh hali şu şekilde ortaya konulmaktadır:

Denizi balıklar gibi
Doldursunlar diye."
Ve tanrıların en yüceleri (?) de
Onunla birlikte sızlanıyorlardı.
Bitkindi
Tüm tanrılar.
Ağlıyorlardı
Üzüntüden [(?)]
Dudakları kavrulmuştu susuzluktan.
Ve kaygılıydılar (?).

---

[186] Oates, a.g.e., s. 184 vd ; Sarıkçıoğlu, a.g.e., s. 23, 61.

Altı gün
Ve yedi gece boyunca
Yeryüzünü kasıp kavurdu
Boralar, şiddetli yağmurlar,
Kasırgalar ve Tufan.
Yedinci gün ağarınca
Dindi Fırtına, Tufan ve Kıyım,
Kasırga ve Fırtına dinince
“Deniz duruldu
Doğuran bir kadın gibi.
Çevreme baktım:
Sesizlik hüküm sürüyordu!
Balçığa dönüşmüştü
Bütün insanlar;
Ve denizin üstü
Bir taraça-dam gibiydi.
Bir hava deliğini açtığımda
Serin bir hava çarptı yüzüme.
Diz çöktüm,
Ve ağladım sesizce:
Gözyaşları yanaklarıma akıyordu.
(sonra), kıyılara baktım,
Ufukta.
Yüz metre kadar ileride
Bir kara parçası görünüyordu:
Nissir Dağı (idi bu)
Gemi o dağa oturmuştu.
Nissir gemiyi
Alıkoydu yolundan:
İlk gün ve ikinci gün
Nissir gemiyi Alıkoydu yolundan,
Üçüncü ve dördüncü gün

Nissir gemiyi alıkoydu yolundan,

Yedinci gün

Bir güvercin salıverdim.

Güvercin uçtu gitt

Sonra geri geldi:

Konacak bir yer bulamadığı için

Geri geldi.

(Sonra) bir kırlangıç

Salıverdim.

Kırlangıç uçtu gitti:

Ama geri geldi:

Konacak yer bulamadığı için

Geri geldi.

(Sonra) bir karga

salıverdim:

Karga uçtu gitti

Ama suların çekilmiş olduğunu görünce

Ne bulduysa yemeğe koyuldu, gak gak öttü (?),pıskırdı

Ama geri dönmedi artık

Bunun üzerine, (her şeyi) dört bir yana savurdum,

Ve yemek şöleni hazırladım tanrılara.

Dağın doruğunda bir sofra kurdum:

Her bir yana

Yedi şarap küpü yerleştirdim

Ve, bu küplerin gerisinde, buhurdanlara

Güzel kokulu <kamış>, sedir ve mersin ağacı yaprağı doldurdum

Tanrılar bu güzel kokuyu alınca

Sinekler gibi üşüştüler

Sofranın başına.

Ama gelir gelmez

Yüce Tanrıça

Havada sallandı

Anu'nun sevdalıyken
Kendisine vermiş olduğu
İri sineklerle bezenmiş (gerdanlığı):
"Ey burada hazır bulunan tanrılar,(diye bağırdı)
Asla unutmayacağım
Gerdanlığımın bu lacivert taşlarını!
Asla unutmayacağım bu(uğursuz) günleri:
Hiç çıkmayacak onlar belleğimden!
(Diğer) tanrılar
Gelip bu şölene katılabilir
Ama Enlil asla gelmemelidir
Çünkü önünü ardını düşünmeden
Karar verdi
Tufan'a
Ve insanlarımı
Attı ölümün kucağına!"
Ama, Enlil

Bu kısımda, insanlara atfedilen yemek yeme ihtiyacı tanrılara da atfedilmiştir. Hatta daha da ileri gidilerek onların açlıktan sofranın başına üşüştüklerinden bahsedilmiştir. Bu da ister istemez tapınaklardaki rahiplerin ve kralların, tanrıları ihtiyaç sahibi gibi göstererek, tanrılara gelen malzemeden yararlanmak istemiş olabileceklerini akla getirmektedir. Çünkü o dönemde ülke ekonomisinin büyük bir kısmının, tapınaklara gelen hediyelerden oluştuğu bilinmektedir.

Ayrıca destanın yukarıdaki kısmında, tufanın altı gün ve yedi gece süren fırtına ve yağmur sonucu oluştuğu da belirtilmiştir. Sonrasında ise, destan şu şekilde bitmektedir:

Gelir gelmez
Gördü gemiyi

Ve büyük bir öfkeye kapıldı,
Tanrılara ateş püskürdü:
“(Demek) ki kurtulan
Biri var,
(Oysa)
Tek bir can bile kurtulmamalıydı bu felaket’ten!”
Bunun üzerine , Ninurta açtı ağznı
Söze başladı,Ve şöyle dedi Yiğit-Enlil’e
“Ama (sen ki) en bilgesi,
(En) yiğitisin tanrıların
Nasıl olur da, önünü ardını düşünmeden
Karar verebildin Tufan’a?
Suçlu kimse
Onu cezalandır (sadece)
Ve günahının cezasını
Günahkar çeksin (sadece)
(Ya da) öldüreceğine
Bağışla onları,
[Yok etmeye] kalkışma,
Acı onlara!
Keşke aslanlar öldürseydi de
İnsanları
(Bu) Tufan olmasaydı.
Keşke açlıktan ölseydi de
İnsanlar,
(Bu) Tufan olmasaydı.
Keşke salgın hastalıktan ölseydi de
İnsanlar
(Bu) Tufan olmasaydı.
(Hayır) ben açıklamadım
Yüce Tanrıların sırrını
Yücebilge’ye bir rüya götürdüm sadece,

Öğrenmiş oldu bu sırrı (böylece).
Şimdi sizin kararınıza bağlı
Onun kaderi.”
Bunun üzerine, Enlil
Gemiye çıktı,
Elimden tutarak
Beni de gemiye çıkardı;
Karımı(da) çıkartarak
Yanımda diz çöktürdü,
İkimizin arasında durarak
Elini anlımıza değdirdi
Ve (şu sözlerle) kutsadı bizi:
“Utanapişti, şimdiye kadar
Ölümlü bir yaratıktı sadece,
Bundan böyle,o ve karısı
Biz tanrılar gibi ölümsüz olacaktır!
Ama uzakta:
‘Irmakların ağzı’nda yaşayacaklardır!”
Bunun üzerine, tanrılar bizi alıp
Uzakta yaşamak üzere
“Irmakların Ağzı”na yerleştirdiler!
Şimdi, ey Gılgamış,
Tanrıları kim(yeniden)
Bir araya getirecek senin için, Aradığın
Ölümsüzlüğe kavuşasın diye?

Tanrılar topluluğunun başında olan tanrı Enlil’in ve diğer tanrıların, tufandan birilerinin kurtulduğunu bilememesi çok şaşırtıcıdır. Ancak, Utnapiştim’i gördükten sonra bunu fark ediyorlar. Halbuki onların birer tanrı olarak bunu bilmeleri gerekirdi. İşte bu noktada mitosun işlevine bakmak gerekir. Mitosa getirdikleri bakış açılarına göre adlandırılan bazı ekoller bulunmaktadır. Bu ekollerden birisi de tarihsel ekoldür. Tarihsel ekole göre mitos, tarihte ya-

şanmış olayların kutsal bir tarzda anlatılmasıdır. Mitosun ortaya çıkmasının nedeni ise, tarihsel bir niteliğe sahip olan olaylara hayal gücünün ve kutsal düşüncenin eklenmesidir. Böylece olaylar tarihsel gerçekliliklerini kaybetmektedirler.

Psikanalistlere göre mitos, insan oğlunun gündüz gördüğü düşlerden ibarettir. Yani onlara göre mitosların oluştuğu yer, insanların bilinçaltıdır. Bu doğrultuda mitos, insanların yapmak istedikleri ancak yapmaya güçlerinin yetmediği şeylerin ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. Freud'a göre ise mitos, bilinçaltındaki istek, korku ve güdülerin anlatımıdır. Eliade'ye göre din, insanın bulunduğu her yerde insanla bulunan bir olgudur. Buna karşılık mitos ise, geçmişte tarihin kırıntıları arasında kalmak bir yana her türlü kutsala karşı çıkan ve günümüzde de varlığını sürdüren bir yapıdadır. Antropolog Poul Radin de mitosları ekonomik bakış açısıyla ele almaktadır. Ona göre insanlar, yaşamlarında oluşan zorluklar (yetersiz yiyecek ve ekonomik belirsizlik gibi) karşısında bir korku duyar. Bu korkuyu yenmek için de siyasi ve dini önderlerle işbirliği yaparlar. Böylece korkularını kendi çıkarları doğrultusunda işleyerek onlara uygun mitoslar üretirler. Bundan dolayı bir mitosu anlamanın yolu, o mitosun oluşturulduğu dönemdeki tarihsel, sosyal, kültürel, dinsel ve piskolojik unsurların bilinmesine bağlıdır.[187]

Bütün bu tanımlamalar, Gılgameş Destanı'nın varlığını devam ettirdiği süreç içerisinde, içinde bulunduğu toplumların mitoslarından azami ölçüde etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Yine destan'ın daha iyi anlaşılması için, çok tanrılı düşüncenin ortaya çıkmasına neden olan mitolojik unsurlar üzerinde durmak yararlı olacaktır. Mitosun[188] yeterli cevap olmamasına karşın, birtakım eski insan toplulukları-

187 Cengiz Batuk, Tarihin Sonunu Beklemek, İst. 2003, s. 24vd.

188 Batuk, a.g.e., s.21 ; Nihat Emeksiz, Türkçe Sözlük, s. 293 Mit (myth) köken olarak "söz" yada "konuşma" anlamına gelen Yunanca bir kelime olan "Muthos" dan türemiştir. Türkçe sözlüklerde ise Mit, tarih öncesine dayanan efsane anlamına gelmektedir.

nın mitos üretmede istekli olduklarını görmekteyiz. Örneğin birçok eski topluluğa göre güçlü, yüce bir yaratıcının olması gerekir. Fakat bu tanrı o kadar yüceltilmeye başlanır ki sonunda tanrı ve insan arasında bir uçurum oluşur. Bu yüce tanrıya her isteyen istediği zaman ulaşamaz düşüncesi doğrultusunda da ikincil tanrısal varlıklar(melekler vb.), ruhlar ve tanrı tasavvurları ortaya çıkar. Çünkü onlara göre yüce olan tanrıyla basit insanlar arasında bağ ancak böyle kurulabilirdi.

Ancak zamanla bu ara varlıklar, ruhlar ve tanrı tasavvurları, yüce ve tek olan tanrının önüne geçirilmiş gibi görülmektedir. Hatta bu yüce tanrı, bazen tam anlamıyla unutulur. Böylece bu insanlar Allah'ı yüce tanrı olarak görmelerine karşın, dualarını kendi oluşturdukları ve heykellerini yaptıkları tanrılarına yaparlar.

Bu gibi topluluklarda tanrılar, ruhlar, kahramanlar, periler ve büyücüler gibi dünyevi varlıklar, gayb aleminin içindeymiş gibi algılanmışlardır.[189] Bu sonucun temel nedeni, bu toplumların Allah'ın gönderdiği peygamberleri dinlemeyip Allah'ın zatı ve sıfatları hakkında kendi kafalarına göre düşünceler oluşturmalarıdır.

Sonuç olarak, yağmur sularıyla büyük bir tufanın olduğunu ve insanların bir gemiyle kurtulduğunu göstermesi bakımından önem arzeden ancak tufanın sebepleri ve gelişimi konusundaki anlatımların mitolojik,[190] efsanevi ve hayali duygularla beslendiği Gılgameş Destanı'ndan sağlıklı tarihi sonuçlar çıkarmak mümkün değildir.

---

[189] Batuk, a.g.e., 30 vd.

[190] Ali Canip Olgunlu, Ana Tanrıça'dan Hz. Mevlana'ya, s. 19; Batuk,a.g.e., s. 21. Sınırları belirlenemeyecek kadar uzun olan bir zaman diliminde insanoğlu korkularını, sevinçlerini, doğa olaylarını (deprem, sel, şimşek, ay tutulması, güneş tutulması) kendi aklınca tanımlamış ve yorumlamıştır. Bunun sonucunda da farklı isimler altında,ancak benzer özellikler taşıyan tanrı, tanrıça, peri ve kahramanlarını oluşturdular. Bu tanımlama ve anlamlandırma çabaları sonucunda ortaya çıkan hikayelerin tamamına Mitoloji denir.

2. Atrahasis Destanı'nda Tufan

Babil döneminde tufanla ilgili bilinenler, zamanla Babil destanlarını süsleyen birer motif haline gelmiştir. Atrahasis destanı da bu destanlardan bir tanesidir. Destan, adını tufan kahramanı olarak adlandırılan Atrahasis'ten almaktadır. Atrahasis, Akadça'da "çok akıllı" ve "bilgili kimse" anlamlarına gelmektedir.[191] Akadça olarak yazılmış olan Atrahasis destanına ait tablet, Kuzey Mezopotamya'daki Akad şehirlerinden biri olan Nineveh'teki tablet kütüphanesinde bulunmuştur. Öykücüler tarafından M.Ö. 1800'lerde[192] sözlü olarak aktarılarak varlığını sürdüren destan, sonraları M.Ö. 1636'da[193] yazılı hale getirilmiştir. Bu destan, çağdaşı olan Gılgameş Destanı gibi, Sumer kaynaklarından beslenmiştir. Bundan dolayı bu iki destandaki anlatımlar birbirlerini tamamlar niteliktedir. Örneğin Gılgameş Destanı'nda tanrıların tufana karar vermelerinin nedeni verilmemişken, Atrahasis destanında verilmiştir. Bu da aynı kaynaktan beslenen bu iki destanın birbirinin devamı olduğunu, ancak yazıya dökülürken, kişisel anlatım farklılıkları nedeniyle farklılaştıklarını ortaya koymaktadır.

Atrahasis Destanı'na göre tufanın nedeni, tanrıların çoğalan insanların gürültüsünden rahatsız olmalarıdır. Bu nedenle toplanan tanrılar, insanları yok etmek için bir tufan yapmaya karar vermişlerdir. Buna göre, tufan yedi gün ve yedi gece boyunca akan suyun etkisiyle oluşmuştur. Burada akan su tabiri, yağan yağmurun şiddetli olduğunu ifade etmek için kullanılmış olmalıdır. Ayrıca bu metinde tufana karar veren tanrıların, tufanın başlamasıyla birlikte korktuklarını anlatan betimlemelere de yer verilmiştir. Daha öncede vurguladığımız gibi bunun nedeni, her nesnenin bir ruhunun olduğunu düşünen insanların, olaylar karşısında bu nesnelerin de kendileri gibi korktuklarını düşünmeleridir.

---

[191] Bilal Aksoy, Nuh'un Gemisi ve Tufan, s. 59 ; Mümin Köksoy, Nuh Tufanı ve Sümerlerin Kökeni, s. 82.

[192] W. Ryan - W. Pitman, Nuh Tufanı, s. 304.

[193] Köksoy, a.g.e., s. 82.

Yukarıda, hakkında bilgi verdiğimiz Atrahasis Destanı'ndaki tufan ile ilgili metin[194] şu şekildedir:

Altı yüzyıl, altı yüzden az zaman geçti
Ve ülke çok genişleyip, insanlar sayısız oldu.
Ülke böğüren bir boğa gibiydi.
Tanrı onların gürültüsünden huzursuz oldu.

Saz kulübe, sözlerime iyi kulak ver
Evini boşalt, bir gemi yap,
Malını mülkünü bırak ve canlıları kurtar.

Benim tanrım senin tanrının gözünden düştü.
Enki ve Enlil birbirlerine kızdı.
Onlar beni evimin dışına sürdü.

Daima Enki'den korktuğumdan,
O bana bu konuyu açtı.
Artık bu evde daha fazla kalamam.
Girip girip çıkıyordu,
Yerinde duramıyor, oturup dinlenemiyordu,
Yüreği burkuluyor, safra kusuyordu,

Hava bozulmuştu,
Adad bulutların arasından kükrüyordu.

Tufan bir boğa gibi böğürdü,
Anıran yaban eşeği gibi uludu rüzgar,
Kopkoyu bir karanlık vardı, yitmişti güneş.

---

[194] Ryan - Pitman, a.g.e., 306 vd.

Acı ile doldu, umutsuzca bira arandı.
Ağlayıp oturduğu yere, büyük tanrılar da oturdu,
Ne var ki koyun gibi, yalnızca burunlarını çekebildiler.
Susadıklarında dudakları,
Sadece kıtlık şarkısını mırıldanıyordu.

Suyun akışı, fırtına ve tufan,
Yedi gün ve yedi gece sürdü.

Atrahasis Destanı'na ait metinde yer alan; tanrıların tufan konusunda çekişmeleri, Enki'nin tufan kararını duvarı sazdan (kamıştan) olan bir evin dışından kahramana haber vermesi ve tanrıların yaptıklarından korkmaları gibi motifler, Gılgameş Destanı'ndaki motiflerle örtüşmektedir.

3. Babil Dünya Haritası'nda Tufan Coğrafyası

Akad kralı Sargon döneminde, günümüzde "Babil Dünya Haritası" adıyla anılan bir dünya haritası çizilmiştir. "Biru"[195] ölçü birimine göre düzenlenen bu harita, bilinen ilk dünya haritasıdır. Haritada işaretlenen yerler, dairesel bir şekil içerisine alınmıştır. Bu da haritanın, bir dünya haritası olarak tasarlanmış olduğunu göstermektedir. Sonraki tarihlerde yapılmış bir kopyası, günümüze ulaşan bu harita, kil bir tablet üzerine işlenmiştir. Haritada, Mezopotamya ve çevresi dışında kalan, dünyanın diğer bölgeleri belirtilmemiştir.[196] Bununla ilgili olarak, birçok görüş ileri sürülebilir: Bu görüşleri şöyle sıralayabiliriz: Birinci görüş; haritanın çizildiği dönemde, Babilliler, Mezopotamya dışındaki bölgelerden haberdar değillerdi. Dünyanın sadece Mezopo-

---

[195] C. W. Ceram, Tanrılar Mezarlar ve Bilginler, s. 251 ; Bilal Aksoy, Nuh'un Gemisi ve Tufan, s. 14. Bir uzaklık ölçü birimi olarak "biru" iki bölge arasındaki uzaklığı ifade etmek için kullanılır. Bir "biru", bir yada birkaç günde ulaşılabilecek mesafeyi ihtiva eder.
[196] Mümin Köksoy, Nuh Tufanı ve Sümerlerin Kökeni, 95 vd. ; Aksoy, a.g.e., s. 14 vd.

tamya'dan ibaret olduğunu düşünüyorlardı. Tufanı, bütün dünyayı saran bir olay olarak gören, Babil düşüncesi de, bu bilgi eksikliğinden dolayı ortaya çıkmıştır. Amerika kıtasının bile, yakın bir zamanda keşfedildiği düşünüldüğünde, bu görüş daha anlamlı hale gelmektedir. [197] İkinci görüş; haberdar olunan diğer bölgelerin fiziki yapısı tam olarak bilinmediğinden dolayı, bunlar haritaya aktarılamamıştır. Bunun nedeni ise, o dönemde gezip görmenin zor bir iş olmasıdır. Üçüncü görüş; kavmiyetçi bir yapıya sahip olan ve yaşadıkları bölgeyi kutsal gören Babilliler, diğer bölgeleri önemsemedikleri için, haritaya almamışlardır. Dördüncü görüş; harita, bu bölgede gerçekleştirilecek bir faaliyet için yapıldığından, diğer bölgelere yer verilmeyerek, yapılış amacına uygun olarak düzenlenmiştir. Bu amaçlar askeri yada ticari maksatlı olabilir.

Yine bu haritaya göre; Babil'in kuzeyinde dağ sıraları, doğusunda ve batısında birkaç tane şehir, güneyinde ise bir bataklık (apparu) bulunmaktaydı. Batıdaki bölgeler; haritanın üst kısmına, kuzeydekiler ise, alt kısma gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Sağ kısma ise, Asur ve Urartu ülkelerinin adları yazılmıştır. Babil ülkesinden aşağı doğru çizilmiş çizgiler ise, Fırat nehrini göstermektedir. Ayrıca bu haritada; Basra Körfezi, güneş görmeyen arazi[198] (Toros Dağları) ve tufandan sonra Hz. Nuh'un çocuklarının yerleştikleri varsayılan bölgeler de oklarla işaretlenmiştir. Köksoy'a göre, Hz. Nuh'un çocuklarının yerleştiği bu bölge,Şanlıurfa il sınırları içerisindeki Harran'dır.[199]

Bununla birlikte bu harita, günümüzde Basra kenti civarında birleşerek aynı yerden (Şattül-Arab) körfeze dökülen Fırat ve Dicle nehirlerinin, o dönemde ayrı ayrı yerlerden Basra körfezine döküldüklerini göstermesi bakımından önemlidir.

---

[197] Aksoy, a.g.e., s. 14.

[198] Köksoy, a.g.e., s. 100. "güneşin görülmediği arazi" tabiri, ormandaki ağaçların çok sık olmasından dolayı, güneşin dahi görülmediğini ifade etmek için kullanılmıştır.

[199] W.Ryan- W. Pıtman, Nuh Tufanı, s. 289 ; Köksoy, a.g.e., 96 vd., Aksoy, a.ge., s. 14 ; Cream, a.g.e., s. 251.

Babil dünya haritasının konumuz olan tufan olayıyla ilgili iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, tufan coğrafyasının M.Ö. 2300'lerdeki durumuyla ilgili bilgi vermesi, ikincisi ise tufandan sonra Hz. Nuh'un oğullarının yerleştikleri sanılan bölgenin gösterilmesidir.

C-) BEROSSUS'A GÖRE TUFAN

Babil'de yaşamış, Yunan asıllı Berossus adındaki bir rahip, M.Ö. 280 yılında Babilistan ve Kalde Tarihi adlı bir kitap yazmıştır. Bu kitapta, Büyük İskender hakimiyeti sırasında, Babil'de yaygın olan tufan efsanesi anlatılmaktadır. Yunan diliyle yazılan bu eserin aslı, günümüze ulaşmamıştır. Ancak içindekiler, bu kitaptan alıntı yapmış yazarların eserleri aracılığıyla günümüze ulaşmıştır. Buna göre tufandan önce on kral yaşamıştır. İlk kralın adı Alôros, son kralın adı ise, Ksisutros'dur.[200]

Berossus, tufan efsanesini kendisine özgü bir üslupla kaleme almıştır. Bu efsane şöyledir: **İnsanlar tanrılara karşı saygıda kusur ederler ve adak adamayı bırakırlarlar. Bunun üzerine tanrılar da insanlara öfkelenip, tufana karar verirler. Böylece Şuruppaklı Ardates'in ölümünden sonra yerine geçen oğlu Ksisutros zamanında, tufan meydana gelir. Tufan meydana gelmeden önce Tanrı Gronus, Ksisutros'a görünür. Ona, daesiyus (mayıs) ayının on beşinde tufanın meydana geleceğini ve tüm insanlığı yok edeceğini bildirir. Bu nedenle, var olanların (eldeki bilgilerin) tarihini yazmasını ve güneş şehri olarak nitelenen Sippar'a gömmesini söyler. Ayrıca, tufandan kurtulması için de bir gemi yapmasını ve yakın çevresini bu gemiye almasını tembih eder. Sonrasında tüm aldıklarıyla birlikte gemiye binmesini ve kendisini sulara terk etmesini bildirir. Bunun üzerine Ksisutros hangi yöne doğru hareketedeceğini, tanrı Gronus'a sorar ve ondan şu yanıtı alır: Tanrıla-**

---

[200] Mümin Köksoy, Nuh Tufanı ve Sümerlerin Kökeni, s. 83 ; Ö. Faruk Harman, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 83 ; Bilal Aksoy, Nuh'un Gemisi ve Tufan, s. 56 vd.

ra doğru. Bu yanıtı alan Ksisutros, beş stadion uzunluğunda ve iki stadion genişliğinde bir gemi yapar, alınması gerekenleri, eşini, çocuklarını ve arkadaşlarını bu gemiye alır. Tufan başlayınca, gemi günlerce su üzerinde kalır. Tufan bittiğinde, kuşları göndererek genel durumu öğrenmeye çalışır. Kuşlar konacak yer bulamayınca geri dönerler. Günlerce bu iş devam eder. Sonunda kuşlar, ayakları çamurlu olarak geri dönerler. Böylece, Ksisutros[201] suların çekildiğini anlar; eşi, kızı ve geminin dümencisiyle birlikte dışarı çıkar; yere kapanarak tanrılara adak adar. Fakat, o arada kendisi de tanrılarla birlikte kaybolur. Bu durum üzerine gemide bulunanlar, Ksisutros'un dönmediğini görünce durmaksızın feryat ederler ve onun adını haykırırlar. Oysa, arkadaşları Ksisutros'u ebediyen göremezler; ancak, gaipten onun sesini duyarlar. Ksisutros, onlara saygıda kusur etmemelerini, kendisinin tanrılarla birlikte yaşayacağını; eşinin, kızının ve dümencisinin de aynı statüye yükseldiğini açıklar. Sonrasında gemideki arkadaşlarına; gemide bulunanlarla birlikte Babil'e gitmelerini, Sippar'da gömülü bulunan yazıtları bulup, bunları tüm insanlığa duyurmalarını ister. Gemideki arkadaşları bu sözler üzerine tanrılara adak adayıp Babil'e geri dönerler.[202]

Daha öncede belirtiğimiz gibi bu eser, İskender'in Babil hakimiyeti sırasında yaygın olan bir tufan hikayesini aktarmaktadır. Rivayete göre Büyük İskender öleceğini anlayınca kendini Fırat nehrine atmak suretiyle, tanrıların oğlu olduğunu kanıtlayıp, onların yanına döndüğü intibasını uyandırmak istemiş, ancak bundan haberdar olan karısı, ona engel olmuştur.[203]

İskender'in bu davranışı, M.Ö. 280'lerdeki yaygın tufan hikayesinin gizemli anlatımının etkinliğini göstermektedir. Çünkü bu hikayede, tufan kah-

---

[201] Aksoy, a.g.e., s. 64 ; N.K. Sanders, Gılgamış Destanı, s. 20. Ksisutros adı, Ziusudra adının Yunancaya uyarlanması sonucu ortaya çıkmıştır.

[202] Aksoy, a.g.e., s. 57 vd ; Harman, a.g.e., s. 14.

[203] Arrianos, İskender'in Anabasisi II, çvr. Hayrullah Örs, İst. 1949, s. 131 ; Aksoy, a.g.e., s. 78

ramanının sonu, oldukça gizemli olarak verilmiştir. Daha önce Gılgameş destanı'nda gördüğümüz ölümsüzlük motifinin, burada, birden kaybolarak ölümsüz hale gelme şekline dönüştüğünü görmekteyiz. Bu da bize asıl amacın tufan olayı değil, ölümsüzlük fikrinin aşılanması olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü aynı edebi köklere dayanan, Gılgameş Destanı ile bu eser arasındaki tek ortak nokta, bu temanın işlenmesidir. Dönemin ruhunu çok iyi kavrayan yazıcılar, ölümsüzlük fikrini, tufan olayının genel şablonuna oturtarak çarpıcı bir şekilde vermeyi bilmişlerdir. Ancak bu davranış, asıl anlatılması gereken tufan olayını, içinden çıkılmayacak şekilde karmaşık hale getirmiştir. Bununla birlikte bu karmaşadan kaynaklanan gizem, dönemin çıkar çevreleri tarafından kullanılmış olmalıdır.

D-) ARKEOLOJİK BULGULAR IŞIĞINDA TUFAN

Kutsal kitaplardaki tufan olayının günümüze kadar ulaşan izlerini bulabilmek ve bu olayı tarihsel bir zemine oturtabilmek için, birçok bilim adamı uzun yıllar çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar özellikle, eski Sumer şehirleri olan Ur, Kiş ve Şuruppak'ta yoğunlaşmıştır. Bu bölgede yapılan kazılarda en gerçekçi bulguya ulaşan kişi ise, Sir Leonard Woolley adında bir arkeologtur. 1927-29 yılları arasında, Ur kentinde kazılarını sürdüren Woolley ; ilk olarak kül, kerpiç, seramik ve moloz kalıntılarının oluşturduğu bir kültür katmanına ulaşmıştır. Bu kalıntıların arasında Ur krallarına ait mezarlar da bulunmaktaydı. Woolley, kral mezarlarından yola çıkarak bu tabakayı M.Ö. 4. bine tarihlemiştir. Yine bu tabakada bulunan ve Woolley tarafından M.Ö. 3500'e tarihlenen, mozaikten yapılmış bir sancak, bu tarihi desteklemektedir. Bu sancak muhtemelen dini törenlerde kullanılmaktaydı.[204]

Bu ilk tabakanın yüzeyden itibaren derinliği on iki metredir. On ikinci metreden itibaren ise, ikinci bir tabakaya ulaşılmıştır. İşte bu tabakada Woolley, ancak büyük bir su kütlesinin oluşturabileceği yaklaşık 3 m. kalınlıkta bir

---

[204] C. W. Ceram, Tanrılar Mezarlar ve Bilginler, s. 257, 258, 261.

balçık tabakasıyla karşılaşmıştır. Bu tabaka, içinde hiçbir insan yapımı malzeme bulunmayan özellikte ve kesintisiz olarak devam etmekteydi.[205] Kazının yapıldığı yerin ve etrafının düz bir arazi yapısına sahip olması, balçık tabakasının sel vb. bir felaket sonucunda oluşmuş olabileceği düşüncesini ortadan kaldırmaktadır.[206] Böyle bir balçık tabakası, ancak büyük bir su kütlesinin etrafı kaplaması sonucu oluşmuş olmalıdır. Yapılan mikroskobik analizler, bu derece balçık tabakasının ancak tufanı oluşturan büyüklükte bir su kütlesinin çökelmesi sonucu oluşabileceğini ortaya koymaktadır.[207]

Bu balçık tabakasının da altında zımpara taşından yapılmış aletlerin ve çanak çömlek parçalarının bulunduğu üçüncü bir tabaka tespit edilmiştir. Balçık tabakasının altında bulunan bu tabakadaki malzemeler, balçık tabakasının üzerinde bulunan tabakadaki malzemelere göre daha basit tekniklerle yapılmıştır. Böylece bu iki medeniyet tabakasının, yaklaşık 3 m. kalınlığındaki bir balçık tabakasıyla birbirinden ayrılmasından hareketle, tufandan önceki ve sonraki medeniyetlerin varlığı ortaya konulmuştur.[208]

Üstteki tabakanın M.Ö. 4. bine tarihlenmesi, alttaki iki tabakanın bu tarihten daha eski bir zamana ait olduğunu göstermektedir. Balçığın üzerini örttüğü ve tufanın gerçekleştiği medeniyete ait olduğu düşünülen en alt tabaka, Ubeyt dönemi (M.Ö.5500-4000) sonlarına tarihlendirilmektedir.[209] Bu da tufanın bu tarihler arasındaki bir dönemde gerçekleştiğini göstermektedir.

Daha sonraları Kiş (Tel Ohaimir) ve Şuruppak (Fara) kentlerinde yapılan

---

[205] Ceram, a.g.e., s. 260 ; Füruzan Kınal, Eski Mezopotamya Tarihi, s. 50 ; W.Ryan-W. Pitman, Nuh Tufanı, s. 62

[206] Ryan - Pitman, a.g.e., s. 62

[207] Ahmet Musaoğlu, Tarihsel Bir Gerçek Nuh(a.s) Tufanı, s. 14 ; Ceram, a.g.e., s. 260 ; Ryan-Pitman, a.g.e., s. 62.

[208] Musaoğlu, a.g.e., s. 13 ; Ö. Faruk Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 14.

[209] Kemalettin Köroğlu, Atlas, S. 157, s. 76 ; Ceram, a.g.e., s. 258, 261.

kazılarda bulunan konutların içerisinde de, katışıksız kum tabakaları[210] bulunmuştur. Bu bulgulara, Erken Hanedanlar dönemine ait tabakaların altındaki katmanlarda rastlanmıştır.[211] Erken Hanedanlar döneminin M.Ö. 2900'lerde başladığı düşünüldüğünde, bu katmanları M.Ö. 2900'ün başlarına tarihleyebiliriz.

Ayrıca Ur'da Woolley'den sonra yapılan kazılarda, Erken Hanedanlar dönemi (M.Ö.2900-2350) sonlarına doğru bir su baskınının olduğu tespit edilmiştir.[212] Ancak hem buradaki hem de Kiş ve Şuruppak'taki kum tabakaları, nehir taşması sonucu oluşan selin[213] bıraktığı birikintilerdir. Suyun çökelmesi sonucunda oluşan bir çamur çökeltisi değildir. Dolayısıyla suyun çökelmesi[214] şeklinde değil de, selin bıraktığı birikintiler[215] sonucunda oluşan bu bulguların, tufan olayı ile herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Zaten nehirlerin taşmasıyla oluşan sel baskınları, Güney Mezopotamya için oldukça olağan bir durumdur

Bütün bu bulgular sonucunda tufan olayı mitolojik unsurların etkisinden bir ölçüde kurtularak daha somut temeller üzerine oturmuştur.

E-) ÇEŞİTLİ KÜLTÜRLERDE TUFAN

Dünyanın birçok yerinde tufanla ilgili bir efsaneye rastlamak mümkündür.Birbirinden uzak ve farklı kültürel değerlere sahip toplumlarda, tufan ef-

[210] Kınal, a.g.e., s. 50 ; Harman, a.g.e., s. 14 ; Joseph Campbell, Doğu Mitolojisi, çvr. K. Emiroğlu, Ank. 1993, s, 129.

[211] Köroğlu, a.g.e., s. 76 ; Harman, a.g.e., s. 14.

[212] Ryan-Pitman, a.g.e., s.63 ; Köroğlu, a.g.e., s. 76.

[213] Köroğlu, a.g.e., 76 ; N. K. Sanders, Gılgamış Destanı, çvr. S. Kutlu-T. Duralı, İst. 1973.

[214] Türkçe Sözlük, T.T.K. Ank. 1983, s. 258. Çökelmek: Sıvı içerisinde erimiş olan katı maddenin sıvı dibine çökmesi. Çökelti: Bir çökelme sonunda bir sıvının dibine çöken katı madde.

[215] Türkçe Sözlük, T.T.K., Ank. 1983, s. 164. Birikinti: Dağlık bir yerden gelen suyun sürüklediği taş vb. parçaların bir düzlükte birikerek oluşturduğu yelpaze biçimindeki yığın.

sanelerinin varlığı, iki yoldan açıklanmaktadır. Bunlardan birincisi, herhangi bir şekilde diğer bölgelere ulaşarak, yerel kültür öğelerinin de etkisiyle oluşturulmalarıdır. İkincisi ise, benzer durumlarla karşılaşan toplumlarda, düş gücünün öteki topluluklardan bağımsız çalışmasının ürünü olarak, benzeri anlatımların oluşturulduğu düşüncesidir. Ancak birinci yol daha gerçekçi görünmektedir. Çünkü benzer durumların pek görülmediği coğrafyalarda da tufan efsaneleri mevcuttur. Örneğin Yunanistan'da bu tür taşkınların görülme olasılığının az olmasına rağmen, tufan efsaneleri ile karşılaşılmıştır.[216] Bu da benzer durumların, her zaman aynı efsanenin oluşmasını sağlayamayacağını ortaya koymaktadır.

Böylece yerel tufan hikayelerinin, yerel afetlerle bir alakasının olmadığı kanıtlanmış olmaktadır. Bunlar, genel olarak tek bir kaynaktan beslenmiş olmalıdırlar. Çünkü suyun neden olduğu yerel afetler, genel olarak sel şeklinde gerçekleşmiştir. Selden kurtulmanın çaresi de gemiye binmek değildir. Daha çok suyun hareketine karşılık, su seviyesinden daha yüksek bir yere tutunabilmektir. Ayrıca sel türü tabi afetlerde, yüksek dağlardan uzak durulması gerekmektedir. Çünkü sel yüksekten aşağıya doğru etkinliği olan bir olaydır. Oysa yerel tufan anlatımlarında yüksek dağa çıkma, gemiyle kurtulma ve geminin dağa oturması gibi tufan olayına has motifler işlenmiştir. Bu da tufan hikayelerinin yerel afetlerler sonucunda ortaya çıkmadığını göstermektedir.

Tufan hikayesinin hangi yolla, gerçekleştiği coğrafyadan çıkarak başka coğrafyalara yayıldığını tam olarak açıklayamasak da, bütün tufan hikayelerinin tek kaynaktan beslendiği gerçeği bilinmektedir. Diyebiliriz ki semavi dinlerin temsilcileri tarafından uzak yerlere taşınan Tufan Olayı, yine bu semavi dinlere ait kutsal kitaplardaki anlatımlara göre tasnif edilmediği için, daha çok yerel kültürel motiflerle süslenerek anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır. Böylece daha çok neden-sonuç ilişkisi içerisinde anlaşılması mümkün olabilecek olan bu olay, karmaşık bir hal almıştır.

[216] S. Henry Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, s. 15.

Tufan efsaneleri, insanlık tarihi boyunca gerçekleşen felaketler içerisinde en yaygın olanıdır. Bu olay, farklı ırklara ve bölgelere ait çok sayıda halkın kültüründe mevcuttur. Bunlara örnek olarak; Filistin, Yunanistan, Amerika, Avusturalya, Hindistan, Tibet, Çin, Malezya ve Litvanya'daki tufan efsanelerini gösterebiliriz.[217] İşte bu geniş coğrafyaya yayılma, tufanın evrensel olduğunu düşünenlerin çıkış noktası olmuştur. Ancak yukarıda da üzerinde durduğumuz gibi tufan, etkilediği alan itibariyle değil, neden ve sonuçları ile evrensel bir özellik taşımaktadır.

Farklı kültürlere ait tufan efsanelerinde, tufanın nedeni kimi zaman tanrıların çılgınlığı, kimi zaman tanrıların insanları yok etme isteği, kimi zaman da dünyanın yaşlanmış olduğudur. Ancak çoğu zaman yüce kudretin (Allah'ın) cezalandırmasını gerektirecek bir hataya bağlanmaktadır.

Hindistan'da anlatılan bir efsaneye göre; Hindliler'in tufan kahramanı Waiwasata, gemisi ile birlikte Himalaya dağlarının tepesine oturup suların çekilmesini bekler. Sular çekildikten sonra da oraya yerleşir. Yine başka bir Hint efsanesinde de Manu adlı tufan kahramanı, Brahmana'nın emriyle eşiyle birlikte bir gemi yapar ve gemiye binerek Himalaya Dağlarında dururlar. Böylece önceden haber aldıkları tufandan kurtulurlar. Yine tufanla ilgili benzer bir hikaye, Catapatha Brahmana efsanesinde geçer. Buna göre; Bir balık, tufan kahramanı Manu'ya, gerçekleşecek olan tufanı haber vererek, bir gemi yapmasını söyler. Tufan başladığında bir balık gemiyi kuzeye doğru çeker ve bir dağın yanında bırakır. Manu orada suların akışını (dinmesini) bekler.[218] Yine bir Hint destanı olan Mahabarata'nın içerisinde de, tufan hikayesine ait bir metin bulunmaktadır.

Bunlara benzer bir efsane de Yunan mitolojisinde görülmektedir. Buna

[217] Ö. Faruk Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 14 ; Emin Bilgiç, Türk Ansiklopedisi, c. 31, s. 443.

[218] Bilal Aksoy, Nuh'un Gemisi ve Tufan, s. 26 ; Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, H.z Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 15

göre; Zeus, gün geçtikçe daha günahkar olan insanları bir tufanla yok etmeye karar verir. Bu tufandan sadece tufan kahramanı Deukalion ve karısı Pyrra kurtulur. Çünkü Deukalion'un babası Prometheus, oğluna bir tekne yapmasını öğütlemiştir. Karı koca, bindikleri bu tekneden dokuz gün sonra inerek Parnassos dağına ayak basarlar. Sonrasında Deukalion, tanrı Zeus'a kurban keser. Yunan tufan efsanesinin birçok versiyonu bulunmaktadır.[219] Bu tufan efsanesi, Gılgameş destanında anlatılan hikayeyle benzerlik göstermektedir.

Filipinlerdeki bir Tufan efsanesi ise, şöyledir: Zamanla yeryüzünde artık yaşayacak yer kalmadı. Bunun üzerine Wigon bir tufan yarattı. Bu tufandan ancak kendilerine sal yapabilen iki kişi kurtularak, bir dağın tepesine çıktı ve orada yeryüzünün kurumasını bekledi. Sonra dağın tepesinden inip çoğalmaya başladılar.[220]

İran'da ise, dünyanın sonu, kış mevsiminde biriken karların erimesiyle oluşan tufan neticesinde olmaktadır. Tanrı Ahuru Mazda ilk insan ve ilk kral Yima'ya bir kaleye çekilmesini söyler. Yima da, giderken en iyi insanlarla birlikte çeşitli türden hayvanları da yanına alır. Böylece tufan, altın çağa son verir.[221]

Eski bir Peru efsanesinde de Virakoşa koymuş olduğu kanunlara uyulmadığı için halkını cezalandırma yoluna gitmiş; bu nedenle okyanuslar taşırmış, her tarafın su kaplamasını buyurmuş. Bu bakımdan ovalar deniz, dağlar da birer ada görünümünü almış.[222]

Avusturalya'da yaygın olan tufan hikayeleri, bütün suları yutan dev bir

---

[219] Aksoy, a.g.e., s. 26.

[220] Aksoy, a.g.e., s. 29.

[221] Harman, Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 15.

[222] Aksoy, s. 28.

kurbağadan bahseder. Susuzluktan kırılan hayvanlar kurbağayı güldürmeye karar verirler. Kahkahayı patlatan kurbağanın ağzından akan sular, tufana sebep olur. [223]

Güney Amerika'da kabileler arasında yaygın olan tufan hikayesinde ise, tufan, bir efsanevi kahramanın yere vurarak, yer altı sularını fışkırtmasıyla meydana gelir.[224]

Çinliler arasında anlatılan bir efsaneye göre de; Fah-he adlı biri, eşiyle birlikte bindikleri bir gemi sayesinde tufandan kurtulurlar. Sonrasında ise, insanlığın, bunların üç oğlundan türediği belirtilir. Çünkü efsaneye göre tufan tüm insanlığı yok etmiştir.[225]

Meksikaya özgü bir tufan efsanesi ise, resimlerle anlatılmıştır. Bölgede yaşamış kavimlerden olan Azteklerin resimlerinden anlaşıldığı kadarıyla, Cipaletli ile eşi Ksoşiketzi bir gemiye binip tufandan kurtulmuşlardır. [226]

F-) TÜRKLER'DE TUFAN

Türk Mitolojisinde, Tanrı Ülgen'le şeytan Erlik'in mücadelesini anlatan motifler bulunmaktadır. "Ülgen" ve "Erlik" birer ruh olarak düşünülmüş olmalıydı. Bunların kaz veya kuğu haline girerek uçmaları da tamamen sembolik bir anlam ifade etmektedir. Bununla birlikte Türk mitolojisinde, İran mitolojisinde olduğu gibi her iki güç arasında bir kuvvet eşitliği yoktur. Tanrı Ülgen'in daha güçlü olduğu metinlerde vurgulanmıştır. Öyle ki Erlik'in yaptığı

---

[223] Harman, Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 15

[224] Harman, Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 15

[225] Aksoy, a.g.e., s. 26.

[226] Aksoy, a.g.e., s. 26.

hileleri, istediğinde anlayabilmekte ve onu cezalandırabilmektedir. Ayrıca onu ölümün eşiğine kadar getirip, sonra tekrar affedebilecek kadar güçlü bir konumdaydı. Kısacası Türk mitolojisi, eski Türkler'in tek tanrılı (monoteist) dinlerinin tesiri altındadır.[227]

Türk Mitolojisinde Erlik, sürekli tanrının yaratıklarını kıskanıp, kendisi de yaratmak istemiştir. Ancak istenilen şeyi verip vermeme, Tanrının arzusuna kalmıştır.[228]

Kısaca üzerinde durduğumuz Türk mitolojisinde, tufan olayıyla ilgili efsaneler de bulunmaktadır. Şamanist Türk boylarında söylenegelen tufan efsanesine ait rivayetler, birçok folklorcu ve seyyah tarafından tespit edilmiştir. Bu efsanenin temeli Müslüman ve Hıristiyan kaynaklarda yer alan "Nuh Tufanı "anlatımlarına dayanmaktadır. Şamanistler, bu anlatımları kendi tanrılarına ait motiflerle süsleyerek, yeni metinler meydana getirmişlerdir.[229]

Bu tarzda oluşturulduğu düşünülen Öz Altaylılar'a ait bir tufan efsanesi, 19yy. ortalarında Verbitskiy tarafından tespit edilmiştir. Buradaki metin, Altaylılar'a ait diğer tufan efsanelerine göre daha uzundur. Bu efsanede[4] tufan, şu şekilde tasvir edilmiştir: **Tufandan önce yeryüzünün hükümdarı Tengiz (Deniz) Han idi. O zamanda Nama adlı meşhur bir hükümdar vardı. Tanrı-Ülgen bu adama dünya tufanı olacağını, insanoğullarını ve hayvanları kurtarmak için sınanmış sandal ağacından (adıra sandal ağaç) gemi yapmasını buyurdu. Nama'nın Soozunuul, Saruul ve Balıksa adlı üç oğlu vardı. Nama bu oğullarına, dağ tepesinde gemi yapmalarını emir verdi. Gemi, Ülgen'in ögrettiği ve gösterdiği gibi yapıldı. Nama, Ülgen'in buyruğu ile, insanları ve hayvanları gemiye aldı. Nama-**

---

[227] Bahaeddin Ögel, Türk Mitolojisi, c. I, Ank. 1993, s. 425.

[228] Ögel, a.g.e., s. 425.

[229] Abdulkadir İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm Meteryaller ve Araştırmalar, Ank. 1954, s. 22 ; Tayfun Caymaz, Bilim ve Ütopya, s. 25, İst. 1996, s. 12.

[230] İnan, a.g.e., s. 22

nın gözleri iyi görmezdi. Gemidekilere sordu: "bir şeyler görüyor musunuz?" -"Yeryüzünü sis kaplamış, müthiş karanlık basmış" dediler. O zaman yerin altından, ırmaklardan, denizlerden karalara sular fışkırmaya başladı, gökten de yağmur yağıyordu. Gemi yüzmeye başladı. Gök ve sudan başka bir şey görünmüyordu. Nihayet sular çekilmeye başladı. Dağların tepeleri göründü. Gemi, Çomgoday ve Tuluttu dağlarında karaya oturdu. Suyun derinliğini öğrenmek için Nama kuzgunu gönderdi. Kuzgun dönmedi; kargayı gönderdi, o da dönmedi; saksağanı gönderdi, o da dönmedi. Nihayet güvercini gönderdi. Güvercin, gagasında bir dal ile, geri döndü. Nama kuzgun, karga ve saksağanı görüp görmediğini sordu. Güvercin bunları gördüğünü, her üçünün de leşe konup gagaladıklarını haber verdi. Nama "onlar kıyamete kadar leş ile geçinsinler, sen benim sadık hizmetçim oldun; kıyamete kadar benim evladımla beraber yaşa" dedi. Tufandan sonra Nama Yayaçı (yaradıcı) ve Yayık (tufan) Han adıyla tanrılar sırasına geçti. Yeni nesiller ona kurban kesmekte devam ettiler.

Diğer bir tufan efsanesi, G.Potanin tarafından tespit edilen bir Uryanha (Tuba) efsanesidir. Bu efsaneye göre tufan şu şekilde gerçekleşmiştir: **Yer, bir kurbağa üzerindedir. Kurbağa kımıldanırsa tufan olur. Eski bir zamanda bu kurbağa kımıldanmış ve yeryüzünün büyük denizi (ulu talay) dalgalanmış, kaynar gibi olmuş, tufan olmuş. Bu felaketi önceden sezen bir ihtiyar demir çivili sal (temir kadalu sal) yapmış, bununla insan neslini ve hayvanları kurtarmış. Bu sal şimdiye dek bir yerde bulunmaktadır.**[231]

A.V. Anohin'in tespit ettiği başka bir efsanede konu yine tufandır: **Tufan olacağını demir boynuzlu gök teke (temir müüstü kök- teke) haber vermiştir. Bu teke yedi gün dünya çevresinde dolaşmış, acı acı melemiş (bağırmış), yedi gün deprem olmuş, yedi gün dağlar ateş fışkırmış….**

---

[231] İnan, a.g.e., s. 23.

Yedi gün yağmur yağmış; yedi gün fırtına ile dolu yağmış; yedi gün kar yağmış.[232]

Efsanenin devamında tufanın olacağını Ülgen ve altı kardeşi bilmişler ve bir gemi yapmışlardır. Böylece insan ve hayvan neslini kurtarmışlar. Bu kısımla ilgili metin[233] şöyledir:

Bundan sonra müthiş bir soğuk başladı. Yedi aziz kardeş vardı. Bunlara da tufan olacağını bildirdiler. Bu kardeşlerin büyüğüne Erlik, öbürüne de Ülgen denilmekte idi. Yedi kardeş gemi yaptılar. Ve her cins hayvandan birer çift aldılar. Tufan çekildikten sonra Ülgen bir horoz salıverdi. Horoz soğuktan öldü. Sonra bir kaz salıverdi. Kaz gemiye dönmedi. Üçüncü olarak bir kuzgun salıverdi. Kuzgun da gemiye dönmedi. Çünkü, leş yemeye başlamıştı. Karanın göründüğünü anlayan yedi aziz kardeş de gemiden çıktı. Böylece, tufan sonuçlanmış ve bunlardan yeni soylar türemiştir.

Yine tufan sonrası, insanların türemesini konu alan bir Altay efsanesi[234] bulunmaktadır. Bu efsane şöyledir: **Tufandan sonra "Ülgen" insanı tekrar yaratmayı düşündü. Altın fincan içine gök çiçek koydu. Kardeşi "Erlik" bu çiçeğin bir parçasını çaldı ve bir insan yarattı. Ülgen kardeşine darıldı ve "senin yarattığın insanlar Batı'ya gitsin dedi. Erlik'in yarattığı insanlar, deriden bir davul yaptılar ve yeryüzüne ilk defa Şaman törenini kurdular. Böylece insan soyları türedi ve yayıldı.**

Altay Türklerine göre, Nama'nın (veya Yayık Han'ın) gemisinin son durağı, Altay dağlarının birisidir. Bundan dolayı her boy kendi çevresinde bulunan yüksek dağlardan birinin, bu dağ olduğunu düşünür. Bu düşünce istikametinde bazı Altaylılar; Yal Möngkü dağını, bazısı da Iyık dağını işaret

232 İnan, a.g.e., s. 23

233 Murat Uraz, Türk Mitolojisi, İst. 1994, s. 139 - 140.

234 Uraz, a.g.e., s. 141.

eder. Kuzey Altaylılara göre ise, Nama'nın gemisi Uludağ denilen dağın tepesine oturmuştur ve hâlâ orada bulunmaktadır.[235]

Tufan olayının Şamanist anlatımı, Sami tufan öğelerinin Şamanist unsurlarla süslenmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte tanrılardan birinin Yayık (büyük su) Han adını taşıması, efsanenin daha eski zamanlarda var olmuş olabileceğini düşündürmektedir. Çünkü efsanede geçen ve büyük Türk ırmaklarından birinin adı olan Yayık (şimdiki adı Ural) daha önceki dönemlerde bilinmekte ve "yaygın su" anlamında kullanılmaktaydı. Bu da eski zamanlarda, şamanizmin kendine ait bir tufan efsanesinin olduğunu ve sonraları bu efsanenin Sami tufan efsanesinden etkilenmiş olabileceğini göstermektedir.[236]

Bunun yanında Türkler'de, tufan sonrası türeyiş konusu da işlenmiştir. Buna göre Türk, Nuh peygamberin oğlu Yafes'in oğullarından bir tanesidir. Bu düşünce, Türkler'in Müslüman olduktan sonra kendi soy kütüklerini İslami köklere bağlama istek ve arzusundan doğmuş olabilir.[237] Ancak bu rivayetlerde Türk karakteri güçlü yapısını korumuştur. Bu doğrultuda hazırlanmış birçok eser bulunmaktadır. Bunlardan birisi de XI. yüzyılda Hamedanlı bir yazarın yazdığı eserdir. Mücmelü't-Tevârih adıyla anılan bu eserde tufan sonrası durum şu şekilde verilmiştir:

"…. Nuh Peygamber tufan'dan sonra yeryüzünü çocukları arasında paylaştırdı. Ceyhun taraflarını Yafes'e verdi. Yafes'in yedi oğlu vardı. Bunlardan birincisinin adı Çin, ikincisinin adı Türk, üçüncüsünün adı Hazar, dördüncüsünün adı Saklab (Slav), beşincisinin adı Rus, Ye'cüc'ün babası olan altıncısının Misek, Bulgarların ve Burtasların babası olan yedincisinin adı Kemari idi.

---

[235] İnan, a.g.e., s. 23.

[236] İnan, a.g.e., s. 23.

[237] Ögel, a.g.e., s. 373

Bu oğulların tabiatlarına gelince, Çin çok akıllı ve terbiyeliydi, Hazar sakin ve az konuşurdu. Rus hilekâr, gafil ve utanmaz (ihtiyatlı idi) biriydi. Saklab yumuşak kalpliydi. Misek pek yaşamamıştı. Onun oğlu Guz (Oğuz) hile ve hurda doluydu (kurnazdı). Dedesi Yafes onu oğullarından daha çok severdi. Kemari oyun seven, av ve işarete düşkün biriydi. Türk edepli ve doğru kalpliydi.[238]

Yine Tarihçi Reşideddin, Farsça olarak yazdığı Oğuz Destanı adlı eser - inde, Türklerin ilk atasının Bulca-Han olduğunu belirtmekle birlikte; bazılarının bu hana Yafes dediklerini söylemekten de geri durmamıştır. Bunun nedeni, bu dönemde İslamın Türk ruhunda ve geleneğinde oldukça önemli bir hale gelmesidir. Bu düşünceden etkilenenlerden biri de Ebulgazi Bahadır Han'dır. Bu müellifin döneminde Türk destanları, Nuh peygamber ve soyuyla başlatılır olmuştur.

Ayrıca Ebulgazi Bahadır Han'ın büyük ölçüde yararlandığı Oğuznamelerde de, Türklerin Nuh peygamberin soyundan geldiği vurgulanmaktadır. Ancak bunlarda Türk karakteri ve kimliği aynen muhafaza edilmiştir.[239] Bu doğrultuda verilen bilgiye göre, Yafes'in büyük oğlunun adı Türk'tür ve kendisinden sonra başa geçmiştir. Türk karakterinin bu etkinliği, Ebulgazi Bahadır Han'ın eserinde de aynen yansıtılmıştır. Ebulgazi Bahadır Han'ın Şerece-i Terakime adlı eserinde, tufan sonrası durum şöyle[240] ortaya konulmuştur:

"…. Nuh peygamber, Ham adlı oğlunu Hindistan'a, Sâm adlı oğlunu İran'a, Yafes adlı oğlunu Kuzey ülkelerine göndermiş ve onlara söylemişti. (Tufandan sonra) artık insanoğlundan dünyada hiç kimse kalma-

---

[238] Cezmi Karasu, Osmanlı Vekayinâmelerindeki Soykütükleri Hakkında Notlar, Türkler, c. 9, Ank. 2002, s. 91 vd.

[239] Ögel, a.g.e., s. 373 ; Tuncer Baykara, Türklüğün En Eski Zamanları, Türkler, c. I, s. 278.

[240] Karasu, a.g.m., s. 92.

dı. Her üçünüzün de, ayrı ayrı nesilleri türesin ve soyları çoğalsın. Gittiğiniz ülkeler de yurdunuz olsun ve oralarda oturun!. Yafes babasının yurdundan ayrıldıktan sonra İtil (Volga) ve Yayık (Ural) nehirlerinin arasındaki bölgeye gitti. Ve orada 250 yıl oturdu.

Yafes'in 8 oğlu vardı. Bu oğullarının soyları da gittikçe çoğalmaya başladı. Bu çocukların adları da şöyle idi: 1. Türk, 2. Hazar, 3. Saklab, 4. Rus, 5. Ming, 6. Çin, 7. Kimeri, 8. Tarıh.

Yafes ölürken büyük oğlu Türk'ü yerine koydu ve diğer çocuklarına şöyle dedi: Türk'ü kendinizin hakanı olarak bilin ve onun sözünden çıkmayın!.

Babasından sonra, çok yer gezen Türk, en sonunda ıssıg-köl'ünü kendine yurt edindi.[241]

Türk ölürken yerine Tutuk'un geçmesini vasiyet etti… Bundan sonra yerine oğlu Bulca-Han geçti…"[242]

---

[241] Ögel, a.g.e., s. 376 vd.

[242] Karasu, a.g.m. s. 92.

III. BÖLÜM

DİNİ VE TARİHİ METİNLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

A-) DİNİ UNSURLAR

Din kelime olarak borç, itaat, yol, millet gibi anlamlara gelmektedir. Din, ilahi bir nasihat olup, reşit olan kimseleri maddi ve manevi hayatlarında hayırlı olana götüren bir yoldur. Diğer bir anlamıyla din, inananlara bir yaşam tarzı sunan, onları belli bir dünya görüşü içerisinde toplayan bir kurum, bir değer biçme ve yaşam tarzıdır. Yaratıcıya isteyerek bağlanma, teslim olma, birtakım şeyleri duyma, onlara inanma ve bunlara uygun iradi faaliyette bulunmaktır. Bu ve benzeri tariflerden anladıklarımızı özetleyecek olursak, kısacası din, Allah'ın emir ve yasaklarını bir araya getiren ve dünyamızla birlikte ahiret hayatımızı da ilgilendiren bir sistemdir.[243]

Tarihin hiçbir döneminde insan dinsiz kalmamıştır. Çünkü din her şeyden önce bir ihtiyaçtır.

İlahi dinlerin temelini iman esasları oluşturur. İslam dinine göre bu esaslar şunlardır: Yüce Allah'a, meleklere, Allah'ın kitaplarına, peygamberlere, ahiret gününe ve kaza ile kadere inanmak.[244]

---

[243] Ekrem Sarıkçıoğlu, Din Fenomenolojisi, Isparta 2002. Ayhan Songar, İnsan ve Din, Ank. 1990, s. 51, 52.

[244] Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, Ankara ?, s. 12.

İkbal'e göre iman, tecrübe karşılığı elde edilen hayat dolu, hayat verici bir güvendir.[245] Allah'a ve peygamber'e karşı sevgi[246], Allahın büyüklüğüne ve yüceliğine saygı duyma[247], O'ndan korkma[248], rahmetini umma[249], O'na güvenme[250], imanın duygusal yaşantı boyutunu oluşturur. İlahi din tanımına baktığımızda iman etmeden semavi bir dine girmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle yüce yaratıcı imansızlığı gidermek için çeşitli zaman dilimlerinde birçok kavime peygamberler göndermiştir.

Buna göre, varoluştaki işaret ve semboller üzerinde algı, anlama, düşünme unsurlarını yoğunlaştırarak ön yargısız ve doğru değerlendirmelere tabi tutulan ahlaki bir düşünce ile Allah'ı aramaya yönelenlere, Allah yardım etmektedir. Bu yardım Kuran'da hidayet fiili ile ifade edilmektedir. Hidayet kelimesi, doğruyu bilmeyen veya şaşırmış birine yol göstermek, yol öğretmek, delalet etmek, açıklamak, doğru yola sevk etmek gibi anlamlara gelmektedir. İnsanın imana ulaşmasında Allahın yardımı iki şekilde gerçekleşir: 1. Akla yapılan doğrudan yardım 2. Peygamber ve kutsal kitaplarla yapılan yardım.[251] Ancak bazen bu yardımlar dahi, iman esaslarına direnen kavimleri doğru yola getirmeye yetmemiştir. Bu kavimlerden bir tanesi de Nuh kavmidir.

Tufan sonucu yok olan Nuh kavmine, peygamber aracılığıyla bir yardımın yapıldığı bilinmektedir. Çünkü onlar, atalarının kendilerine bıraktığı putperest ve son derece katı kuralları olan bir inanç sistemini kabul etmişlerdir. Bu kavmi doğru yola ulaştırmak için, Nuh peygamberin yaptığı çalışmalar, bir neden sonuç ilişkisi içerisinde Kuran'nın Hûd, Nuh, Mü'minûn ve Â'râf sure-

[245] Güler, a.g.e., s. 21

[246] Bakara Suresi, 165. ayet ; Tevbe Suresi, 24. ayet.

[247] Âli- İmrân Suresi, 199 ayet ; Enbiyâ Suresi, 90. ayet.

[248] Bakara Suresi, 74, 150, 194, 212. ayet. ayet ; Mâide Suresi 93. ayet ; Yûnus Suresi, 31. ayet.

[249] A'râf Suresi, 56. ayet ; Zuhruf Suresi, 31, 32. ayet ; Duhân Suresi, 4-7. ayet.

[250] Ahzâb Suresi, 48. ayet ; Teğâbun Suresi, 13. ayet ; Zümer Suresi, 38. ayet.

[251] Güler, a.g.e., 69 vd.

lerinde geniş bir şekilde anlatılmaktadır. Peygamber bu tebliğ çalışmasında, insanları hem gizli hem de açık bir şekilde dine davet etmiştir. Ancak kendilerine sunulan iman esaslarına uzun bir süre direnen Nuh kavmi, Tufan Olayı ile cezalandırılmıştır.

Tevrat'ta ise, Tufan, hiçbir neden sonuç ilişkisi olmadan anlatılmıştır. Tevrat'ta tufana neden olarak, kötülüklerin artması sonucu tanrının insanı yarattığına pişman olması gösterilmiştir.[252] Bunun yanında tufandan önce insanların yaptıklarından dolayı, tanrı tarafından uyarıldıklarına dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Tanrının tufanı yapmasına tek neden olarak, O'nun insanları yarattığına pişman olması gösterilmiştir. Diğer taraftan İncil'deki tufanla ilgili cümlelerde de, tufanın nedenleri ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. İncil'deki cümlelerden anlaşıldığı kadarıyla insanlar normal hayatlarını sürdürürken, birden tufan kendilerini yakalamıştır.[253] Ancak Kuran'da olduğu gibi, hem Tevrat hem de İncil, Nuh peygamberin varlığını ortaya koymaktadır. Bu da Nuh kavmine peygamber aracılığıyla, onları doğru olana ulaştırmak için bir yardımın yapıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Bununla birlikte, peygamberlik görevinin sadece bir meleğe verilebileceğini düşünen Nuh kavmi, kendileri gibi bir insan olan Nuh peygambere inanmamışlardır.[254]

Ayrıca tufanla ilgili tarihi metinler de Nuh peygamberin varlığını ortaya koymaktadır. Buna göre, Nuh adı, Sumerler'e ait metinde Ziusudra, Gılgameş destanında Utnapişti olmuştur. Ayrıca Berossus'un tarih kitabında tufan kahramanının adı Ksisutros olarak verilmektedir. Gılgameş Destanı'nda Ziusudra adıyla anılan tufan kahramanı alçakgönüllü, itaatli ve saygılı bir kişi olarak tanımlanmıştır. Bu özellikleriyle Ziusudra, dini kaynaklardaki Hz. Nuh'un kişiliğiyle örtüşmektedir. Dolayısıyla tarihi metinlere baktığımızda da Nuh kavmine peygamber marifetiyle bir yardımın yapıldığı anlaşılmaktadır. Yine çeşitli

---

[252] Yaradılış, 6. bölüm, 5-6/11-13.

[253] Matta, 24 : 37-39 ; Luka 17: 26-27.

[254] Mü'minûn Suresi, 24.ayet ; Â'râf Suresi 63. ayet.

kültürlere ait tufan efsanelerinde de tufan kahramanının varlığı ortaya konulmaktadır.

Bununla birlikte tarihi metinlerde tufana neden olarak farklı sebepler verilmiştir. Örneğin Sumerce metinde neden, tanrıların ortak karar almaları, Gılgameş Destanı'nda yine benzer şekilde tanrıların birbirini kışkırtması, Atrahasis Destanı'nda ise, tanrıların çoğalan insanların gürültüsünden rahatsız olmalarıdır. Berossus'un tarih kitabında da neden, insanların tanrılara saygıda kusur etmeleri ve adak adamayı bırakmalarıdır. Çeşitli kültürlere ait destanlarda ise, tufanın sebebi kimi zaman tanrıların çılgınlığı, kimi zaman da tanrıların insanları yok etme isteği olmuştur.

Dini ve tarihi metinlere bakıldığında tufan bir cezalandırma biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem Tevrat ve İncil'e hem de tarihsel metinlerin verdiği bilgilere göre, tufanın yapılmasındaki amaç, sadece insanların yok edilmesidir.[255] Ancak Kuran'da tufan, tek başına bir cezalandırma biçimi değildir. O aynı zamanda sonraki nesillerin kurtulması için yapılmıştır.[256] Bu nedenle bu cezanın neden ve sonuçları, Nuh kavmini olduğu kadar sonraki nesilleri de ilgilendirmektedir.

Tarihi metinlerde betimlenen tanrıların her biri, bir doğa elementini yada bir doğa olayını ifade etmektedir. Bunun nedeni, doğa olaylarıyla ilgili olarak akılcı bir açıklamanın yapılmamış olmasıdır. Bu yüzden bazı toplumlar, evrende sayısız doğaüstü yaratığın bulunduğu düşüncesine kapılmışlardır. Bu düşünce doğrultusunda bu toplumlar, beyinlerinde oluşturdukları doğa üstü varlıkların özelliklerini, kendi özellikleriyle özdeşleştirmişlerdir. Bu durum Gılgameş Destanı'nda, doğa olaylarını kontrol eden güçler olarak düşünülen tanrıların, bir doğa olayı olan tufandan korkmaları şeklinde ortaya konulmaktadır. İnsanların böyle düşünmelerinin temel nedeni, gözleri ile göremedikleri

[255] Yaradılış, 6 bölüm 7/13 ; Luka 17: 26-27.

[256] Nûh Suresi 26-27 ayet ; Hûd suresi 36. ayet.

yaratıcının zatı ve sıfatları hakkında, kendilerine göre bir düşünce oluşturmalarıdır.

Semavi dinlerde, peygamberlerin en fazla uğraştıkları mesele, Allah'ı insanlara gereği gibi kavratmak ve onları, Allah'a ortak koşmaktan uzaklaştırmak olmuştur. Çünkü Allah'a inanmada yada O'nu anlamada insan zihninin en büyük zaafı, Allah'a ortak koşmaktır.

Allah'a ortak koşmanın temeli, insanın gerçek olanı kavrarken zihninin gösterdiği zafiyet ve en önemlisi insanın arzularıdır. Kuran özellikle bu ikinci husus üzerinde durur: **Onlar, kendileri için kuvvet ve şeref (kaynağı) olsunlar diye, Allah'tan başka ilahlar edindiler.**[257] **Belki kendilerine yardım edilir diye Allah'ı bırakıp da ilahlar edindiler.**[258] Put edinmenin nedenini ise, Kuran şöyle belirler: **Kendi nefsinin arzusunu kendisine ilah edineni gördün mü? Ona sen mi vekil olacaksın?**[259]

Allah'ın varlığını kabul eden dinler ve felsefelerin her birinin kendine has bir tanrı anlayışı vardır. Örneğin Tevrat'ta Allah'ın bir olduğu inancı korunurken, alemlerin Rabbi olan Allah, sadece Yahudilerin rabbi olan "Yehova"ya dönüşmüştür. Ayrıca Tevrat'ın birçok yerinde Tanrı insana benzetilmektedir. Buna göre Tanrı yorulur[260], dinlenir[261], uyur[262], yaptıklarının bazılarından dolayı pişman olur[263] ve güreşir.[264] Tanrının bu özellikleriyle ilgili olarak, Tevrat'ta var olan örneklerden birisi de tufanla ilgilidir. Buna göre tanrı insanı yarattığından dolayı pişman olmuş ve bütün canlıları yok etme kararı almıştır :

---

[257] Meryem Suresi, 81. ayet.

[258] Yâsin Suresi, 74. ayet.

[259] Furkân Suresi, 43. ayet.

[260] Yaratılış, 2/1-2

[261] Yaratılış 2/1-2

[262] Zekerya, 2/13.

[263] Yaratılış, 6/7 ; Samuel I, 15/10-11.

[264] Yaratılış, 32/23-32

Ve rabb dedi: yarattığım adamı ve hayvanları, sürüngenleri ve göklerin kuşlarını toprağın yüzü üzerinden silceğim; çünkü onları yaptığıma pişman oldum. Tufan'ı gerçekleştiren tanrının pişmanlığı, tufandan sonra da devam etmiştir: **Nuh Rabbe bir sunak yaptı. Orada bütün temiz sayılan hayvanlarla kuşlardan yakmalık sunular sundu. Güzel kokudan hoşnut olan Rabb içinden şöyle dedi: " İnsanlar yüzünden yeryüzünü bir daha lanetlemeyeceğim. Çünkü insan yüreğindeki eğilimler çocukluğundan beri kötüdür. Şimdi yaptığım gibi bütün canlıları bir daha yok etmeyeceğim.**[265] Bu defa da tanrı, Tufan'ı yaptığından dolayı pişman olmuştur. Hatta bu vaadini hatırlamak için, yayını bulutların arasına koymuştur.[266] Böylece Tanrı ile Nuh arasında, bir daha insan ve hayvanları yok etmemek için bir anlaşma yapılmıştır.[267]

Yukarıda sözünü ettiğimiz Tevrattaki tanrı tasviri, tarihi metinlerde verilen tanrıların özelikleriyle benzeşmektedir. Örneğin Gılgameş destanında da tanrılar, tufan sonrası, tufanı yaptıklarından dolayı pişman olmaktadırlar. Tanrıların ağzından bu durum şöyle verilmektedir:

Keşke aslanlar öldürseydi de
İnsanları
(Bu) Tufan olmasaydı.
Keşke açlıktan ölseydi de
İnsanlar,
(Bu) Tufan olmasaydı.
Keşke salgın hastalıktan ölseydi de
İnsanlar
(Bu) Tufan olmasaydı.

---

265 Yaradılış, 8. bölüm, 20-21.
266 Yaradılış, 9. bölüm, 16
267 Yaradılış, 9. bölüm, 9-17.

Ancak tarihi metinlerdeki tanrı anlayışı Tevrat'taki gibi tek değildir. Çok tanrılı bir anlayış sözkonusudur. Kuran-ı Kerim'de ise, bütün bunlar rededilmekte ve tek bir Allah'ın var olduğu şöyle ortaya konulmaktadır:

Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Diridir, kayyumdur. Onu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. İzni olmaksızın onun katında şefaate bulunacak kimdir? O, kulların önlerindekileri ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar onun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. Onun kürsüsü bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek ona güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.[268]

Kuran'da Allah'ın doksandokuz ismi bulunmaktadır. Bunların her biri Allah'ın sıfatlarını ihtiva etmektedir. Bu sıfatlara göre Allah, tek bir ilahtır, doğmamış ve doğurulmamıştır. Ayrıca kimseyi çocuk edinmemiş, göklerde ve yerde hiçbir ortağı bulunmayan, diri, ezeli ve ebedi, sonsuz kudret sahibi, her an her şeyi görüp bilen bir Allah'tır. Varlığı her an ayakta tutan, hareketini sağlayan, yaratmaya devam eden O'dur.[269] İnsan her nerde olursa olsun zaman itibariyle sürekli, mekan itibariyle de şah damarından daha yakın olmak üzere O'nunladır.[270]

Nuh kavminin hataya düştüğü en temel nokta, Allah'a ulaşmak için ibadet yolunu değil de, fiziksel olarak O'na ulaşmayı seçmeleridir. Bu nedenle Allah ile olan iletişimde bir sapma ortaya çıkmıştır. Çünkü gerek sözlü, gerek sözlü olmayan haberleşme; tek taraflı değil, karşılıklı olan konuşmadır. Allah'tan insana olan sözlü konuşma vahiy, insandan Allah'a olan sözlü konuşma ise, dua'dır. Ayrıca sözlü olmayan bir iletişim çeşidi vardır ki o da ibadetlerdir.

---

[268] Bakara Suresi, 255. ayet.

[269] Güler, a.g.e., s. 26 vd.

[270] Kâf Suresi, 16. ayet ; Hadîd Suresi, 4. ayet.

Örneğin namaz Allah'ın karşısında durarak yapılan bir ibadettir.[271] İbadet, Allah'a boyun eğme, itaat etme; O'na karşı büyüklenme ve kendini yeterli görmenin karşıtı olarak kendini alçaltma, O'na tapınma, kulluk etme gibi anlamlara gelir. İnsanın yaradılışının amacı Allah'ın verdiği bütün nimetlere karşı O'na ibadet etmektir.[272] Nuh kavminde bu iletişim, putlar vasıtasıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla Allah'a ibadetin yerini inanılan tanrının putunun önüne yemek koyma yada ona hediye sunma gibi davranışlar almıştır. Hem tarihi belgeler hem de dini belgeler bunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca dua ve ibadet konusunda zayıflığın yanı sıra, Nuh kavminin öteki dünya inançlarının olmadığı da anlaşılmaktadır. Örneğin tufanla ilgili destanlarda ve Sümerce metinde tanrıların insanları yaptıkları yanlışlardan dolayı direkt cezalandırdıklarını görüyoruz. Bunun nedeni, dünyanın imtihan yeri, ahiretin ise, burada yapılan fiillerin karşılığının görüleceği yer olarak düşünülmemesidir. Kurandaki tufanla ilgili ayetlerde, Nuh kavminin ahiret inancına sahip olmadığı Mü'minûn suresinde şu şekilde ifade edilmektedir:

33. ayet: **O peygamberin kavminden, Allah'ı inkar eden, ahireti yalanlayan ve bizim dünya hayatında kendilerine bol bol nimet verdiğimiz ileri gelenler şöyle dediler: " O da ancak sizin gibi bir insandır. Sizin yediğiniz şeylerden yiyor, içtiğiniz şeylerden içiyor."** 35. ayet: **" O, öldüğünüz, toprak ve kemik haline geldiğiniz zaman sizin tekrar mutlaka (diriltilip) çıkarılacağınızı mı vaad ediyor?"** 36. ayet: **"Halbuki bu size vaad olunan şey, ne kadar da uzak!"** 37.ayet: **"Hayat, bu dünya hayatından ibarettir. Ölürüz ve yaşarız. Biz tekrar diriltilecek değiliz."**[273]

Nuh kavminin cezalandırılmasının diğer bir nedeni ise, üst düzeyde bir ahlaksızlığın sergilenmesidir. Bu ahlaksızlık, kavmin büyük bir kısmını etkisi

---

[271] Toshihiko Izutsu, Kur'ân'da Allah ve İnsan, çvr. S. Ateş, Ank. 1975, s. 139.

[272] Zâriyât Suresi, 56. ayet.

[273] Mü'minûn Suresi, 33/35-37. ayet.

altına almıştır. Bunun nedeni bireylerin doğruyu aramak yada görmek yerine toplumda hazır olan düşünceye uymalarıdır.[274]

Bazı toplumlarda dini emir ve tebligat zamanla yanlış algılanır, üzerinde bulundukları çizgiden sapmalara uğrar (yabancılaşma) ve bu sapmış şekilleriyle toplumun geleneği halini alırlar. Bu duruma düşmüş toplumlar, katı gelenekçi bir tavır sergilerler. Mevcut statüyü hem din adına hem de gelenek adına savunurlar. Hatta o topluma mensup olan yol göstericiler bu toplumlar tarafından dışlanır ve dine karşı olmakla suçlanırlar. Bu düşünce doğrultusunda Hz. Nuh deli olarak görülmüş[275] ve birçok hakarete[276] uğramıştır. Hatta öyleki kendi çocuğunu dahi, kavminin katı kuralarla ördüğü düşünce ağından kurtaramamıştır. Hz. Nuh ile oğlu arasındaki şu dialog, bu durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır: **Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nûh, ayrı bir yere çekilmiş olan oğluna, "Yavrucuğum, bizimle beraber sen de bin, inkârcılarla birlikte olma" diye seslendi.**[277] **O, "Ben, kendimi sudan koruyacak bir dağa sığınacağım" dedi. Nûh, "Bugün Allah'ın rahmet ettikleri hariç, onun azabından korunacak hiç kimse yoktur" dedi. Derken aralarına dalga giriverdi de oğlu boğulanlardan oldu.** [278]

Yukarıdaki dialog toplumun kişilik üzerindeki etkisini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Çocuk yaşta iken insanın tutum, bilgi ve inançlarının kaynağı anne, baba ve öğretmenlerdir. Çocuk büyümeye başlayınca inanç ve tutumlarının kaynağı aile ve okuldan toplumun içine doğru kayar. Bundan sonra ferdin şahsiyet ve kimliği sosyal hayat dahilindeki her yerde kendine örnek alacak birini bularak oluşmaya devam eder. Fakat örnek alınan düş-

---

[274] Mü'minûn Suresi, 24 ayet ; A'râf Suresi, 70. ayet.

[275] Mü'minûn Suresi, 25 ayet.

[276] Hûd Suresi, 27. ayet. ; Â'râf suresi, 60 ayet .

[277] Hûd Suresi, 42. ayet.

[278] Hûd Suresi, 43. ayet.

üncenin doğruluğunu ve yanlışlığını veya ahlaki anlamada iyiliğini kötülüğünü o sosyal çevreye egemen olan düşünce biçimi belirler. İnanç ve tutumlar ferdin şahsiyetini, ideolojik ve kültürel kimliğini teşkil eder. Davranışlar da bunun tezahürüdür.[279]

Kuran'daki Tufanla ilgili ayetlere baktığımızda, toplumdaki ahlaksızlığın elebaşları, toplumun ileri gelenleridir. Bu nedenle toplumun felakete sürüklenmesinde ileri gelenlerin etkinliği sıkça ifade edilmiştir. Ancak bu ahlaki bozulmaya toplumdan yeterince tepki de gelmemiştir. Bu tepkinin yeterli seviyeye ulaşamayacağını gören peygamber ise, onlar hakkında olumsuz düşüncelerle Allah'a dua etmiş[280] ve duası kabul[281] olmuştur. Bundan dolayı peygamberin üzülmemesi için de, mevcut inananların dışındaki insanların, hiçbir zaman inanmayacakları kendisine bildirilmiştir.[282] Diğer tarihi ve dini belgelerde bu konu hakkında bilgi verilmemiştir. Çünkü onlar Tufan Olayının neden ve sonuçlarıyla fazla ilgilenmemişlerdir. Daha çok olayın cereyanı ile ilgilenmişlerdir.

Tufan olayından çıkaracağımız sonuçlardan bir tanesi de, tabiat olaylarının rahmet oldukları kadar azap unsuru da olabilecekleridir. Buna göre toplumların yaratıcıya karşı tutumları tabiat olayları üzerinde etkili olmaktadır. İman edip salih amel işleyen toplumların bu tavırları, tabiat olaylarına karşı güvence olmakta, hatta tabiat olaylarının lehlerine gelişmesini sağlamaktadır. Nitekim Hz Nuh'un **"Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra ona tövbe edin ki, üzerinize bol bol yağmur göndersin gücünüze güç katsın. Günahkarlâr olarak yüz çevirmeyin."**[283] şeklinde kavmine seslenmesi, buna güzel örnektir. Ancak Nuh kavmi, bu uyarıya kulak as- madığı için, kendilerine rahmet olarak sunulan kaynakla cezalandırılmışlardır.

---

[279] Güler, a.g.e., s. 74.

[280] Nûh Suresi, 26-28. ayet.

[281] Hûd Suresi, 36-37. ayet.

[282] Hûd suresi, 36 ayet.

[283] Hûd Suresi, 52 ayet.

Toplum ve Allah arasındaki bu nokta, Tufanla ilgili tarihi belgelere bakıldığında, bu belgelerin oluşturulduğu dönemlerdeki bazı toplumlar tarafından yanlış algılanmıştır. Bunun nedeni, bu dönemlerde meydana gelen dindeki bozulmadır. Bozulmanın en büyük nedeni ise, her nesneye verildiği gibi, tabiat olaylarına da bir ruh halinin verilmesi olmuştur. Böylece doğal felaketlere neden olarak yine doğal güçler gösterilmiştir. Atrahasis destanındaki tufan anlatımında bunu açıkça görmekteyiz:

Tufan bir boğa gibi böğürdü,
Anıran yaban eşeği gibi uludu rüzgar,

Dini ve tarihi metinlerde işlenen konulardan bir tanesi de geminin yükü ile ilgilidir. Kuran'a göre, gemiye az sayıda inanan insan, her cins canlıdan birer çift ve iman etmiş aile fertleriyle birlikte Nuh peygamber binmiştir.[284] Bunun dışında Nuh peygamberin bir oğlu ve karısı inanmadıkları için gemiye alınmamışlardır.[285] Tevrat ise, Hz. Nuh'un yeryüzündeki tüm hayvan türlerinin erkek ve dişi olmak üzere gemiye aldığını ve hayvan neslinin Hz. Nuh sayesinde yok olmaktan kurtulduğu bilgisini vermektedir. Bu inanışa göre yeryüzündeki tüm hayvanlar toplanmış ve gemiye yerleştirilmiştir. Tevrat'ın Ruhban rivayetlerinden beslenmiş cümlelerinde her canlı türünden birer çift, Yahvist rivayetlerinden beslenmiş cümlelerinden ise, soyları tükenmesin diye temiz sayılan hayvanlardan yedişer çift, kirli olanlardan da ikişer çift hayvan gemiye alınmıştır.[286] Bu iddiayı savunanlar elbette birçok açıdan çok zor duruma düşmektedirler. Gemiye alınan hayvan türlerinin nasıl beslendikleri, gemide nasıl istiflendikleri, birbirlerinden nasıl korundukları gibi soruların cevaplanması mümkün değildir. Bununla birlikte, farklı kıtalara ait hayvanların nasıl toplandığı da merak konusudur. Örneğin kutuplardaki ayılar, Avustralya'daki kangurular veya Afrika kıtasındaki has zurafalar gibi.

---

[284] Hûd Suresi, 40. ayet.

[285] Hûd Suresi 42-43. ayet : Tahrîm suresi 10.ayet.

[286] Yaradılış, 6.bölüm,19 ; Yaradılış, 7. bölüm, 2-3.

Ayrıca insan için son derece tehlikeli olan yılan, akrep gibi zehirli olanların ve vahşi hayvanların nasıl yakalandığı, tufan süresince bunların kendi doğal ortamlarının dışında nasıl yaşatılabildiği gibi sorular da cevapsız kalmaktadır. Bu duruma yol açan Tevrat'taki temel düşünce ise, tufanın tüm dünyadaki canlıları yok ettiğidir. Kuran'da ise, yeryüzündeki tüm hayvan türlerinin gemiye alındığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Sadece her cins canlıdan birer çift alındığı vurgulanmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi Kuran'da, Nuh peygamberin sadece kendi kavmine peygamber olarak gönderildiği bildirmektedir.[287] Bu nedenle gemiye alınan hayvanlar, Nuh kavminin bulunduğu bölgede yaşayanlar olmalıdır.

Bununla birlikte Allah'ın Hz. Nuh'a verdiği, hayvanları toplama emrindeki hikmet, hayvanların neslini korumaktan çok, tufan sonrasında kurulacak yeni yaşam için gerekli olan hayvanların toplanması olabilir. Zaten yerel bir afet olan tufan sonucunda yabani hayvanların soylarının tükenmesi de söz konusu olamaz. Çünkü tufan'dan sonra zamanla diğer bölgelerden gelen hayvanların, bu bölgeye göç etmeleri mümkündür. Tevrat'a göre hayvanların dışında, Nuh'un üç oğlu ve gelinleri ile birlikte karısı da gemiye alınmıştır.[288] Diğer bir kutsal kitap olan İncil'e göre de gemiye üç oğlu ve gelini ile birlikte, Hz. Nuh ve eşi binmiştir.[289] Ayrıca Gılgameş destanında da hayvanların her türlüsünün gemiye alındığı bilgisi verilmektedir. Diğer tarihi belgelerde bu konuyla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Diğer taraftan Gılgameş destanına göre, tufan kahramanı hayvanların her türlüsüyle birlikte, altın ve gümüşlerini, tüm hane halkını ve bütün teknisyenleri gemiye almıştır. Berossus'a göre ise, tufan kahramanı gemiye eşini, çocuklarını ve arkadaşlarını almıştır. Geminin yükü konusunda dini ve tarihi bilgilerin karşılaştırılması sonucunda, şu çelişkili durum ortaya çıkmaktadır.

---

[287] Hûd Suresi, 25. ayet ; Ankebût Suresi, 14. ayet ; Nûh Suresi, 1. ayet.

[288] Yaradılış, 7 bölüm, 7/13.

[289] İbraniler 11: 7 ; 1.Petrus 3: 20

Örneğin Kuran'a göre, peygamberin hanımı ve oğlu da olsa, inanmadıkları için cezalandırılmışlardır. Ancak gerek Tevrat ve İncil'de gerekse tarihi kaynaklarda, tüm hane halkının tufandan kurtulduğundan bahsedilmektedir. Dolayısıyla bu, dini ve tarihi kaynaklarda verilen insanların kötülükleri nedeniyle yok edildiği bilgisiyle çelişmektedir. Çünkü buna göre kötü olanları cezalandırılması iyi olanların ise, kurtulması gerekirken, sadece tufan kahramanının ailesi ve işine yarayacak teknik ekip kurtulmuştur. Böylece gemiyle kurtulma daha çok, tufan kahramanı ve ailesiyle birlikte işe yarayacak kişilerin kurtulmasını ifade etmektedir.

Bunun yanında bütün tarihi ve dini metinlere baktığımızda, Tufan olacağının Tufan kahramanına bildirilmesi, benzer bir özelliktir. Ayrıca bir gemiyle kurtulma ve tufanın büyük bir su kütlesi sonucunda olduğu da ortak noktalardandır. Yani tufanın genel şablonu bakımından dini ve tarihi metinler benzerlik göstermektedir. Ancak neden ve sonuçları ile ilgili inançlar yönünden birbirlerinden ayrılmaktadır.

Bu farklılıklardan bir tanesi de Nuh'un gemisinin özellikleriyle ilgilidir. Geminin özellikleri hususunda Kuran'da bazı ipuçları dışında herhangi bir bilgi verilmemektedir. Bu ipuçlarından bir tanesi, Kamer suresinde şu şekilde ortaya konulmaktadır: **Biz Nûh'u çivilerle perçinli levhalardan oluşan gemiye bindirdik.**[290] Bunun yanında gemiyle ilgili konularda taktirin Allah'a ait olduğu vurgulanmaktadır.[291] Tevrat'ta ise, geminin özellikleri ve boyutlarıyla ilgili sayısal değerler verilmiştir.[292] İncil'de bu konuda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Gılgameş destanında ise, hem geminin boyutları hem de özellikleri hakkında bilgi verilmektedir. Bunun yanında Kuran[293] ve Tevrat'a [294] göre, Nuh peygambere geminin özellikleri Allah tarafından bildirilmiştir.

---

[290] Kamer Suresi, 13. ayet.

[291] Hûd Suresi, 41. ayet.

[292] Yaradılış, 6. bölüm, 14-16.

[293] Hûd Suresi 37. ayet.

[294] Yaradılış, 6. bölüm, 15.

Gılgameş destanında da yine tanrıların birisi tarafından, diğer tanrılardan gizli olarak geminin nasıl yapılacağı tufan kahramanına iletilmiştir. Ancak dini kaynaklar geminin, aldığı emirler doğrultusunda Nuh peygamber tarafından yapıldığını ortaya koyarken, Gılgameş destanında geminin dönemin ustaları tarafından yapıldığı bilgisi verilmektedir. Bu noktada Gılgameş destanı'nın verdiği bilgilerde tutarsızlıklar ortaya çıkmaktadır. Çünkü, daha öncede belirttiğimiz gibi, tufanın olduğu dönemde gemi teknolojisi henüz yeterli düzeyde değildi.[295] Dolayısıyla bu dönemde gemiyle ilgili bir iş kolunun oluşması mümkün değildir. Bu bilgi daha çok Gılgameş destanının oluşturulduğu Babil dönemiyle ilgili olmalıdır.

Gılgameş destanı ve Sumerce metine göre, tufandan sonra tanrılara adak adayan tufan kahramanına tanrılar tarafından ölümsüzlük verilerek, bilinmeyen bir memlekete gönderilmiştir. Bu memleket dünyevi bir cennet gibi ifade edilmiştir. Berossus'a göre ise, tanrılara adak adayan tufan kahramanı tanrılarla birlikte kaybolmuştur. Dini kaynaklarda ise, tufan kahramanı Nuh peygamberin tufandan sonra yaşamaya devam ettiği bilgisi verilmektedir.[296] Böylece tarihi metinlere baktığımızda Nuh kavminin ahiret inancına sahip olmadığını görmekteyiz. Onlara göre, cennet gayb aleminde değil, dünyanın ulaşılması zor bir yerindedir. Bu doğrultuda düşünüldüğünde Kuran'da belirtildiği gibi, Nuh kavminin ölüm ötesi hayata inanmadığını söyleyebiliriz.[297] Çünkü gayb alemindeki cennet, ölüm ötesi hayata inanmanın tabi bir sonucudur.

Tarihi belgelerde dünyevi cennet farklı isimlerle adlandırılmıştır. Sümerce Tufan hikayesinde dünyevi cennetin ismi "Dilmun" iken, Gılgameş destanında" ırmakların ağzındaki ülke" olmuştur. Halbuki semavi dinlerdeki ahiret inancıyla ilgili cennet dünyevi değildir. Daha çok ölüm ötesi hayatı ilgilendir-

[295] Altay Gündüz, a.g.e., s. 45-46 ; Aksoy, Nuh Tufanı ve Sümerlerin Kökeni, s. 110.

[296] Hûd Suresi 48. ayet ; Yaradılış, 8. bölüm, 18.

[297] Mü'minûn Suresi, 35-37. ayet.

mektedir. Ancak ceza ve mükafatın karşılığının sadece dünyada görüleceğini düşünen toplumların, cenneti de bu dünyada aradıklarını görmekteyiz. Bu düşünce doğrultusunda tufan olayı da sadece bu dünyayı ilgilendiren bir cezalandırma metodu olarak görülmüştür.

Ayrıca Tufan hikayesinin Tevrat ve halk dilindeki anlatımı zamanla gereksiz motiflerle süslenmiştir. Örneğin Tufan dindikten sonra suyun çekilip çekilmediğini anlamak için, Tevrat'a göre, Nuh peygamber çeşitli hayvanlar uçurmuştur.[298] Gılgameş destanında da aynı motif işlenmiştir. Kuranda ise, gemiden Nuh peygamberin inmesi, Allahın bildirmesiyle olmuştur.[299] Bu yönden baktığımızda Kuran'da Hz. Nuh'a "gemiden in" emrinin verilmesi, "gemiye bin" emrinin karşılığı olarak olayın bitiğini göstermektedir. Tevrat ve Gılgameş destanındaki suların çekilmesinin, hayvanlar aracılığıyla tespit edilmesi ise, çok anlamsız durmaktadır. Çünkü eğer sular çekildiyse bu gözle görülebilecek bir durumdur. Bu bilgi Tevrat ve tarihi belgelerde anlatılan Tufan olayının birçok gereksiz ayrıntıyla süslenmesini göstermesi bakımından önemlidir. Çeşitli kültürlerde anlatılan tufan hikayelerinde de bu motif işlenmiştir. Bunun nedeni, bu hikayelerin Tevratt'tan ve konuyla ilgili destanlardan etkilenmeleridir.

Tevrat ile diğer tarihi metinlerde ortak olan diğer bir motif ise, Tufan'dan sonra tanrı yada tanrılara ziyafet verilmesidir. Tevrata göre, Tufan'dan sonra kurbanlar kesilerek yakılmıştır. Böylece yakılan kurbanların kokusunu alan tanrı bundan hoşnut olmuştur. Tevrat'ta bu durum şöyle tasvir edilmektedir: **Nuh Rabbe bir sunak yaptı. Orada bütün temiz sayılan hayvanlarla kuşlardan yakmalık sunular sundu. Güzel kokudan hoşnut olan Rabb içinden şöyle dedi: " İnsanlar yüzünden yeryüzünü bir daha lanetlemeyeceğim. Çünkü insan yüreğindeki eğilimler çocukluğundan beri kötüdür. Şimdi yaptığım gibi bütün canlıları bir daha yok etmeyeceğim.**[300]

[298] Yaradılış, 8. bölüm, 7-12.

[299] Hûd Suresi, 48. ayet.

[300] Yaradılış, 8. bölüm, 20-21.

Tevrat'ta görülen kurban yakılması olayı, eski dönemlerde oluşmuş çok tanrılı dinlerde görülen ve yaygın biçimde uygulanan dumanın gökyüzündeki tanrılara gönderilmesi düşüncesiyle benzeşmektedir.

Gılgameş destanındaki anlatımda ise, Tufan'dan sonra tanrılara adaklar adanmış, sofralar kurulup şaraplar sunulmuştur. Bu ikramlardan sonra da, tanrılar ziyafetten dolayı tufanı yaptıklarına pişman olmuşlardır. Gılgameş destanında bu pişmanlığın bir diğer nedeni ise, tanrıların tufanın sonuçlarından korkmalarıdır.

Kuran'da tufandan sonra kurban kesildiğine dair bir bilgi verilmemektedir. Ayrıca Kuran'a göre kurban, Allah'ın verdiği nimetlere karşı O'na şükürlerini bildirsinler diye insanlara verilen bir ibadet şeklidir. Bu ibadet yapılırken Allah'ın adı anılır. Kurban edilen hayvanların etleri ise, kurban sahipleri ve fakirler arasında bölüşülür.[301] Allah rızası için kesilen kurbanların ne etlerinin ne kanlarının nede kokulurının Allah'a uluşmayacağı Kuran'da şöyle ifade edilmektedir: **Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Fakat ona sizin takvanız (Allah'a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşır. Böylece onları sizin hizmetinize verdi ki, size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah'ı büyük tanıyasınız. İyilik edenleri müjdele.**[302]

B-) MİTOLOJİK UNSURLAR

Daha önceki bölümlerde de üzerinde durduğumuz gibi Mit (myth) kelimesi köken olarak "söz" ya da "konuşma" anlamına gelen Yunanca "muthos"dan gelmektedir.[303] Mitoslar genel olarak sözlü olarak anlatılan hikayelerdir. Mitosu masaldan ya da normal bir hikayeden ayıran özellik ise, onun kutsal sayıl-

---

[301] Hac Suresi, 36. ayet.

[302] Hac Suresi, 37. ayet.

[303] Cengiz Batuk, Tarihin Sonunu Beklemek, İst. 2003, s. 21.

masıdır. Mitosları oluşturan hikaye ya da efsaneler, bazen tabiattaki varlıklara kişilik vererek bazen de tarihsel kişiler ve olaylar etrafında oluşturulmuşlardır.

Yine daha önce belirttiğimiz gibi mitosların oluşmasına ortam hazırlayan neden, var olan dini yapının bozulmasıdır. Birçok eski topluluk, güçlü ve yüce bir tanrının var olduğunu bilmektedir. Bu tanrı yüce, üstün ve mükemmel özelliklere sahiptir. Bu nedenle, onlara göre varlıklar ya da insanlar her istediği zaman ona ulaşamaz. Ayrıca bu yüce tanrı dünyadaki birtakım basit işlerle de uğraşmaz ya da uğraşmaması gerekir. Bundan dolayı ikincil tanrısal varlıklar, ruhlar ve tanrı tasavvurları devreye sokulmuştur. Çünkü onlara göre basit bir insanla yüce olan tanrı arasındaki bağ ancak böyle sağlanabilirdi. Ancak zamanla bu tanrısal varlıklar gerçek tanrının önüne geçmiştir.[304] Dolayısıyla mitosların oluşmasında etkili olan düşünce, eski toplumların dünya yaşamına, kendilerine göre anlam verme istek ve arzuları olmuştur.

Böyle bir süreçten geçerek oluşmuş olan mitosları inceleyen, onları yorumlayan ve bunların farklı kültürlerdeki yapısını inceleyen bilim dalına, mitoloji denir.[305]

Diğer taraftan mitoslar inanç ve tarihsel yönden herhangi bir anlam ifade etmemektedirler. Dolayısıyla mitoslarda herhangi bir gerçeklik aramak mümkün değildir. Bu nedenle mitlerin anlamsal yönlerinden çok işlevsel yönlerine bakmak gerekir. Bu doğrultuda mitoslar, belli bir olayın insan düş gücü üzerindeki etkisiyle oluşturulan ve simgelerle ifade edilen amaçları ortaya koymaktadırlar. Dolayısıyla bu tür örnekler incelenirken, anlam ve gerçeklikten çok onunla ne yapılmak istendiğine bakılması, onların daha anlaşılır hale gelmesi açısından önemlidir. Örneğin mitosların en temel işlevi, toplumun oluşmasında ve uyum içerisinde varlığını sürdürmesine yardımcı olmalarıdır.

Çünkü insanlar zaman zaman yaşamın zorluklarından dolayı (yetersiz yi-

[304] Eliade Mircae, Mitlerin Özellikleri, çvr. S. Rifat, İst. 1993, s. 92 ; Batuk, a.g.e, s. 30.

[305] Batuk, a.g.e, s. 21.

yecek, ekonomik belirsizlik gibi) bir korku duymuşlardır. Bundan dolayı siyasal önderler, dini önderlerle işbirliği yaparak bu korkuları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirip, onlara uygun mitler üretmişlerdir.[306] Oluşturulan mitlerdeki hayatın kaynağı ise, yer altı ve yer üstü tanrı tasavvurlarına bağlanmıştır. Bu tasavvurların yaşamları, insanlarınkine benzemektedir. Öyle ki onlarda insanlar gibi sever, öfkelenir ve yemek yerler. Ayrıca onların insanlar gibi, evleri ve aileleri bulunmaktadır.

Bu amaçlara hizmet eden mitler oluşturulurken de bunlara uygun çeşitli semboller kullanılmıştır. Bunun temel sebebi ise, soyut düşüncenin gelişmediği zamanlarda, soyut konuların somut sembollerle anlatılmaya çalışılmasıdır. Örneğin daha önce de belirttiğimiz gibi, özellikle tarihi belgelerde anlatılan tufan hikayeleri, mitolojik unsurlardan ve onu oluşturan sembollerden oldukça etkilenmiştir. Bunun sonucunda da birçok mitolojik sembolün, tufanın motifleri ile desteklendiğini görmekteyiz. Öyleki ölümsüzlüğe ulaşmak için yapılacak uğraşın sembolü Gılgameş iken, ölümsüzlüğe ulaşılabileceğinin sembolü ise, tufan kahramanı Utnapiştim olmuştur. Bunun dışında ölüm ötesi hayata inanmamanın bir ifadesi olarak, hem Sümerce metinde hem de Gılgameş Destanında, dünyevi bir cennet tasavvurunun oluşturulduğunu görmekteyiz. Çünkü bu metinleri oluşturan toplumlara göre ölüm ötesi hayatı ilgilendiren Apsu, karanlık ve kötü bir yerdir.[307] Dolayısıyla dünyevi bir cennet oluşturma anlayışındaki amaç, Apsu denilen sıkıcı yerden kurtulmaktır.

Bununla birlikte mitoslar, özellik ve işlevleri bakımından çeşitli türlere ayrılmışlardır. Bunlar; Ritüel mitoslar, Köken mitosları, Kozmogoni ve Antropogoni mitosları ve Eskatoloji mitoslarıdır.

---

[306] Samuel Henry Hooke, Ortadoğu Mitolojisi, çvr. A. Şenel, Ank. 1995, s. 9 ; Dona Rosenberg, Dünya Mitolojisi, İst. 2003, s. 22 ; Batuk, a.g.e.,s. 27.

[307] Salim Koca, Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet, Türk Yurdu, C.12, Ank. 1992, s. 43.

Konumuz olan tufan olayı ise, Eskatoloji mitosları gurubuna girmektedir. Bu mitos türü canlıların yok oluşunu, bir çift yada sağ kalan birkaç canlı dışında dünyanın nasıl yok olduğunu ve insanlığın nasıl ortadan kalktığını anlatır. Buna göre depremler, yangınlar, dağların parçalanması ve salgın hastalıklar gibi nedenlerden dolayı dünya ve evrende var olan düzen bozulur. Yerini kaosa bırakır. Bu ise, evrenin yok olmasını beraberinde getirir. Bazı mitoslarda bu, yokluk olarak ele alınırken bazılarında ise, bu yeniden doğuştur. Pek çok mitosta tufan, tanrının öfkelenmesine yol açan ritüelle ilgili bir yanlışa bağlanır. Kimi zaman ise, yalnızca tanrısal bir varlığın insanlığa son verme isteğinden doğar. Birçok mitosa göre tufanın nedeni, insanların işledikleri günahlar ve dünyanın yaşlanmasıdır. Tufanla birlikte, kirlenen dünya temizlenerek geri döner. Bu olayın sonunda yeni bir zaman başlar ve adeta temiz bir çağa girilir.[308] Tufan olayıyla ilgili anlatımlar içerisinde, Kuran'daki anlatım hariç, diğer dini kaynaklardaki tufan metinleri, Eskatoloji mitos tanımına uymaktadır. Yine tufanla ilgili bütün destan ve efsaneler de aynı guruba girmektedir. Özellikle Eskatoloji mitoslarının temel özelliği olan, dünyanın tamamının tufandan etkilendiği ve yok olduğu motifi bütün bu metinlerde söz konusudur. Buna göre tanrı yada tanrılar kötülük nedeniyle yada hiç nedensiz olarak dünyayı yok etmişlerdir. Ancak tufanla ilgili Sümerce metin ve Sümer Kral Listeleri bu özelliklerin bir kısmını taşımaz. Kuran'da olduğu gibi bu iki metinde de, tufanın bütün dünyayı değil, kült merkezlerinin bulunduğu bir ülkeyi etkilediği ortaya konulmaktadır.

Mezopotamya mitoslarında, toplumsal yapıda görülen kraliyet hanedanı, soylular, güçlüler, zenginler, sıradan insanlar, köle ve esirler hiyerarşisisinin yansımalarını görmek mümkündür. Mitoslarda dile getirilen tanrılar topluluğunda yer alan bir üstün tanrı ve bunun yanında daha alt düzeyde bulunan tanrılar, yarı tanrısal varlıklar, düşman tanrısal güçler ve bunlar arasındaki il-

---

[308] Hooke, a.g.e., s. 10 vd ; Rosenberg, a.g.e, s. 487 vd.

işkiler, toplumsal yapıda mevcut olan hiyerarşik yapının ve bu yapıdaki çeşitli güç ve sınıfların birbiriyle ilişkisini ortaya koymaktadır. Hatta mitoslarda görülen zaman zaman yüce tanrının yer değiştirmesi motifi de toplumsal yapıya egemen olan hanedanların yer değiştirmesinin bir modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.[309] Tufanla ilgili tarihi metin, destan ve efsanelerde yukarıdaki yapının işaretlerini açıkça görmekteyiz.

Mitoslar, kültürden kültüre dönemden döneme farklılıklar göstermektedir. Çünkü mitoslar, içinde yaşadığı her topluluk ve kültürden bir şeyler taşıyan, yaşadıkça değişen ve gelişen bir organizma gibidirler. Herhangi bir yöntem ve analizle tam olarak anlaşılabilecekleri iddiasından da uzaktırlar. Kültürleri ve toplumları etkilemelerinin yanında içinde yaşadıkları kültür ve toplumlardan da etkilenip, onlardan izler taşırlar. Mitosların ifade ettiği tek bir gerçek yoktur. Bunun yansımalarını tufan olayıyla ilgili destanlarda ve yine tufan olayıyla ilgili çeşitli kültürlere ait hikayelerde görmekteyiz. Dünyanın birçok yerindeki mitosların ortak özellikler göstermesi, ortak bir bilinç altının varlığını göstermektedir. Aynı temanın farklı şekillerde ortaya konulmasının sebebi ise, farklı ekonomik, tarihsel, sosyal ve ekonomik şartlardır.[310] Özellikle tufan olayının farklı kültürlerde farklı farklı anlatılmaları bunu kanıtlamaktadır. Tufan olayıyla ilgili tarihi metinlere baktığımızda, Sumerce metindeki anlatımın daha sade, sonradan oluşturulmuş Gılgameş ve diğer destanlardaki anlatımların ise, daha karmaşık olduğunu görmekteyiz. Öyleki Gılgameş destanının motifleri, konuyla hiç ilgisi bulunmayan ve tarihi bir şahsiyete ait olduğu tespit edilen bir kahramanlık destanının içerisine sokulmuştur. Böylece bu destanın tamamında kahramanlığa ve ölümsüzlüğe duyulan özlem, mitolojik bir üslupla dile getirilmiştir.[311]

[309] Batuk, a.g.e., s. 34

[310] Zeki Özcan, Din Bilim Yazıları I, İst. 2001, s. 29 ; Batuk, a.g.e., s. 25 ; Rosenberg, a.g.e., s. 21.

[311] Şinasi Gündüz, Mitoloji İle İnanç Arasında, Samsun 1998, s. 26.

Bu da gösteriyor ki mitoslar, tarihsel gerçekliği olan olayların tarihsel gerçeklik boyutundan çıkarılarak, hayal gücünün eklenmesiyle oluşturulmuş kurgularıdır. Örneğin tarihi bir kişilik olduğu yönünde birçok kanıt bulunan Gılgameş'in, hayali bir kahraman olarak ortaya çıkıp, tanrılar alemine girmesi gibi.

Zira mitoslardan birçoğu daha öncede belirttiğimiz gibi tarihsel gerçeklikten uzak ve hayalidir. Yani insanların hayal edip yapamadıklarının bir yansıması olarak ortaya çıkmışlardır. Örneğin yukarıda sözünü ettiğimiz Gılgameş mitosu bu guruba girmektedir. Burada Gılgameş'in ölümsüzlük peşinde koşması ve tufan kahramanı Utnapiştim'in ölümsüzlüğe ulaşmış gibi gösterilmesi, buna en güzel örnektir.

C-) TARİHİ UNSURLAR

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi, Sümer Kral Listeleri ile dini kaynaklar arasında bazı benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerliğin en önemlerinden bir tanesi, Sümer Kral Listelerine göre tufandan önce on kralın tahta geçtiği bilgisidir. Dini kaynaklara göre de Hz. Nuh ile ilk insan Hz. Adem arasında on nesil bulunmaktadır.[312]

Diğer taraftan Gılgameş destanı da bazı tarihi unsurlar içermektedir. Bunlardan bir tanesi, Gılgameş'in kişiliğidir. Çünkü Gılgameş, mitolojik bir kahraman değil, tarihi bir şahsiyettir. Sümer Kral listeleri ve Tummal yazıtı adı verilen yarı resmi bir belge, yaklaşık M.Ö 2700'lerde Gılgameş adında bir kralın yaşadığını ortaya koymaktadır. Sümer Kral Listelerine göre, Gılgameş, tufandan sonraki I. Uruk Sülalesinin beşinci kralıdır. Bundan başka üzerinde Gılgameş adının yazılı olduğu, tuğla ve vazolar bulunmaktadır. Böylece I. Uruk sülalesinin beşinci kralı olarak 126 yıl hüküm sürmüş Gılgameş'in, mito-

---

[312] M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Ank. 1993, s. 87 ; Yaradılış, 5. bölüm, 1-29.

lojik bir unsur değil, tarihi bir şahsiyet olduğu ortaya konulmaktadır. Orijinal olan ve Gılgameş destanı içerisinde bulunmayan öykülerde de Gılgameş'in tarihi bir şahsiyet olduğuna dair işaretler bulunmaktadır. Bu kral özellikle Uruk şehrinin etrafına yaptırdığı surlar ve kereste temini için kuzeydeki ormanlara yaptığı seferlerle anılmaktadır. Bu konu Gılgameş öykülerinde yoğun olarak işlenmiştir. Gılgameş'in yaşadığı dönemde Mezopotamya'da can güvenliği yoktur. İnsanlar, barbar kavimlerin her an başlarına bir bela getireceği düşüncesiyle yaşamaktadırlar. Bunun en önemli göstergesi, bu dönemde Uruk şehri etrafına yapılan surlardır. M. Ö 3. binde oluşan bu savaş ortamının başlıca nedeni ham madde ihtiyacıdır.[313] Bu ruh halinin yansımalarını ise, Gılgameş destanındaki ifadelerde açıkça görmekteyiz. Bu ifadeler daha çok tanrılar için kullanılmıştır. Öyleki tanrıları oldukça barbar ve bozguncu olarak göstermek ve bir kahramanı yüceltmek çok kolay olmuştur. Çünkü korku ortamının ileri safhada olduğu bir dönemde, ölümü göze alan bir kahramanın ün ve nam sahibi olması doğaldır.[314] Ancak bu tarihi şahsiyetin başından geçenlerin zaman içerisinde abartılması, onu mitolojik bir kahraman haline dönüştürmüştür.

Tufan Olayıyla ilgili olarak elimizde bulunan tarihi belgeler genel olarak mitolojik ve destansal unsurların etkisi altında kalmıştır. Bu unsurlardan uzak olan tarihi kanıtlar ise, hiç şüphe yok ki arkeolojik bulgulardır. Bu bulgular ise, tarihleri ve büyüklükleri bakımından farklılıklar arz etmektedir.

Yine daha önce de belirttiğimiz gibi, Wolley tarafından Ur kentinde yapılan kazılarda bulunan ve M.Ö. 5000-4000'lere[315] tarihlenen balçık tabakasının,

---

[313] Füruzan Kınal, Eski Mezopotamya Tarihi, s.54 ; Sanders, a.g.e.,17, 23 ; Çığ, a.g.e., s. 79 ; Kramer, a.g.e., s. 69, 427 ;

[314] Dona Rosenberg, Dünya Mitolojisi, İst. 2003, s. 21.

[315] Kemalettin Köroğlu, Atlas, S. 157, s. 76 ; Ceram, a.g.e., s. 258, 261.

büyük bir su kütlesi içerisindeki kum tabakasının çökelmesi sonucu oluştuğu tespit edilmiştir.[316] Bu balçık tabakasının diğer kazılarda ortaya çıkan balçık tabakalarına göre oldukça kalın olduğu görülmektedir. Sonra ki dönemlerde başka yerlerde yapılan kazılarda ortaya çıkan kum tabakalarının kalınlığının ise, az ve birbiriyle hemen hemen aynı olması, Ur'daki bulgunun Tufan Olayıyla; diğerlerinin ise, her zaman Mezopotamya'da olağan olan taşkınlar sonucu olduğunu düşündürmektedir. Kalınlığı az olan kum tabakaları, genel olarak Er Hanedanlar döneminin başına ve sonuna tarihlendirilmektedirler.[317] Eğer tufanın Er Hanedanlar döneminde gerçekleşmiş olduğunu düşünürsek, o zaman bu dönemde birkaç tane tufanın olduğunu kabul etmiş oluruz. Ancak tarihi belgelere baktığımızda sadece bir tufan olayının varlığını görmekteyiz. Buradan hareketle Wooley'den sonra Ur, Şuruppak ve Kiş'te yapılan ve genel olarak Er Hanedanlar dönemine tarihlenen su taşkınlarının tufan olayıyla bir ilişkisinin olmaması gerekir. Çünkü bu taşkınlar farklı zaman dilimlerinde meydana gelmişlerdir. Bunların bir kısmının tarihi Er Hanedanlar döneminin başı iken, diğerleri ise, Er Hanedanlar döneminin sonuna tarihlendirilmektedirler.

Bu bulguların tufanla ilişkilendirilmesinin sebebi ise, tufanın çok geniş bir alanı etkilediğini düşünen bilim adamlarının, Ur'daki balçık tabakasının bir benzerini bulmak için yoğun çaba harcamalarıdır. Bu uğraşlar sonunda da benzer büyüklükte bir kalıntı bulamayınca, başka yerlerde yapılan kazılar sonucunda elde edilen bulguları Tufan Olayı ile ilişkilendirmişlerdir.

Bütün tarihi ve dini kaynaklarda Tufan Olayı bir cezalandırma metodu olarak göze çarpmaktadır. Dolayısıyla bir cezalandırma metodu olarak tufanın

---

[316] Ahmet Musaoğlu, Tarihsel Bir Gerçek Nuh (a.s) Tufanı, s. 14 ; Ceram, a.g.e., s. 260 ; Ryan-Pitman, a.g.e., s. 62.

[317] Köroğlu, a.g.e., s. 76 ; Harman, a.g.e., s. 14 ; Ryan-Pitman, a.g.e., s. 63.

çok geniş bir alanı etkilemiş olması gerekmez. Bu da Wolley'in Ur'da bulduğu balçık tabakasının Tufan olayıyla olan bağını güçlendirmesi bakımından önemlidir.

Bununla birlikte Wolley tarafından Ur'da yapılan kazılarda ortaya çıkan balçık tabakasının Tufan Olayıyla ilgili olduğunu destekleyen diğer bir kanıt ise, buradaki balçık tabakasının altında bulunan malzemenin, balçık tabakasının üstünde bulunan malzemeye göre, teknik açıdan daha ileri olmasıdır. Balçık tabakasının altındaki malzeme elle yapılmışken, balçığın üzerindeki tabakadan çıkan malzeme aletler yardımıyla yapılmıştır.[318] Eğer bu taşkın sıradan bir taşkın olsaydı, gelişmişlik düzeyi farklı iki kültür katını birbirinden ayırmaması gerekirdi. Çünkü basit bir su taşkını sonucunda bir kültürün kesintiye uğraması mümkün değildir.

Sonuç olarak, yoğunlukla Er Hanedanlar döneminin sonuna tarihlenen taşkınların sonuçları, bunlardan çok önce gerçekleşmiş ve daha büyük çapta olan Tufan Olayının hafızalarda kalan motifleri ile süslendiğini söyleyebiliriz. Sonrasında ise, insan hafızası bu eski olayın hatıralarını yeni su taşkınlarıyla karıştırmıştır. Böylece Tufan Olayının motifleri bu taşkınlarla özdeşleştirilerek, motiflerin gerçek sahibi olan tufan unutulmuştur. Yani tufan olayının genel özellikleri bu sıkça görülen taşkınlara verilmiştir. Bunun yansımalarını özellikle küçük çaplı taşkınların görüldüğü Er Hanedanlar dönemini takip eden, Babil döneminin edebi ürünlerinde görmekteyiz. Babil döneminde derlenip ortaya konulan Sümer Kral Listeleri, Gılgameş Destanı ve Babil Dünya Haritası gibi eserler, esasında Er Hanedanlar döneminde olmuş taşkınların etkisi altında oluşturulmuşlardır. Bu yapılırken de Tufan Olayıyla ilgili olarak Sümerer döneminde ortaya konulan eserlerden yoğun olarak yararlanılmıştır.

---

318 Musaoğlu, a.g.e., s. 13 ; Ö. Faruk Harman, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, Hz. Nuh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu, s. 14.

D-) DESTANİ UNSURLAR

Dünya edebiyatının ilk türleri olan destanlar, toplumların hayatında büyük yankılar uyandırmış bir kahramanın veya bir tarihi olayın çeşitli sembollerle ve ifadelerle zenginleştirilmesi sonucu oluşturulmuş uzunca hikayelerdir.[1] Destanlarda daha çok, insanların dünyaya ve kutsala ilişkin tecrübelerini nasıl anladıkları, hayatlarına nasıl bir anlam ve temel verdikleri, sembolik bir tarzda ortaya konulmaktadır.[319] Bu nedenle destanlarda, büyük ölçüde duyguya, heyecana ve tutkulara yer verilmiştir.[320] Destanlarda geçen olaylar, tarihi gerçeklere tam olarak uymasa bile, ait oldukları toplumların özelliklerini ortaya koymaları bakımından önemlidirler. Ayrıca bu edebi türde, olaylar ve kişilere olağanüstü özellikler yüklenerek, çarpıcı bir anlatımın ortaya çıkması sağlanmıştır. Bunda destanların sözlü edebiyat ürünü olmasının çok büyük etkisi olmuştur. Çünkü ağızdan ağıza dolaşarak, çoğu zaman yüzyıllar sonra yazıya dökülmüşlerdir. Bu nedenle destanlar, yeni sembol ve motiflerin ilavesi ile zenginleşerek karmaşık bir hal almışlardır.

Böylece destanları oluşturan motifler, her devrin kendine özgü özellikleriyle beslenmiştir. Bu da destanların birçoğunun anlaşılmasını oldukça zorlaştırmıştır. Destanların bu gelişim aşamalarına en güzel örneklerden bir tanesi Gılgameş Destanı'dır. Gılgameş Destanı'nda ki konu çeşitliliği bunu güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu destanda başlangıçta Gılgameş adında bir kahramanın olağanüstü hayat hikayesi anlatılırken, sonraları buna ölümsüzlük teması ve tufan olayı da eklenmiştir. Böylece bu destanda; tufanla birlikte bir kahramanın başından geçen olağanüstü olaylar ve ölümsüzlüğe ulaşma isteği gibi, üç farklı konu bir arada işlenmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi destanlarda daha çok, insanların dünyaya ve kutsal olana yönelik tecrübeleri, hayatlarına nasıl bir anlam verdikleri,sem-

---

[319] Türkçe sözlük, Ank. 1993,TTK, s. 294 ; Donna Rosenberg, Dünya Mitolojisi, İst. 2003, s. 20-21; Zeki Özcan, Din Bilim Yazıları I, İst. 2001, s. 29.

[320] Özcan, a.g.e., s. 29.

bolik bir tarzda anlatılmaya çalışılır. Örneğin Gılgameş destanına baktığımızda, ölümsüzlüğün sembolik[321] bir tarzda anlatıldığını görmekteyiz. Burada Gılgameş ölümden öyle korkar ki ölümsüzlüğün sırrını aramak için uzun ve tehlikeli bir yolu göze alır. Gılgameş destanında bu sembol, tufandan sağ salim kurtulma motifinin içerisinde işlenmiştir. Buna göre tufandan sonra sağ salim kurtulan Utnapiştim'e tanrılar tarafından ölümsüzlük verilmiştir. Sonrasında ise, Gılgameş uzun bir deniz yolculuğundan sonra Utnapiştim'e ulaşmış ve ondan ölümsüzlük maddesini almıştır.[322] Ancak geri dönerken ölümsüzlük maddesini bir yılana kaptırması, ona, elinde bulunanlarla yetinmeyi öğretmiştir.[323] Bütün bunlarla anlatılmak istenen, olağanüstü yeteneklere rağmen hiçbir kahramanın kusursuz olmadığıdır. Böylece kahramanların olağanüstü nitelikleri yanında onların insani zayıflıkları da ortaya konulmuştur. Yani onların kusurları da sıradan insanların işleyebilecekleri türden basit olabilmektedir. Böylece sıradan insanların, kendilerini destandaki kahramanla özdeşleştirmeleri sağlanmıştır.[324] Destanların bu özelliği, genel olarak mitolojik unsurlardan beslendiği için, toplumu yönlendirmede çok büyük bir etkiye sahip olmuştur.

Sonuç olarak, destanlarda tarihi olay ve kahramanlar, milletin ortak bilinç altı, beklenti ve değerleri ile idealleştirilip, tarihi birer gerçekmiş gibi anlatılmışlardır. Bu doğrultuda ün sahibi krallar, öldükten sonra tanrısallaştırılmışlardır. Bu krallardan bir tanesi de Uruk kralı Gılgameş'tir. Böylece krallık müessesinin kutsal olduğu gösterilerek yönetici sınıfın iktidarı hem meşrulaştırılmış hem de güçlendirilmiştir. Bu düşünce doğrultusunda Eski Mezopotamya kent devletlerinde krallık müessesini kutsal olarak göstermek ise, olduk-

---

[321] Latif Tokat, Dinde Sembolizm, Ank. 2004, s. 39. Sembol : dikkat çekilen şey, kastedilen nesne yada kavram ve ima edilen olay gibi anlamlara gelmektedir. Sembol gerçekliği olsun yada olmasın bir şeye gönderme yapar, bir şeyin yerine geçer yada temsil eder.

[322] Jean Bottero, Gılgamış Destanı, İst. 2005, .208

[323] Bottero, a.g.e., s. 209.

[324] Rosenberg, a.g.e., s. 20-21.

ça kolay olmuştur. Çünkü eski Mezopotamya inançlarına göre krallık gökten indirilmekteydi.[325]

Gılgameş destanı dışında kalan, tufanla ilgili diğer tarihi ve dini kaynaklar ise, herhangi bir destani unsur içermemektedir.

E-) COĞRAFİ UNSURLAR

Dini ve tarihi belgeler içerisinde, tufan olayının coğrafi yönüyle ilgili olarak, hem benzer hem de farklı bilgiler bulunmaktadır. Örneğin Kuran'ın ilgili ayetlerinde tufanın bölgesel olduğu ve tüm dünyayı değil, sadece Nuh kavmi'nin yaşadığı bölgeyi[326] etkilediği anlaşılmaktadır. Tevrat ve İncil'e göre ise, tufan, bütün dünyadaki canlıları yok etmiştir.[327] Gılgameş destanı ve çeşitli kültürlere ait tufan efsanelerinde de tufanın dünya genelinde olduğu bilgisi verilmektedir. Çünkü çeşitli kültürlere ait tufan hikayelerinin kaynağı Tevrat ve Gılgameş destanıdır. Tevrat ise, Gılgameş Destanı'ndan etkilenmiştir. Ancak tufanla ilgili tarihi belgelerin en eskilerinden olan Sumerce tufan metnine ve Sumer Kral Listelerine göre tufan, bölgesel niteliktedir ve sadece kült merkezlerinin (dini yapıların yoğun olarak bulunduğu yerler) üzerini kaplamıştır. Sümer Kral Listeleri'ndeki konuyla ilgili cümleler şöyledir: **" Ondan sonra tufan (ülkenin) üstünü kapladı. Tufan (ülkenin) üstünü kapladıktan ve krallık gökten (ikinci defa) indikten sonra, Kiş krallık (makamı) oldu."**

Tufan Olayını anlatan Sumerce metinde ise, tufanın kült merkezlerinin üzerini kapladığı şu şekilde ortaya konulmaktadır:

Krallığın …. Gökten indirildikten sonra
Tiara yüceldikten ve krallık tahtı gökten indirildikten sonra,

---

[325] Samuel Noah Kramer, Sümerler, İst. 2002, s. 426.

[326] Hûd Suresi, 25. ayet ; Ankebût Suresi, 14. ayet ; Nûh Suresi, 1. ayet.

[327] Yaradılış, 6. bölüm, 13/21/23.

O ayinleri yürüttü ve tanrısal kuralı ….. , yüceltti
Beş şehri kurdu …. temiz yerde,
Onların adını verdi, onları kült merkezi yaptı.
Bunlardan ilk şehir Eridu'yu önder Nudimmud'a verdi,
İkincisi Badtibira'yı …. verdi,

Üçüncüsü Larak'ı Endurbilhur sag'a verdi,
Dördüncüsü Sippar'ı kahraman Utu'ya verdi,
Beşincisi Şuruppak'ı Sud'a verdi,
Şehirleri adlandırdıktan , onları kült merkezi yaptıktan sonra

……….. tanrılar bir duvar
Ziusudra, onun yanında durarak dinledi.
" Sol tarafımdaki duvarda durarak ………,
Duvardan sana bir söz söyleyeceğim, sözümü tut
Kulak ver benim söyleyeceklerime:
Bizden …….. bir tufan kült merkezlerini kaplayacak,

Yukarıdaki cümleler, Kuran'da olduğu gibi, tufanın yerel bir olay olduğunu ortaya koymaktadır. Öyleki tufanın beş şehri yok ettiğini düşündürecek cümleler kullanılmıştır. Buna göre tanrısal ayinler yürütülsün diye beş şehir kurulmuştur. Bu şehirlerin ise, birer kült merkezi olduğu vurgulanmıştır. Sonrasında ise, tufanın kült merkezlerini kapladığı bilgisi verilmiştir. Dolayısıyla tufanın sadece kült merkezi olan, bu beş şehirde etkili olduğu ortaya konulmuştur. Zaten bir cezalandırma metodu olarak tufanın bölgesel olması daha anlamlı durmaktadır. Çünkü bütün tarihi ve dini kaynaklara göre tufan, insanları cezalandırmak amacıyla yapılmıştır. Dolayısıyla tufanın bütün dünyayı etkilemesi, konunun neden ve sonuç ilişkisine ters düşmektedir.

Diğer bir coğrafi unsur tufanın süresi ve tufanı oluşturan su kütlesinin kaynaklarıyla ilgilidir. Tufan olayının süresi konusunda Kuran'da herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Tevrat'ta ise, 40 gün 40 gece yağan yağmurun

tufana neden olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu yağmur sularının 150 gün yeryüzünde kaldıktan sonra azaldığı bilgisi verilmektedir.[328] Gılgameş destanı-na göre ise, tufanı oluşturan sular 6 gün 7 gece yağan yağmur suları sonucu oluşmuştur. Atrahasis destanında ise, tufan 7 gün 7 gece yağan yağmur su-ları sonucu meydana gelmiştir. Yine Sümerce tufan metinde de tufanın, 7 gün 7 gece yağan yağmur sonucu oluştuğu ifade edilmektedir.

Bununla birlikte Kuran'a göre, tufanı oluşturan sular hem gökten yağan yağmur hem de yerden kaynayan ve fışkıran sulardır.[329] Tevrat'ın Ruhban rivayetlerden beslenmiş cümlelerinde de tufanı oluşturan suların yerden fışkıran sular ve gökten yağan yağmur sonucu oluştuğu belirtilmektedir.[330] Tarihi metinlerde ise, genel olarak tufanı oluşturan suların yağmur ve yeryüzü suları olduğu bildirilmektedir. Buna göre, Gılgameş destanında tufan, yağmur suları, baraj sularının taşması ve fırtına sonucu oluşmuştur. Yine Sümerce tufan anlatımında da tufanı yağmur suları ve fırtınanın oluşturduğuna dair bilgiler verilmektedir. Atrahasis destanına göre de tufan, rüzgar ve yağmur suları sonucu oluşmuştur.

Diğer taraftan dini ve tarihi belgelerin bilgi verdiği bir diğer coğrafi unsur ise, Hz. Nuh'un gemisinin oturduğu yerle ilgilidir. Kuran'da Nuh'un gemisinin oturduğu yer "Cûdi" kelimesi ile ifade edilmektedir. "Cûd" kökü Arapçada cömertlik, el açıklığı, vb. manalara gelir.[331] Geminin oturduğu yere işaret eden "Cudi" kelimesi de özel isim değil, sıfat isim olarak kabul edilirse " bereketli yer" anlamına gelir ki, bu da Hz. Nuh'un Mü'minûn suresinin 29. ayetinde verilen: **Yine de ki: "Ey Rabbim! Beni bereketli bir yere kondur. Sen konuk edenlerin en hayırlısısın."** duasına karşılık ; Allah'ın Hûd Suresi, 48. ayetinde: **Ona denildi ki: "Ey Nûh! Sana ve seninle birlikte bulunanlardan bir**

[328] Yaradılış, 7. bölüm, 17/24

[329] Kamer Suresi, 11-12. ayet.

[330] Yaradılış, 7. bölüm, 11.

[331] Osman Cilacı, Dinler ve İnançlar Terminolojisi, İst. 2001, s. 81.

çok ümmete bizden esenlik ve bereketlerle (gemiden) in. Daha bir takım ümmetler de olacak ki, biz onları (dünyada) yararlandıracağız. Sonra da bizden kendilerine elem dolu bir azap dokunacak.” şeklinde karşılık vermesi ile örtüşmektedir.[332] Çünkü her iki ayetten de anlaşıldığı kadarıyla Hz. Nuh'un gemisi, Cûdi kelimesinin anlamını ihtiva eden bereketli bir toprak parçasına oturmuştur.

Diğer taraftan Kuran'daki kıssalarda geçen yerler, isimleri ile verilmemektedir. Bu yerler, daha çok özelliklerini belirten sıfatlarla ifade edilmektedir. Her iki yönden de düşündüğümüzde, Cûdi kelimesinin bir yer ismi olmadığı sonucuna ulaşmaktayız. Cûdi kelimesi daha çok bir arazi parçasının çok verimli olduğunu ifade etmek için kullanılmış olmalıdır. Dolayısıyla eğer böyleyse, bu yerin çok yüksek bir yer olması gerekmez.

Tevratta ise, Nuh'un gemisinin “Ararat” (Ağrı) dağına oturduğu bilgisi verilmektedir.[333] Ancak neden bu dağın olduğu ile ilgili olarak herhangi bir bilgi verilmemektedir. Ararat dağının işaret edilmesinin sebebi ise, muhtemelen bu dağın yüksek bir dağ olmasından kaynaklanmıştır. Ancak Tevrat'ta tufanın bütün dünyayı etkilediğinin belirtilmesi bu düşünceyi tutarsız kılmaktadır. Çünkü, eğer geminin oturduğu dağın tek özelliği yüksek olması ise, dünyada bu dağdan daha yüksek bir çok dağ bulunmaktadır. Bu nedenle Ararat dağının yüksek olması da çok anlamlı görünmemektedir. Sonuç olarak neden Ararat dağı sorusu karşılıksız kalmaktadır.

Gılgameş destanında da Nuh'un gemisinin Nissir dağına oturduğu ifade edilmektedir. Nisir dağının bulunduğu yerle ilgili olarak birçok görüş bulunmaktadır. Bu görüşleri şu şekilde sıralayabiliriz : F. Schrader'e göre Nissir, bir bölgenin adıdır ve bu bölge İran'ın Senendec ve Irak'ın Süleymaniye kentleri arasında bulunmaktadır. B. Lansberger'e göre ise, Nissir, bugünkü Irak ve

---

[332] Ekrem Sarıkçıoğlu, Dinler Tarihi, Isparta 2002, s. 63

[333] Yaradılış, 8. bölüm, 4.

Acem (Yukarı Irak) sınırında ve Rumiye Gölü'nün güneyinde bulunan yüksek dağlardan bir tanesidir. G. Contenau'da Nissir dağının, aşağı Zap ile Dicle nehirleri arasında bulunduğunu söylemektedir. Süryani kaynaklarında göre ise, Nissir ve Cudi kelimesi aynı yeri işaret etmektedir.[334]

[334] Bilal Aksoy, Nuh'un Gemisi ve Tufan, Ank. 1987, s. 85-86.

SONUÇ

Denilebilir ki, Tufan Mezopotamya topraklarında cereyan etmiş ve tufan sonrasında gemi Mezopotamya civarında bir yere oturmuştur. Geminin bir dağa oturması için herhangi bir neden yoktur. Çünkü büyük su kütlesi, gemiyi sürükleyerek bir ovaya da oturtmuş olabilir. Ancak geminin oturduğu yer, Hz. Nuh'un duasının karşılığı olarak, bereketli ve verimli bir toprak parçası olmalıdır. Geminin oturduğu yerin Cudi (bereketli yer) sıfatıyla tanımlanması bunun en büyük kanıtı durumundadır.

Mezopotamya'nın Tufan'ın gerçekleştiği yer olarak kabul edilmesinin ikinci bir sebebi de tarihseldir. Tufan'ı anlatan efsanelerin çoğunluğunun Mezopotamya kökenli olduğu da bilinmektedir. En önemlisi de arkeolojik bulgulardır. Bunlar, bu bölgede gerçekten de büyük bir su baskınının meydana geldiğini göstermektedir. Bu su baskını, ayrıntılı olarak incelediğimiz gibi, bölgede bulunan uygarlığın bir süre için duraksamasına neden olmuştur. Yapılan kazılarda böylesine büyük bir felaketin açık izleri toprağın altından çıkartılmıştır.

Yine kaynaklara göre Hz. Nuh'un, doğru yoldan sapmış olan kavmini hidayete erdirmek için uzun bir süre tebliğ çalışmasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni ise, toplumun dini inançlarında meydana gelen bozulmadır. Bu bozulma nesilden nesile artarak devam etmiştir. Öyle ki, hiçbir nesil, kendinden önceki nesillerin inandıklarından vazgeçmemiş ve bu konuda katı gelenekçi bir tavır sergilemiştir. Bu durum yeni doğan çocukların kendi şahsiyetlerini oluşturmalarına engel olmuştur. Böylece bireylerin kendinden önceki büyüklerinin yanlışlarından kurtulma fırsatı olmamıştır. Toplumdaki bu katı gelenekçi yapı ancak Tufan Olayıyla kırılabilmiştir.

Nuh kavmi aslında dini inancı olmayan bir kavim değildir. Ancak dinde aşırıya gittiklerinden dolayı dini inançlarında bir bozulma meydana gelmiştir. Bu bozulmanın nedeni ise, Allah'a ibadeti terk edip onunla olan iletişimlerini putlar, ruhlar ve tanrısal varlıklar vasıtasıyla yapmaya çalışmalarıdır. Böylece onlar, Allah'ın zatı ve sıfatları hakkında peygamberin söylediklerine kulak asmayarak, kendi düşüncelerine göre oluşturdukları tanrı tasavvurlarına inanmışlardır. Bu bağlamda Hz. Nuh, kendi eşi ve çocuğunu dahi, bu katı kurallarla örülmüş inanç ağından kurtaramamıştır.

Diğer taraftan Tufan Olayı gerçek bir olaydır ve bir cezalandırma metodu olarak belli bir bölgeyi etkilemiştir. Dolayısıyla tufan, Hz. Nuh'un kavminin yaşadığı bölgede gerçekleşmiştir. Bu da gösteriyor ki, dini kaynakların da bildirdiği gibi, bir peygamber tarafından uyarılmadan hiçbir kavim helak edilmemiştir.

Bununla birlikte tevhid inancı doğrultusunda tufan olayına bakan toplumlar, bu olayı bir ibret vesilesi olarak görmüş ve Nuh kavminin düştüğü hataya düşmekten kaçınmışlardır. Ancak tufan olayına, her varlığa bir ruh halini veren bir inanç sistemi doğrultusunda bakan toplumlar ise, bu olayı mitolojik öğelerle süsleyerek kendi çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır. Öyle ki bu toplumlar, kendi dünyevi istek ve arzularını simgeleyen kahramanları, tufan olayının kahramanı gibi göstermişlerdir.

Allah inancındaki bozulmayla birlikte tevhid inancının unsurlarından olan cennet anlayışı ve kurban ibadetinde sapmalar olmuştur. Buna göre cennet, bir mükafat yeri değil, dünya yükünden kurtulmak için bir kaçış yeri olarak düşünülmüştür. Ayrıca kurban ibadeti, etlerin ve kokularının tanrılara ulaştırıldığı, bir tören biçimine dönüşmüştür.

Bu doğrultuda Kuran dışında diğer dini ve tarihi metinlerde ortaya konulan Tufan Olayı'yla ilgili bilgilere itimat etmek olanaksızdır. Ancak bu kaynaklar,

tufan olayının gerçek bir olay olduğunu ve bu olayın bir kahramanın önderliğinde gerçekleşmiş olduğunu göstermesi bakımından önemlidirler.

Tufan olayının neden-sonuç ilişkisi içerisinde incelendiği yegane dini kitap Kuran'dır. Ancak Tufan Olayı'nın geniş bir şekilde anlatıldığı diğer bir dini kitap olan Tevrat'ta ise, böyle bir neden-sonuç ilişkisi bulunmamaktadır. Diğer taraftan Tevrat'ta olduğu gibi, tufanla ilgili tarihi kaynaklarda da olay bir neden-sonuç ilişkisi içerisinde verilmemiştir. Bu benzerliğin nedeni, Tevrat'ın içerik yönünden Sumer ve Babil tufan mitoslarından etkilenmiş olmasıdır. Ancak Tevrat, tamamen bu mitosların etkisinde değildir. Daha çok, tek tanrı inancına bazı mitolojik unsurların eklenmesi sonucunda oluşturulmuştur. Bununla birlikte Tevrat'taki tufan hikayesini oluşturan metinlerden ruhban kaynaklı olanı, bilimsel gerçeklere daha uygundur.

Sonuç olarak, olağanüstü bir olay olan Tufan Olayı'nı, neden ve sonuçları bakımından ele aldığımızda, akla ve ilmi gerçeklere uygun düştüğü görülmektedir. Ancak bu olaya; sadece geminin oturduğu yer, geminin özellikleri ve gemiye alınan hayvanlar gibi konular çerçevesinde baktığımızda ise, konu anlaşılır olmaktan çıkmaktadır. Bu nedenle Tufan olayı'nın, fiziki boyutlarından çok sosyolojik ve psikolojik yönlerden incelenmesi daha yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Bilal, **Nuh’un Gemisi ve Tufan**, Ankara 1987.
- Altuntaş, H. - Şahin M., **Kuran-ı Kerim Meali**, Ankara 2005.
- Arrianos, **İskender’in Anabasisi II**, çvr. Hayrullah Örs, İstanbul 1949.
- Batuk Cengiz, **Tarihin Sonunu Beklemek**, İstanbul 2003.
- Baykara, Tuncer, Türklüğün En Eski Zamanları, **Türkler**, (Editörler: H. Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca), c. I, Ankara 2002, s. 277 vd..
- Bayram, Sadi, **Mukkades Kitaplara Göre Hz. Nuh’un Gemisi Güney-Doğu Anadolu’da Proto Türk İzleri Üzerine Bir Deneme**, Ankara 1991.
- Bilgiç, Emin, **Sümerliler’in Tarihleri, Kültürleri ve Medeniyetleri, D.T.C.F. Atatürk’ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi**, Ankara 1982, s. 81-120.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, **Büyük İslam İlmihali**, (Sadeleştiren : Ali Fikri Yavuz), Ankara ?.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, **Kur’anı Kerim’in Türkçe Meali ve Âlisi ve Tefsiri**, İstanbul 1964.

- Bottero, Jean, **Gılgamış Destanı**, İstanbul 2005.
- Bucaille Maurice, **Tevrat İnciller ve Kur'an**, çvr. M. A. Sönmez, Ankara 1991.
- Campbeel Joseph, **Doğu Mitolojisi**, çvr. K. Emiroğlu, Ankara 1993.
- Caymaz, Tayfun, **Bilim ve Ütopya**, s. 25, İstanbul 1996.
- Ceram, C. W., **Tanrılar Mezarlar ve Bilginler**, çvr. Hayrullah Örs, Ankara 1995.
- Cilacı, Osman, **Dinler ve inançlar Terminolojisi**, İstanbul 2001
- Cohn, Norman, **Noah's Flood**, London 1999.
- Çığ, Muazzez İlmiye, **Gilgameş**, İstanbul 2004.
- Çığ, Muazzez İlmiye, **Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni**, İstanbul 2005.
- Çubukçu İbrahim Agâh, **Gazali ve Şüphecilik**, İstanbul 1996.
- Dıakov. V- Kovalev. S., **İlkçağ Tarihi**, çvr. Ö. İnce, Ankara 1987.
- Dolukhanov, Pavel, **Eski Ortadoğu'da Çevre ve Etnik yapı**, çvr. S. Aydın, Ankara 1998.
- Eliade Mircae, **Mitlerin Özellikleri**, çvr. S. Rifat, İstanbul 1993.
- Emeksiz Nihat, **Yeni Türkçe Sözlük**, İstanbul 2001.
- Ergene Abdüsselam, **Toprak Biliminin Esasları**, Erzurum 1987.
- Güler, İlhami, **İman Ahlâk İlişkisi**, Ankara 2003.
- Günaltay, M. Şemsettin, **Yakın Şark Elam ve Mezopotamya**, Ankara, 1987.
- Gündüz, Altay, **Mezopotamya ve Eski Mısır**, İst. 2002.

- Gündüz, Şinasi, **Mitoloji ile İnanç Arasında**, Samsun 1998.
- Harman, Ö. Faruk, Kitab-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nuh ve Tufan, **Hz Nuhtan Günümüze Cizre Sempozyumu**, İstanbul 1999, 13-20.
- Hırçın, Selen, **Çivi Yazısı**, İstanbul 1995.
- Hooke, Samuel Henry, **Ortadoğu Mitolojisi**, çvr. A. Şenel, Ankara 1995.
- İbnü'l Esir, **El Kâmil Fi't-Tarih Tercümesi**, çvr. A. Ağırakça, c. 1, İstanbul 1985, 59-74.
- İnan Abdulkadir, **Tarihte ve Bugün Şamanizm Meteryaller ve Araştırmalar**, Ankara 1954.
- İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, c. 19, İstanbul 1999.
- Izutsu, Toshihiko, **Kur'ân da Allah ve İnsan**, çvr. S. Ateş, Ankara 1975.
- Kahraman Ahmet, **Mukayeseli Dinler Tarihi**, İstanbul 1993.
- Karasu Cezmi, Osmanlı Vekayinâmelerindeki Soykütükleri Hakkında Notlar, **Türkler**, (Editörler: H. Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) c. 9, Ankara 2002, s. 89-92.
- Kazancı, A. Lütfi, **Peygamberler Tarihi**, İstanbul ?.
- Kınal Füruzan, **Eski Mezopotam'ya Tarihi**, Ankara 1983.
- Kramer, Samuel Noah, **Sümerler**, İstanbul 2002.

- Kramer, Samuel Noah**, Sümer Mitolojisi: İ.Ö. Üçüncü Bin Yıldaki Dinsel ve Edebi Gelişim Üstüne Bir Çalışma**, çvr. H. Koyukan, İstanbul 1999.
- Kramer, Samuel Noah, **Tarih Sümer'de Başlar**, çvr. M. İ. Çığ, Ankara 1995.
- Koca, Salim, Eski Mezopotamya'da Tarih, Kültür ve Medeniyet, **Türk Yurdu**, c. 12, Ankara 1992, 38-44.
- Koca, Salim, **Türk Kültürünün Temelleri II**, Ankara 2003.
- Köksoy Mümin, **Nuh Tufanı ve Sümerlilerin Kökeni**, Ankara 2002.
- Köksal, M. Asım, **Peygamberler Tarihi**, Ankara 1993.
- Köroğlu Kemalettin, **Atlas**, s. 157, İstanbul 2006, 58-88.
- Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil), Orhan Matbaacılık, İstanbul 2001.
- Lansberger, Benno, **Mezopotamya'da Medeniyet'in Doğuşu**, Ankara, 1944.
- Musaoğlu Ahmet, **Tarihsel Bir Gerçek Nuh (a.s) Tufanı**, İstanbul 1998.
- Nıssen H. J., **Ana hatlarıyla Mezopotamya**, çvr. Z. İlkgelen, İstanbul 2004.
- Oates, Joan, **Babil**, çvr. F. Çizmeli, Ankara 2004.
- Olgunlu, Ali Canip, **Ana Tanrıça'dan Hz. Mevlana'ya**, İstanbul 2004.
- Ögel Bahaeddin, **Türk Mitolojisi**, c. 1, Ankara 1993.
- Özbudun Sibel, **Ayinden Törene**, İstanbul 1997.
- Özcan, Zeki, **din bilim yazılar I**, İstanbul, 2001.

- Özçelik Nazmi, **İlkçağ Tarihi ve Uygarlığı**, Ankara 2002.
- Rosenberg. Dona, **Dünya Mitolojisi**, İstanbul 2003.
- Ryan. W. - Pitman W., **Nuh Tufanı**, Ankara 2003.
- Sanders, N. K., **Gılgamış Destanı**, çvr. S. Kutlu- T. Duralı, İstanbul 1973.
- Sarıkçıoğlu, Ekrem, **Din fenomenolojisi**, Isparta 2002.
- Sarıkçıoğlu Ekrem, **Dinler Tarihi**, Isparta 2002.
- Türk Ansiklopedisi, c. 31, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- Tokat, Latif, **Dinde Sembolizm**, Ankara 2004.
- Uraz, Murat, **Türk Mitolojisi**, İstanbul 1994.
- Yazır, E. M. Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili,** (Sadeleştirenler: İsmail Karaçam, Emin Işık, Nusrettin Bolelli, Abdullah Yücel, Muhsin Demirci, Nedim Yılmaz), İstanbul 1995.

ÖZET

Bu tez çalışmasının konusu, dini metinlerde yer alan Tufan olayının, tarihi temellerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda hazırlanan çalışma; giriş, birinci bölüm, ikinci bölüm, üçüncü bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır.

Giriş kısmında, tezin konusu, amacı ve önemi üzerinde durulmuştur. Bunun yanında tufan olayının meydana geldiği coğrafyanın dini, tarihi ve coğrafi özellikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca konuyla ilgili kaynaklara kısaca değinilmiştir.

Birinci bölümde ise, Kuran, Tevrat ve İncil'in tufan olayını anlatan kısımları verilmiştir. Bununla birlikte Tevrat'taki tufanla ilgili metnin, kendi içerisindeki tutarsızlıklardan bahsedilmiştir. Bu tutarsızlıkların nedenleri ve kaynakları üzerinde durularak, bu kaynaklara ait benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

İkinci bölümde de konuyla ilgili tarihi metinler ve bunlarla ilgili yorumlara yer verilmiştir. Ayrıca, bu metinlerin oluşturulmasında etkili olan faktörler ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde ise, dini ve tarihi kaynaklardan elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda ise, bazı dini, destani, tarihi, coğrafi ve mitolojik unsurlar tespit edilmiştir.

Bu tez çalışmasında ulaşılan neticeler ise, sonuç kısmında verilmiştir. Bununla birlikte konuya ışık tutan kaynakların ve haritaların verilmesiyle tez tamamlanmıştır.

ABSTRACT

The objective of this study is to illustrate the historical foundations of the flood in historical scripts. The study which has been prepared in this direction is composed of the introduction, first section, second section, third section and conclusion section.

The introduction section focuses on the subject, objective and significance of the thesis. Alongside this the religion, history and geographical features of the region where the flood occurred has been explained. Additionally sources related to the matter have been briefly referred to.

In the first section the parts explaining the flood in The Koran, The Torah and The Bible have been presented. In addition to this the incoherencies of the script in The Torah about the flood has been mentioned. The reasons and sources of these incoherencies have been emphasized and differences and similarities in relation to these sources have been illustrated.

In the second section historical scripts and related interpretations in relation to this subject have been presented. Additionally, factors which have been effective in the composition of these scripts have been mentioned.

In the third section information obtained from historical sources have been evaluated. As a result of these evaluations some religious, legendary, historical, geographical and mythological elements have been determined.

The results obtained from this thesis study have been presented in the conclusion section. Together with this the thesis has been finalized with the presentation of sources and maps which have illuminated this topic.

Ek- 1: Mezopotamya Haritası